

HABSBURGOWIE

XV-XIX w.

ALBRECHT II	360
FRYDERYK III	366
MAKSYMILIAN I	373
KAROL V	384
FERDYNAND I	392
MAKSYMILIAN II	411
RUDOLF II	418
MACIEJ	422
FERDYNAND II	425
FERDYNAND III	430
LEOPOLD I	437
JÓZEF I	444
KAROL VI	448
KAROL VII	452
FRANCISZEK I	466
JÓZEF II	480
LEOPOLD II	483
FRANCISZEK II	495

ALBRECHT II

1438-1439

Ojciec: ALBRECHT IV AUSTRIACKI

Zwany CIERPLIWYM, a także CUDEM ŚWIATA (MIRABILLA MUNDI), był jedynym synem księcia austriackiego Albrechta III z albertyńskiej linii Habsburgów (zob. biogr. króla Albrechta I, s. 262). Urodził się 19 września 1377 w wiedeńskim Hofburgu. 24 kwietnia 1390 w Wiedniu pojął za żonę księżniczkę bawarską (zob. niżej). Po śmierci ojca 29 sierpnia 1395 objął rządy w Austrii Właściwej (Górnej i Dolnej; powyżej i poniżej rzeki Anizy). Na mocy układu rodzinnego, zawartego 22 listopada 1395 w Hollenburgu z kuzynami z linii leopoldyńskiej (zob. s. 264), przystał na koregencję braci stryjecznych, Wilhelma i Leopolda, a sam jednocześnie został współwładcą w należących do nich Austrii Przedniej (najstarsze habsburskie dobra rodowe w Szwajcarii, Szwabii i Alzacji), Austrii Wewnętrznej (Styria, Karyntia, Kraina z Marchią Windyjską i Istria z Triestem) oraz w Tyrolu. Zmarł w toku kampanii przeciwko królowi Wacławowi Luksemburskiemu 14 września 1404 w Klosterneuburgu pod Wiedniem i spoczął w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w podziemiach wiedeńskiej katedry św. Stefana (Szczepana).

Matka: JOANNA ZOFIA BAWARSKA

Jej ojcem był Albrecht I, książę dolnobawarski na Straubing oraz hrabia Holandii, młodszy z synów Ludwika IV (zob. biogr. cesarza, s. 311). Urodziła się 13 września 1377 (może w 1373) na zamku w Monachium. Jej posag zabezpieczono na zamku Natternberg oraz mieście Deggendorf. Zmarła 15 listopada 1410 w zamku Hofburg w Wiedniu i została pochowana u boku męża w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w wiedeńskiej katedrze św. Stefana.

Siostra:

- 1 MAŁGORZATA. Urodzona 26 czerwca 1395 w zamku Hofburg w Wiedniu, 25 listopada 1412 w Landshut poślubiła HENRYKA IV (XVI) BOGATEGO, księcia dolnobawarskiego na Landshut (od 1393) i Ingolstadt (od 1447) (ur. 1386, zm. Landshut 30.07.1450), którego ojcem był książę Fryderyk Mądry, wnuk Ludwika IV (zob. biogr. cesarza, s. 305); dochowali się kilku dzieci. Zmarła 24 grudnia 1447 w zamku Burghausen i została pochowana obok małżonka w klasztorze cysterskim w Seligenthal opodal Landshut.

*

Urodził się 10 lub 16 sierpnia 1397 w zamku Hofburg w Wiedniu. Po śmierci ojca w 1404 odziedziczył Górną i Dolną Austrię (powyżej i poniżej Anizy, tzw. Austria Właściwa) jako ALBRECHT V. Z uwagi na nieletniość pozostawał pod regencją kuzynów z linii styryjskiej, Wilhelma i Leopolda IV (por. biogr. Albrechta I, s. 264, 266); śmierć tego drugiego pozwoliła mu przejąć rządy osobiste (czerwiec 1411). 18 grudnia 1437 w Budzie został wybrany królem Węgier, a 27 grudnia w Pradze wybrano go królem Czech. Koronacja Albrechta na króla węgierskiego odbyła się 1 stycznia 1438 w bazylice Panny Marii w Székesfehérvár (Białogrodzie Królewskim). 18 marca tego roku we Frankfurcie nad Menem kolegium książąt elektorów jednogłośnie obwołało go królem rzymskim. 29 lipca 1438 w katedrze św. Wita na zamku praskim koronował się na króla Czech, nie zdążył jednak dopełnić sakry na władcę Niemiec. Zmarł na dyzenterię 27 października 1439 we wsi Neszmély opodal Ostrzyhomia (dziś Esztergom) podczas powrotu z wyprawy przeciw Turkom. Ciało przewieziono do Székesfehérvár i złożono w nekropolii władców węgierskich w bazylice Panny Marii.

Małżonka Albrechta II:

Poślubiona 28 września 1421, w Ostrzyhomiu (Esztergom), Pożoniu (Preszburgu) lub w katedrze praskiej, oraz ponownie 26 kwietnia 1422 w katedrze św. Stefana w Wiedniu:

ELŻBIETA LUKSEMBURSKA

Była jedynym dzieckiem cesarza Zygmunta i jego drugiej żony Barbary, urodziła się 28 lutego, po 27 kwietnia lub też 28 grudnia 1409 na zamku w Pradze. 1 stycznia 1438 w bazylice Panny Marii

w Székesfehérvár (Białogrodzie Królewskim) została koronowana na królową Węgier, nigdy natomiast nie dostała sakry na królową czeską ani rzymską (niemiecką). Po śmierci Albrechta II jesienią 1439, pod naciskiem sejmu węgierskiego, wyraziła zgodę na poślubienie króla polskiego Władysława Jagiellończyka, który w styczniu 1440 został powołany na tron budański. Wkrótce jednak cofnęła zgodę i w maju 1440 doprowadziła do koronacji własnego trzymiesięcznego syna Władysława na króla Węgier. Następnie wycofała się do Pożonia i dalej do Győr (niem. Raab), uwożąc węgierskie klejnoty koronacyjne. Zmarła nagle (przypuszczalnie na dyzenterię, niemniej podejrzewano otrucie) 19 grudnia 1442 w Győr i spoczęła u boku Albrechta II w bazylice Panny Marii w Székesfehérvár (Białogrodzie Królewskim).

Dzieci Albrechta II (1–5):

- 1 JERZY. Urodził się w 1431 (wedle innych danych 16 lutego 1425), a zmarł 16 lutego 1435 w zamku Hofburg w Wiedniu i spoczął w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w podziemiach wiedeńskiej katedry św. Stefana.
- 2 ANNA. Urodziła się 12 kwietnia 1432 w zamku Hofburg w Wiedniu, zaś 20 czerwca 1446 w Jenie wyszła za mąż za WILHELMA III MĘŻNEGO, landgrafa Turyngii od 1445, dziedzica księstwa Luksemburga w latach 1439–43 i 1457–69 (ur. Miśnia 30.04.1425, zm. Weimar 17.09.1482), syna Fryderyka I Kłótnika, elektora saskiego i margrabiego Miśni na Osterlandzie z dynastii Wettynów, oraz jego żony Katarzyny, córki Henryka II, księcia brunszwickiego na Lüneburgu; miała z nim dwie córki. Zmarła 13 listopada 1462 w Eckartsberga lub też 14 listopada 1462 na zamku w Altenburgu, spoczęła u benedyktynów w Reinhardsbrenn. Po jej śmierci landgraf turyngski ożenił się z Katarzyną z Brandsteinu, jednak nie miał więcej dzieci.
- 3 ? BEZIMIENNY SYN. Zapewne jest on tożsamy z Jerzym; urodził się w lutym 1435, a umarł przeżywszy cztery godziny.
- 4 ELŻBIETA. Urodziła się w 1436 lub 1437 w wiedeńskim Hofburgu, a 10 lutego 1454 w katedrze wawelskiej w Krakowie poślubiła KAZIMIERZA IV ANDRZEJA JAGIELLOŃCZYKA, wielkiego księcia litewskiego od 1440, króla Polski od 1446 (ur. Kraków 30 lub

31.11.1427, zm. Grodno 7.06.1492), syna założyciela dynastii Jagiellonów, Władysława II Jagielly, króla Polski i wielkiego księcia litewskiego, oraz jego czwartej żony Zofii (Sonki), córki kniazia Andrzeja Holszańskiego. 10 lutego 1454 w katedrze św. Stanisława i Waclawa na Wawelu została koronowana na królową Polski. Z małżonkiem dochowała się licznych potomków; z dziećmi najstarszego syna, Władysława II, króla Czech i Węgier, pożeniły się wnuki cesarza Maksymiliana I, natomiast Zygmunt II August – syn jej najmłodszego syna Zygmunta I Starego – żenił się kolejno z dwoma arcyksiężniczkami, córkami cesarza Ferdynanda I. Zmarła 30 sierpnia 1505 na zamku wawelskim w Krakowie i została pochowana naprzeciwko grobowca męża w podziemiach ufundowanej wspólnie z nim kaplicy św. Krzyża w obrębie katedry wawelskiej.

- 5 WŁADYSŁAW. Urodził się 22 lutego 1440 w Komarón (Komorn) na Węgrzech, cztery miesiące po śmierci ojca, stąd zwany był POGROBOWCEM. Od momentu narodzin był księciem Austrii (powyżej i poniżej rzeki Anizy), a rządy opiekuńcze w jego imieniu sprawował, zgodnie z testamentem króla Albrechta II, książę Fryderyk V z linii styryjskiej, późniejszy cesarz Fryderyk III. 15 maja 1440 w bazylice Panny Marii w Székesfehértár (Białogród Królewski) Elżbieta Luksemburska doprowadziła do ukoronowania syna na króla Węgier pod imieniem WŁADYSŁAWA V i wraz z nim wycofała się do Pożonia, a następnie do Győr (Raab). 26 czerwca 1440 sejm węgierski unieważnił koronację Pogrobowca i potwierdził ważność elekcji Jagiellończyka. Po śmierci Elżbiety Luksemburskiej (grudzień 1442) opiekę nad osieroconym Władysławem przejął Fryderyk V, który zabrał chłopca i jego siostry na swój dwór do Wiednia. W 1444 Węgrzy uznali Władysława V prawowitym królem, lecz wobec jego nieobecności władzę sprawował tam gubernator (regent) Jan Hunyady. Z początkiem 1452 Władysław nominalnie objął samodzielne rządy na Węgrzech, jednak realna władza przeszła w ręce ligi magnackiej na czele z wujem królewskim Ulrykiem, hrabią Cylii. 4 września 1452 cesarz Fryderyk III oficjalnie przekazał Władysławowi rządy nad Austrią, którą 6 stycznia 1453 podniósł do rangi arcyksięstwa. W 1444 sejm czeski

uznał prawa Pogrobowca do korony św. Wacława, lecz jego koronacja odbyła się dopiero 28 października 1453 w praskiej katedrze św. Wita. Podczas buntu szlachty węgierskiej wiosną 1457 musiał uchodzić do Pragi, gdzie zmarł 23 listopada tego roku bezżennie i bezpotomnie, kończąc tym samym albertyńska linię Habsburgów. Przyczyną przedwczesnej śmierci króla, w której dopatrywano się otrucia, była białaczka, co wykazały przeprowadzone w 1985 badania antropologiczne jego szczątków, spoczywających w praskiej katedrze św. Wita.

FRYDERYK III

1440-1493

Ojciec: ERNEST AUSTRIACKI

Przydomek ŻELAZNEGO, pod którym występuje w historiografii, przypisywany jest jego niezłomnemu charakterowi i sile fizycznej; pojawił się po raz pierwszy w źródłach wkrótce po śmierci księcia. Urodził się w 1377 na zamku w Bruck an der Mur w Styrii jako czwarty syn Leopolda III, księcia Austrii i Styrii, protoplasty leopoldyńskiej linii Habsburgów (zob. biogr. króla Albrechta I, s. 263). Umową zawartą 20 września 1402 w Bruck starsi synowie Leopolda III, Wilhelm i Leopold IV, dopuścili Ernesta i najmłodszego brata Fryderyka do współrządów. Po śmierci kuzyna z linii albertyńskiej, Albrechta IV (wrzesień 1404), czterej synowie Leopolda III zostali opiekunami nieletniego Albrechta V (późniejszego króla Albrechta II). Bezpotomny zgon Wilhelma doprowadził do nowego podziału terytoriów linii leopoldyńskiej (22.09.1406), wedle którego Ernest zatrzymał Styrię, natomiast śmierć Leopolda IV na początku czerwca 1411 uczyniła go seniorem linii oraz panem pozostałej części Austrii Wewnętrznej (Karyntia, Kraina z Marchią Windyjską i Istria z Triestem). Jednocześnie musiał zgodzić się na przejęcie osobistych rządów w Austrii Właściwej (Górnej i Dolnej) przez Albrechta V. 18 marca 1414 w Karnburgu został intronizowany na księcia Karyntii – od tej chwili tytułował się „arcyksięciem”, choć tytuł ten nie został wówczas oficjalnie zatwierdzony przez władcę Rzeszy (uczyni to znacznie później syn Ernesta, cesarz Fryderyk III). Zmarł 10 czerwca 1424 w swojej rezydencji w Bruck an der Mur i znalazł spoczynek w klasztorze cysterskim w Rein nieopodal Grazu.

Był dwukrotnie żonaty; bezdzietny z zaślubioną krótko po 14 stycznia 1392 w Bruck MAŁGORZATĄ (ur. Słupsk 1370–74, zm. Bruck 12.06.1401 lub 30.04.1407, pochowana w Rein koło Grazu), córką Bogusława V Wielkiego, księcia pomorskiego na Słupsku; 25 stycznia 1412 w katedrze śś. Stanisława i Wacława na Wawelu w Krakowie pojął za żonę księżniczkę mazowiecką CYMBARKĘ.

Matka: CYMBARKA (CYMBURGA) MAZOWIECKA

Jej ojcem był potomek bocznej linii Piastów, Siemowit (Ziemo-wit) IV, książę mazowiecki, matką zaś jego żona Aleksandra, córka Olgierda, wielkiego księcia litewskiego, rodzona siostra Władysława Jagiełły. Urodziła się ok. 1390–99. Zmarła podczas pielgrzymki do Mariazell 28 września 1429 w Türnitz koło Lilienfeld i została pochowana w klasztorze cysterskim w Lilienfeld.

Rodzeństwo (1–8):

- 1 MAŁGORZATA. Urodziła się w 1416–17 na zamku w Wiener Neustadt pod Wiedniem. 3 czerwca 1431 w Lipsku poślubiła FRYDERYKA II ŁĄGODNEGO, elektora saskiego od 1428 (ur. Lipsk 22.08.1412, zm. tamże 7.09.1464), syna elektora saskiego Fryderyka I Kłótnika, potomka dynastii Wettynów, i jego żony Katarzyny, córki Henryka I, księcia brunszwickiego na Lüneburgu; dochowali się licznych dzieci. Małgorzata zmarła 12 lutego 1486 na zamku w Altenburgu i została pochowana w kościele zamkowym.
- 2 ALBRECHT VI zwany SZCZODRYM oraz ROZRZUTNYM. Urodził się 18 grudnia 1418 w zamku Hofburg w Wiedniu. Po śmierci ojca (1424) wspólnie ze starszym bratem Fryderykiem V odziedziczył Austrię Wewnętrzną (Styria, Karyntia, Kraina z Marchią Windyjską i Istria z Triestem), lecz z uwagi na wiek bracia pozostawali pod regencją stryja, Fryderyka IV, hrabiego Tyrolu (zob. biogr. Albrechta I, s. 267). Po odzyskaniu kontroli nad ojcowizną w 1435 Fryderyk V całkowicie odsunął Albrechta od rządów. Dopiero w 1446 młodszemu z braci udało się uzyskać Austrię Przednią (najstarsze rodowe dobra Habsburgów, rozproszone w Szwajcarii, Szwabii i Alzacji), będącą w istocie częścią posiadłości linii tyrolskiej. 6 stycznia 1453 koronowany krótko wcześniej na cesarza starszy brat podniósł Albrechta do godności arcyksięcia. Po śmierci Władysława Pogrobowca i wymarcu linii albertyńskiej w 1457 Albrecht przekazał Austrię Przednią kuzynowi z linii tyrolskiej, Zygmuntovi (synowi Fryderyka IV), uzyskując od niego w zamian rezygnację z ubiegania się o schedę po zmarłym,

a następnie przyjął tytuł księcia Górnej i Dolnej Austrii (powyżej i poniżej Anizy). Doprowadziło to do wybuchu wojny z cesarzem, który jako starszy z braci rościł pretensje do całości habsburskiego dziedzictwa. 21 sierpnia 1458 stanął między braćmi traktat, przyznający Górną Austrię (powyżej Anizy) Albrechtowi VI, a Austrię Dolną z Wiedniem Fryderykowi, wkrótce jednak wojna rozgorzała na nowo. W 1462 Albrecht obległ starszego brata w Wiedniu i 26 grudnia zmusił go do przekazania władzy w Dolnej Austrii. Zmarł po kilkudniowej chorobie 2 grudnia 1463 w Hofburgu i spoczął w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w wiedeńskiej katedrze św. Stefana.

Żoną Albrechta VI została w sierpniu 1452 w Böblingen:

MECHTYLDA, córka Ludwika III Brodatego, elektora Palatynatu Reńskiego, syna króla Ruprechta z Palatynatu (zob. jego biogr., s. 338). Urodziła się 7 marca 1419 na zamku w Heidelbergu i 17 października 1434 została żoną Ludwika I Starszego, hrabiego wirtemberskiego na Urach od 1426 (ur. Urach 1412, zm. tamże 23 lub 24.09.1450), syna Eberharda IV Młodszego, hrabiego Wirtembergii, i jego żony Henryki, dziedziczki Mömpelgard (franc. Montbéliard), córki Henryka II, pana (hrabiego) Montbéliard; urodziła mu pięcioro dzieci. Z Albrechtem VI dzieci nie miała. Zmarła 22 sierpnia 1482 w Tybindze i spoczęła u boku pierwszego męża w kartuzji w Güterstein. W 1554 ich prochy przeniesiono do kolegiaty św. Jerzego w Tybindze.

- 3 ALEKSANDER lub ALEKSANDRA. Urodził(a) się ok. 1419 lub 1421 na zamku w Wiener Neustadt pod Wiedniem, gdzie zmarł(a) w 1420 lub ok. 1421. Pochowany(a) krypcie kościoła NMP (Liebfrauenkirche, obecna katedra) w Wiener Neustadt.
- 4 KATARZYNA. Urodzona ok. 1420 na zamku w Wiener Neustadt, w lipcu (15.07?) 1447 na zamku w Hohenbaden została małżonką KAROLA I, margrabiego Badonii od 1453 (ur. ok. 1427, zm. Pförzheim 24.02.1475), syna Jakuba I, margrabiego Badonii z dynastii Zähringen, oraz jego żony Katarzyny, córki Karola II, księcia Lotaryngii i Baru; dochowali się sześciorga dzieci. Zmarła podczas epidemii dżumy 11 września 1493 w zamku Hohenbaden pod Wiedniem i spoczęła w krypcie pod prezbiterium kolegiaty NMP („Unserer lieben Frau”) tamże.
- 5 ERNEST. Urodził się ok. 1420–24, a zmarł 10 sierpnia 1432 na zamku w Wiener Neustadt pod Wiedniem i został pochowany w krypcie pod prezbiterium kościoła NMP (katedry) w Wiener Neustadt.
- 6 ANNA. Urodziła się ona ok. 1422, a zmarła 11 listopada 1429 na zamku w Wiener Neustadt. Pochowano ją w krypcie pod prezbiterium kościoła NMP w Wiener Neustadt.

- 7 RUDOLF. Urodził się ok. 1424 na zamku w Wiener Neustadt, gdzie wkrótce zmarł. Został pochowany w krypcie pod prezbiterium kościoła NMP w Wiener Neustadt.
- 8 LEOPOLD. Urodził się ok. 1424 na zamku w Wiener Neustadt, gdzie wkrótce zmarł. Został pochowany w krypcie pod prezbiterium kościoła NMP w Wiener Neustadt.

*

Zwany SPOKOJNYM, w galerii władców Austrii figuruje jako FRYDERYK V. Urodził się 21 września 1415 na zamku w Innsbrucku jako pierworodne dziecko Ernesta Żelaznego i Cymbarki Mazowieckiej. Po śmierci ojca wraz z młodszym bratem Albrechtem znalazł się pod opieką stryja, Fryderyka IV Austriackiego, hrabiego Tyrolu (zob. biogr. Albrechta I, s. 267), który objął regencję w Austrii Wewnętrznej. W 1435 Fryderyk V wymusił na stryju oddanie mu rządów w ojcowiznie, jednak wbrew woli ojca całkowicie odsunął od rządów młodszego brata. Po śmierci króla Albrechta II w 1439 stał się głową rodu Habsburgów i zgodnie z testamentem zmarłego 15 listopada 1439 stany Górnej i Dolnej Austrii powierzyły mu zarząd kraju i opiekę nad przyszłym dziedzicem księstwa (królowa Elżbieta była wówczas w ciąży i faktycznie w 1440 wydała na świat syna, Władysława). 2 lutego 1440 we Frankfurcie nad Menem Fryderyk V został wybrany królem rzymskim (jako FRYDERYK III), a 17 czerwca 1442 w kaplicy pałacowej Karola Wielkiego w katedrze w Akwizgranie miała miejsce jego koronacja. Na mocy zawartej w 1446 umowy rodzinnej przekazał Austrię Przednią bratu, samemu zachowując władzę w Austrii Wewnętrznej oraz opiekę nad nieletnim Władysławem Pogrobowcem. 19 marca 1452 w bazylice św. Piotra w Rzymie papież Mikołaj V ukoronował Fryderyka III na cesarza rzymskiego oraz króla Italii (Longobardów) – była to ostatnia cesarska sakra, mająca miejsce w Wiecznym Mieście. 4 września 1452 pod naciskiem stanów musiał przekazać władzę w Austrii Właściwej Władysławowi Pogrobowcowi. Zatwierdzając 6 stycznia 1453 *Privilegium maius* (por. s. 261), podniósł Austrię do rangi arcyksięstwa. Po śmierci Pogrobowca w 1457 przejął rządy w Austrii Właściwej, a począwszy od 1458 tytułował się królem Węgier. Na mocy traktatu zawartego 21 sierpnia 1458 z młodszym bratem, odstąpił mu Górną

Austrię, a 26 grudnia 1462 był zmuszony przekazać Albrechtowi VI także Dolną Austrię z Wiedniem; odzyskał rządy po rychłej śmierci brata w 1463. Na skutek najazdu króla Węgier Macieja I Korwina w 1485 ponownie utracił Dolną Austrię z Wiedniem, a także część Styrii i Karyntii; obszary te wróciły pod panowanie Habsburgów po śmierci króla Macieja w 1490. Cesarz Fryderyk III zmarł dwa miesiące po amputacji lewej stopy, 19 sierpnia 1493 na zamku w Linzu. Został pochowany w południowej nawie bocznej przy ołtarzu głównym katedry św. Stefana (Szczepana) w Wiedniu, natomiast jego serce i trzewia złożono w kościele Wniebowstąpienia NMP w Linzu.

Małżonka Fryderyka III:

Poślubiona 16 marca 1452 w bazylice św. Piotra w Rzymie:

ELEONORA PORTUGALSKA

Jej ojcem był Edward, król Portugalii i Algarve, potomek dynastii Aviz, matką zaś poślubiona mu Eleonora, córka Ferdynanda I z Antequerry, króla Aragonii. Urodziła się ona 18 września 1436 w zamku Torres Novas Verdas w Portugalii. 19 marca 1452 w bazylice św. Piotra w Rzymie została wraz z mężem koronowana na cesarzową. Zmarła 3 września 1476 na zamku w Wiener Neustadt pod Wiedniem i została pochowana w tamtejszym kościele klasztornym cystersów, tzw. Nowym Klasztorze (Neukloster).

Potomstwo Fryderyka III (1–5):

Pochodzącym z legalnych małżeństw zstępnym Fryderyka III w linii męskiej przysługiwał tytuł arcyksiążąt/arcyksiężniczek Austrii

- 1 KRZYSZTOF. Urodził się 16 listopada 1455 na zamku w podwie-deńskim Wiener Neustadt, gdzie także zmarł 21 lub 25 marca 1456 i spoczął w tamtejszym klasztorze cystersów, tzw. Nowym Klasztorze (Neukloster).
- 2 HELENA. Na świat przyszła 3 listopada 1460 na zamku w Wiener Neustadt i tam też zmarła 27 lub 28 lutego 1461. Pochowano ją u boku brata w Nowym Klasztorze (Neukloster).
- 3 MAKSYMILIAN I → s. 373
- 4 KUNEGUNDA. Urodziła się 16 marca 1465 na zamku w podwie-deńskim Wiener Neustadt. Jej mężem został 3 stycznia 1487

w Innsbrucku ALBRECHT IV MĄDRY, książę Górnej Bawarii od 1465 i Dolnej Bawarii od 1504 (ur. Monachium 15.12.1447, zm. tamże 18.03.1508), syn Albrechta III Pobożnego, księcia górno-bawarskiego na Monachium z bawarskiej linii Wittelsbachów (potomków cesarza Ludwika IV), i jego drugiej żony Anny, córki Eryka Zwycięskiego, księcia brunszwickiego na Grubenhagen; mieli liczne dzieci. Kunegunda zmarła 6 sierpnia 1520 na zamku w Monachium i została pochowana w monachijskiej katedrze NMP (Liebfrauentom).

- 5 JAN. Urodził się 9 sierpnia 1466 na zamku w Wiener Neustadt pod Wiedniem, gdzie także zmarł 10 lutego 1467. Został pochowany w tamtejszym klasztorze cystersów, tzw. Nowym Klasztorze (Neukloster).

MAKSYMILIAN I

1493-1519

Ojciec: FRYDERYK III → s. 366

Matka: ELEONORA PORTUGALSKA → s. 368

Rodzeństwo: BIOGR. FRYDERYKA III

*

W historografii utrwalił się jego przydomek OSTATNIEGO RYCERZA. Urodził się 22 marca 1459 na zamku w Wiener Neustadt pod Wiedniem. W latach 1482–94 sprawował w imieniu syna Filipa regencję w Niderlandach. 16 lutego 1486 we Frankfurcie nad Menem został wybrany królem rzymskim i 9 kwietnia w kaplicy pałacowej Karola Wielkiego w katedrze akwizgrańskiej został koronowany. Po abdykacji kuzyna, arcyksięcia Zygmunta (zob. biogr. króla Albrechta I, s. 269), 16 marca 1490 objął władzę w Tyrolu i Austrii Przedniej, zaś po śmierci ojca (1493) został arcyksięciem Austrii (Austrii Właściwej i Wewnętrznej), kończąc proces jednoczenia ziem habsburskich. Po przedwczesnej śmierci syna w 1506 powierzył namiestnictwo Niderlandów swojej córce Małgorzacie. Nie uzyskawszy od papieża zgody na cesarską koronację, 4 lutego 1508 w katedrze trydenckiej ogłosił się Wybranym Cesarzem Rzymskim. W 1515 zatwierdził przejęcie przez piętnastoletniego wnuka, Karola, osobistych rządów w Niderlandach. Zmarł w drodze z Innsbrucka do Wiednia 12 stycznia 1519 na zamku w Wels i został pochowany pod stopniami wielkiego ołtarza kaplicy zamkowej św. Jerzego w Wiener Neustadt. Zabalsamowane serce cesarza złożono u boku jego żony Marii Burgundzkiej w katedrze NMP w Brugii, natomiast przygotowany dlań okazały grobowiec w kościele zamkowym w Innsbrucku pozostał pusty.

Małżonki Maksymiliana I:

1. Poślubiona 19 sierpnia 1477 w zamku Hof ten Walle (późniejszy Prinsenhof) w Gandawie:

MARIA BURGUNDZKA

Zwana BOGATĄ, była córką Karola Zuchwałego, księcia Burgundii, potomka bocznej linii Walezjuszy, i jego drugiej żony Izabeli, córki Karola I de Bourbon, księcia Burbonii. Urodziła się 13 lutego 1457 na zamku w Brukseli. Po śmierci ojca 5 stycznia 1477 została księżną Burgundii (tytułarnie), a także Brabancji, Limburgii, Lothier, Luksemburga i Geldrii, hrabiną Flandrii, Artois, Holandii, Zelandii, Hainaut, Charolais i Zutphen, hrabiną palatynem Burgundii (Franche Comté), margrabiną Namur i Antwerpii, panią Fryzji, Salins i Mechelen (Malines) etc. Zmarła od obrażeń odniesionych przy upadku z konia i wywołanego nim poronienia 27 marca 1482 na zamku w Brugii i znalazła spoczynek w katedrze NMP tamże.

2. Poślubiona *per procura* 19 grudnia 1490 w katedrze w Rennes:

ANNA BRETOŃSKA

Była ona córką Franciszka II, księcia Bretanii z dynastii Montfort (bocznej linii francuskich Kapetyngów), i jego drugiej żony Małgorzaty, córki Gastona IV de Foix de Grailly, hrabiego Foix i Bigorre, wicehrabiego Béarnu. Urodziła się 25 stycznia 1477 na zamku w Nantes i po śmierci ojca 9 września 1488 została księżną Bretanii i hrabiną Montfort. Jej małżeństwo z cesarzem nie zostało dopełnione i na tej podstawie 15 grudnia 1491 zostało anulowane przez papieża; jeszcze w grudniu Anna wyszła za mąż za króla francuskiego KAROLA VIII, a po owdowieniu (1498) za jego kuzyna i sukcesora, LUDWIKA XII. Zmarła wskutek kamicy 9 stycznia 1514 na zamku w Blois i spoczęła w nekropolii władców Francji, bazylice opactwa benedyktynów w Saint-Denis pod Paryżem; serce królowej złożono u boku jej rodziców w Nantes.

3. Poślubiona 16 marca 1494 w kościele w Hall w Tyrolu:

BIANKA MARIA SFORZA

Jej ojcem był Galeazzo Maria Sforza, książę Mediolanu, matką zaś jego żona Bona, córka Ludwika, księcia Sabaudii. Urodziła

się 5 kwietnia 1472 na zamku w Pawii. W styczniu 1474 została żoną swojego ciotecznego brata FILIBERTA I MYŚLIWEGO, księcia Sabaudii od 1472 (ur. Chambéry 17.08.1465, zm. Lyon 22.09.1482), syna księcia Amadeusza IX Błogosławionego i jego żony Jolanty, córki Karola VII Zwycięskiego, króla Francji; zarówno ten mariaż, jak i małżeństwo z cesarzem nie zaowocowały dziećmi. Zmarła 31 grudnia 1510 na zamku w Innsbrucku i została pochowana w klasztorze cysterek w pobliskim Stams.

Potomstwo Maksymiliana I:

Dzieci z pierwszego małżeństwa (1–3):

- 1 FILIP. Zwany był PIĘKNYM. Urodził się 22 czerwca 1478 na zamku w Brugii. Po śmierci matki w 1482 został władcą Niderlandów, jednak z powodu małoletności do 1494 pozostawał pod regencją ojca. Po śmierci Izabeli I 26 listopada 1504 wraz z małżonką został proklamowany królem Kastylii i Leónu jako FILIP I. Zmarł niespodziewanie 25 września 1506 w pałacu Casa del Cordón w Burgos; przyczyną śmierci była prawdopodobnie złośliwa febra, niewykluczone jednak, iż został otruty. Serce króla złożono u boku jego matki w katedrze NMP w Brugii, ciało natomiast, po blisko dwu i pół roku, podczas których oszalała z rozpaczony wdowa wozila je z miejsca na miejsce, spoczęły w klasztorze klarysek w Tordesillas nieopodal Valladolid. Ostatecznie na rozkaz cesarza Karola V szczątki jego ojca przeniesiono do kaplicy królewskiej w katedrze w Grenadzie.

Żoną Filipa I, króla Kastylii, została 21 sierpnia (wedle innych danych 20 października) 1496 w Lier pod Antwerpią:

JOANNA. Zwana SZALONĄ, była córką Ferdynanda V Aragońskiego i Izabeli I Kastylijskiej, Królów Katolickich, władców Hiszpanii, potomków dynastii Trastámara. Urodziła się 6 listopada 1479 w alkazarze w Toledo. Po śmierci matki 26 listopada 1504 została proklamowana królową Kastylii i Leónu, lecz po śmierci jej męża (1506), wobec niepoczytalności Joanny, Kortezy Kastylii przyznały regencję jej ojcu. Po jego śmierci 23 stycznia 1516 Joanna została królową Aragonii, Nawarry, Neapolu, Sycylii i Sardynii, a także tytułarną królową Jerozolimy. 13 marca tego roku w katedrze św. Michała i Guduli w Brukseli ogłoszo-

no wspólne rządy w Hiszpanii Joanny oraz jej syna Karola I (od 1519 cesarza Karola V). Królowa zmarła 13 kwietnia 1555 na zamku w Tordesillas pod Valladolid, gdzie przebywała w zamknięciu od 1509. Znalazła spoczynek u klarysek w Tordesillas. W 1574 jej szczątki przewieziono do nowej nekropolii władców Hiszpanii – bazyliki św. Wawrzyńca (San Lorenzo el Real) w obrębie zespołu pałacowo-klasztornego w podmadryckim Eskurialu, a ostatecznie spoczęły one wraz z ciałem Filipa Pięknego w katedrze w Grenadzie.

Potomstwo Filipa I (A–F):

Prócz tytułów austriackich, jego zstępny po mieczu z legalnie zawartych małżeństw przysługiwały tytuły infantów/infantek Hiszpanii (Kastylii i Aragonii)

A ELEONORA. Na świat przyszła 14 lub 15 listopada 1498 w pałacu Coudenberg w Brukseli lub na zamku w Lowanium (niem. Löwen, franc. Louvain, obecnie belgijskie Leuven). Pierwszym jej mężem został poślubiony 7 marca 1518 w Lizbonie (wedle innych danych 24.11.1518 w Crato) MANUEL I WIELKI, król Portugalii i Algarve od 1495 (ur. Alcocheta 1.06.1469, zm. Lizbona 13.12.1521), syn infanta portugalskiego Ferdynanda, księcia Viseu i Beji wywodzącego się z dynastii Aviz, i jego żony Beatrycze, córki Jana, infanta portugalskiego, księcia Beji. Manuel I był uprzednio dwukrotnie żonaty: z Izabelą (zm. 1498), córką Ferdynanda V Aragońskiego i Izabeli I Kastylijskiej, oraz z jej siostrą Marią (zm. 1517), z którą miał liczne potomstwo, m.in. króla Jana III, ożenionego później z młodszą siostrą Eleonory, Katarzyną, oraz Izabelę, żonę cesarza Karola V. Z Eleonorą dochował się zmarłego w dzieciństwie syna oraz córki. Po śmierci Manuela powróciła do Hiszpanii, gdzie jej brat zaaranżował małżeństwo z królem francuskim FRANCISZKIEM I, synem Karola, hrabiego Angoulême i Périgord z bocznej linii Walezjuszy (Valois-Angoulême), i jego żony Ludwiki, córki Filipa II bez Ziemi (z Bresse), księcia Sabaudii i Piemontu, wdowcem po Klaudii Francuskiej, z którą miał liczne dzieci; Eleonora poślubiła go *per procura* 20 marca 1530 w Torrelaguna w Kastylii, ponownie *per procura* 8 lipca 1530

w portugalskim opactwie Veien i osobiście 5 lub 7 sierpnia w opactwie św. Wawrzyńca w Beyries (względnie w Cap-tieux). Sakra Eleonory na królową Francji miała miejsce 5 marca 1531 w bazylice w Saint-Denis. Po śmierci Franciszka przeniosła się na brukselski dwór swojej siostry Marii, namiestnika Niderlandów, a później do Hiszpanii. Zmarła 18 lutego 1558 w Talaveruela na skutek silnego wzruszenia, jakiego doznała po spotkaniu z jedyną córką. Znalazła spoczynek w panteonie infantów w Eskurialu.

B KAROL V → s. 384

C IZABELA. W Danii zwana ELŻBIETA, urodziła się 18 lipca 1501 na zamku brukselskim. Jej mężem został poślubiony *per procura* 18 lipca 1501 w Brukseli, ponownie *per procura* 11 lipca 1514 tamże i osobiście 12 sierpnia 1515 na zamku w Kopenhadze CHRYSYAN II zwany OKRUTNYM (TYRANEM), król Danii i Norwegii w latach 1513–23 oraz król Szwecji w latach 1520–21 (ur. Nyborg 1 lub 2.07.1481, zm. Kalundborg 25.01.1559), syn Jana (Hansa), króla Danii, Szwecji i Norwegii z dynastii Oldenburgów, i jego żony Krystyny, córki Ernesta, elektora saskiego i księcia saskiego na Wittenberdze. Dochowali się pięciorga dzieci. Koronacja Izabeli-Elżbiety na królową małżonkę Danii i Norwegii, dokonana przez arcybiskupa Lund Birgera Gunnersena, miała miejsce na zamku kopenhaskim w dniu jej zaślubin z Chrystianem, niemniej, będąc w zaawansowanej ciąży, nie udała się w 1520 na sztokholmską koronację małżonka. Po jego detronizacji w 1523 schroniła się z rodziną w Niderlandach. Zmarła 19 stycznia 1526 w Zwijnaarde koło Gandawy i spoczęła w tamtejszym klasztorze św. Piotra. W październiku 1883 szczątki przewieziono do Danii i złożono wraz z prochami Chrystiana II w katedrze pw. św. Kanuta w Odense.

D FERDYNAND I → s. 392

E MARIA. Urodziła się 17 września 1505 na zamku w Brukseli. Jej mężem był poślubiony *per procura* 22 lipca 1515 w Wiedniu, ponownie *per procura* 11 grudnia 1520 w zamku innsbruckim i osobiście 13 stycznia 1522 w Budzie LUDWIK II, król Czech i Węgier od 1516 (ur. Buda 1.07.1506, poległ pod

Mohaczem 29.08.1526), syn Władysława II, króla Czech i Węgier z dynastii Jagiellonów (syna Elżbiety, córki króla Albrechta II), i jego trzeciej żony Anny de Foix de Grailly. Koronacja Marii na królową węgierską miała miejsce dnia 11 stycznia 1522 w bazylice Panny Marii w Székesfehérvár (Białogrodzie Królewskim), a na królową czeską – 1 czerwca tegoż roku w praskiej katedrze św. Wita. Po tragicznej śmierci męża, pod naporem nadciągającej armii tureckiej opuściła Budę i wraz z dworem przeniosła się do Pożonia (Preszburg, dzisiejsza Bratysława). Od 19 stycznia 1527 do przybycia na Węgry Ferdynanda I (29.10.1527), sprawowała z jego nominacji urząd namiestnika Węgier, 7 października 1531 Karol V mianował ją generalnym namiestnikiem Niderlandów. Urząd ten złożyła po śmierci cesarza w roku 1556. Zmarła na skutek choroby serca 18 października 1558 w Cigales koło Valladolid i została pochowana klasztorze św. Benedykta w Valladolid. W 1574 jej szczątki przeniesiono do nekropolii królewskiej w Eskurialu pod Madrytem i złożono w panteonie infantów.

- F KATARZYNA. Urodziła się jako pogrobowiec 14 stycznia 1507 w alkazarze w Torquemadzie. 5 lutego 1525 w Salamance została żoną JANA III POBOŻNEGO, króla Portugalii i Algarve od 1521 (ur. Lizbona 6.07.1502, zm. tamże 11.06.1557), syna króla Manuela I Wielkiego, potomka dynastii Aviz, i jego drugiej żony (trzecią była starsza siostra Katarzyny, Eleonora) Marii, córki Ferdynanda V Aragońskiego i Izabeli I Kastylijskiej, władców Hiszpanii. Mieli liczne dzieci; najstarsza córka Maria została w późniejszym czasie żoną Filipa II, króla Hiszpanii, syna cesarza Karola V, zaś syn Jan ożenił się z córką cesarza, arcyksiężniczką-infantką Joanną (zob. biogr. Karola V, s. 387 i 388). Od śmierci Jana III Katarzyna sprawowała regencję w imieniu swego nieletniego wnuka Sebastiana; 23 grudnia 1562 przekazała rządy bratu zmarłego męża, kardynałowi-infantowi Henrykowi (w latach 1578–80 królowi Portugalii). Zmarła 12 lutego 1578 na zamku w Lizbonie i spoczęła obok męża w kościele św. Marii w obrębie klasztoru hieronimitów w Belém.

- 2 MAŁGORZATA. Na świat przyszła 10 stycznia 1480 na zamku w Brukseli. 22 czerwca 1483 na zamku w Amboise została zaręczona z delfinem Karolem (ur. 1470), od 30 sierpnia tego roku królem Francji KAROLEM VIII, i odtąd wychowywała się na dworze francuskim. Do planowanych zaślubin nie doszło i w grudniu 1491 król francuski ożenił się z Anną Bretońską (zob. s. 375), lecz dopiero na mocy traktatu z Senlis 23 maja 1493 zezwolono Małgorzacie na powrót do Niderlandów. 20 października 1496 w Lier nieopodal Antwerpii miał miejsce jej ślub *per procura*, zaś 3 kwietnia 1497 w Burgos poślubiła osobiście JANA, księcia Asturii od 1480 (ur. Sewilla 28.06.1478, zm. Salamanka 4.10.1497), rodzzonego brata Joanny Szalonej, żony Filipa I (zob. s. 376); urodziła mu pogrobową córkę, która przyszła na świat martwa w 1498. Drugim mężem Małgorzaty został 2 grudnia 1501 w Romainmôtier FILBERT II PIĘKNY, książę Sabaudii od 1497 (ur. Chambéry lub Pont d'Ain 10.04.1480, zm. Pont d'Ain 10.09.1504), syn Filipa II bez Ziemi, księcia Sabaudii i Piemontu, potomka dynastii sabaudzkiej, i jego pierwszej żony Małgorzaty de Bourbon, córki Karola I, księcia Burbonii i Owernii, hrabiego Clermont i Forez. Był on wcześniej żonaty ze swoją kuzynką Jolantą Ludwiką Sabaudzką, córką Karola I, księcia Sabaudii i Piemontu, jednak ani ona, ani Małgorzata nie obdarzyły go potomstwem. Po jego śmierci Małgorzata powróciła do rodzinnych Niderlandów, którymi zarządzała z ramienia ojca jako generalny namiestnik od 10 marca 1507 do 5 lutego 1515, kiedy to nastąpiło oficjalne przejście rządów przez jej bratanka Karola V (od 1519 króla rzymskiego). Po śmierci Maksymiliana I (1519) Karol V ponownie powierzył jej funkcję namiestnika Niderlandów. Zmarła ona 30 listopada lub 1 grudnia 1530 w Mechelen (Malines) i została pochowana u boku drugiego męża w marmurowym sarkofagu w kościele Brou nieopodal Burg-en-Bresse, którego przebudowę sfinansowała.
- 3 FRANCISZEK. Na świat przyszedł 2 lub 10 września 1481 na zamku w Brukseli, gdzie także zmarł 26 listopada lub 26 grudnia tego roku. Został pochowany w zniszczonym w 1773 kościele św. Jakuba w Brugii.

Dzieci pozamałżeńskie Maksymiliana I (1–13):

Z nieznaną kobietą:

- 1 MAŁGORZATA VON EDELSHEIM, BASTARDA AUSTRIACKA. Urodziła się ok. 1480. Legitymizowana przez cesarza, ok. 1497 została żoną JANA FRANCISZKA DE HILLE, z którym miała potomstwo. Drugim mężem owdowiałej Małgorzaty został poślubiony w 1517 LUDWIK V zwany HELFERICH, hrabia Helfenstein-Weisensteig(en), radca cesarski, od 1524 austriacki oberwójt Weinsbergu (ur. 13.II.1493), najmłodszy syn Ludwika IV, hrabiego Helfenstein na Weisensteig, oraz poślubionej mu Elżbiety, córki Jerzego II, pana (Schenk) Limpurg-Speckfeld; dochowali się dwóch synów. Drugi małżonek Małgorzaty zginął 16 kwietnia 1525 w Weinsbergu podczas wojny chłopskiej, a ona sama wraz z młodszym synem dostała się do niewoli. Uwolniona po upadku rebelii w maju tego roku, przeniosła się na dwór przyrodniej siostry i imienniczki, regentki Niderlandów, która ją powtórnie legitymizowała. Zmarła w czerwcu 1537 w Liège.

Z MAŁGORZATĄ VON EDELSHEIM (VON RAPPACH) (zm. 1522), córką Krzysztofa von Rappach i jego żony Salomei von Boskowicz, żoną JERZEGO VON ROTTAL, barona Thalbergu (zm. 1525):

- 2 BARBARA VON ROTTAL. Urodzona 29 czerwca 1500, została uznana przez małżonka matki. 12 lipca 1515 jej mężem został ZYGMUNT VON DIETRICHSTEIN, baron Dietrichstein na Hollenburgu, Finkenstein i Thalbergu, radca cesarski (ur. Hartneidstein 12.02.1480 lub 19.03.1484, zm. Finkenstein 19.05.1533), syn Pankracego, barona Dietrichstein na Rabenstein, opiekuna zamków w Bambergu i Wolfsbergu, oraz jego żony Barbary Gössl von Thurn; dochowali się licznych dzieci. Drugim mężem Barbary został w 1535 ULRYK VON CZETTRITZ (zm. 1543), a trzecim – poślubiony w 1544 – BALTAZAR VON SCHWEINITZ (zm. 1572). Zmarła 31 marca w 1550 lub między 1550 a 1556.

Ze wzmiankowaną powyżej MAŁGORZATĄ VON EDELSHEIM bądź z nieznaną bliżej węgierską szlachcianką z rodu VALKAÍ:

- 3 JERZY AUSTRIACKI (VON ÖSTERREICH). Przydomek PIRETA zawdzięczał kościelnej profesji. Urodził się on w 1504 lub 1505, zapewne w Gandawie, i wychowywał się w Niderlandach wraz z wnukami cesarza Maksymiliana (dziećmi zmarłego w 1506 Filipa Pięknego). Przeznaczono go do stanu duchownego, na co otrzymał, jako dziecko nieślubne, dyspensę papieską. W październiku 1525 został biskupem Brixen, które objął 8 listopada 1526. W 1539 zrzekł się godności biskupiej i przeniósł do Hiszpanii, gdzie 29 listopada 1538

uzyskał urząd arcybiskupa Walencji. W 1540 został kanonikiem, a następnie koadiutorem w niderlandzkim Liège (niem. Lüttich). W oczekiwaniu na objęcie biskupiego tronu Liège, w 1541 (wedle innych danych miało to miejsce w 1542) zrezygnował z arcybiskupstwa Walencji, jednak w drodze do Niderlandów latem 1541 dostał się do francuskiej niewoli. Odzyskał wolność w 1543 i osiadł na dworze brukselskim. 24 czerwca 1544 otrzymał godność biskupa Liège, księcia Rzeszy; stolec biskupi objął 17 sierpnia. Zmarł 4 lub 5 maja 1557 w Liège i znalazł spoczynek w tamtejszej katedrze.

Z nieznanymi kobietami dochował się trojga bastardów (A–C):

A MAŁGORZATA VON ÖSTERREICH. Mniszka, a później opatka w Loosduinen, zmarła 29 lipca 1604.

B JERZY VON ÖSTERREICH. Ksiądz, zmarł 20 kwietnia 1619.

C MARIA VON ÖSTERREICH. W 1559 poślubiła ADAMA VON BÜREN, pana Petit-Relhain. Po jego śmierci wyszła ponownie za mąż, lecz osoba małżonka nie jest znana. Zmarła po 1589.

Z ANNA VON HELFENSTEIN, córką Jerzego, hrabiego Helfenstein:

4 KORNELIUSZ AUSTRIACKI (VON ÖSTERREICH). Urodził się we wrześniu 1507 w Salz-burgu, a zmarł ok. lub po 1527.

5 MAKSYMILIAN (MAKS) FRYDERYK VON AMBERG. Urodził się 10 czerwca 1511. Pan na Feldkirch, zmarł 21 kwietnia 1553 w Mediolanie.

Jego żoną została poślubiona w 1534:

ELŻBIETA, córka Joachima, hrabiego Öttingen (Oettingen)-Flochberg, i jego żony Doroty, córki Albrechta V, księcia Anhalt-Köthen, wdowę po CYRIAKU, baronie Polheim i Wartenberg. Urodzona 16 czerwca 1499, zmarła 31 sierpnia 1533. Z von Ambergiem dzieci nie miała.

6 LEOPOLD AUSTRIACKI (VON ÖSTERREICH/DE AUSTRIA). Urodził się ok. 1515. Osiadł w Hiszpanii i podobnie jak starszy przyrodni brat Jerzy obrał karierę kościelną, którą uwieńczył w 1541 godnością biskupa Kordoby. Zmarł 27 września 1557 w Kordobie i spoczął w tamtejszej katedrze.

Bastard Leopolda Austriackiego:

Z nieznaną z imienia przedstawicielką szlacheckiego rodu FERREZ:

A MAKSYMILIAN DE AUSTRIA. Urodził się 13 listopada 1555. Przeznaczony do kariery kościelnej, osiągnął godność arcybiskupa Santiago de Compostella. Zmarł 21 czerwca 1614.

7 DOROTA AUSTRIACKA (VON ÖSTERREICH). Urodziła się w 1516. Była dziedziczką Falkenburga, Durbuy i Halem, a także damą dworu

swej bratanicy, Marii Węgierskiej, namiestnika Niderlandów (zob. s. 378). 11 listopada 1539 wyszła za JANA z OSTFRIESLANDII (FRYZJI WSCHODNIEJ), cesarskiego namiestnika Limburgii (ur. 1506, zm. zamek Falkenburg 6.06.1572), któremu wniosła w posagu wyżej wspomniane dobra; Jan był synem Edzarda I Wielkiego, hrabiego Ostfrieslandii (Fryzji Wschodniej) z dynastii Cirksena, i jego żony Elżbiety, córki Jana I, hrabiego von Rietberg. W małżeństwie tym przyszło na świat dwoje dzieci. Dorota zmarła zapewne w 1572.

- 8 ANNA MAŁGORZATA AUSTRIACKA (VON ÖSTERREICH). Urodziła się ok. 1517. Wraz z siostrą Dorotą, a zapewne także i z Anną, przebywała na dworze Marii Węgierskiej, namiestnika Niderlandów. Ok. 1545 wyszła za FRANCISZKA DE MELUN, pana Epinoy, Antoing i Richebourg, konetabla Flandrii, 28 listopada 1514 podniesionego przez cesarza do godności hrabiego Epinoy (zm. 1547), syna Jana de Melun, pana Antoing i Epinoy, marszałka Flandrii, oraz jego żony Izabeli, pani Richebourg, córki i dziedziczki Jakuba z Luksemburga, pana Richebourg. Franciszek był wdowcem po Ludwice, córce Gastona II de Foix de Grailly, hrabiego Candale i Benauges, rodzonej siostrze Anny, żony Władysława II Jagiellończyka, króla Czech i Węgier (mieli dwoje dzieci), lecz jego małżeństwo z nieślubną córką Maksymiliana I pozostało bezdzietne. Zmarła ona w 1545.
- 9 ANNA AUSTRIACKA (VON ÖSTERREICH). Urodziła się w 1519 (wedle innych danych w 1517). Poślubiła LUDWIKA D’HIRLEMONT. Dalsze jej losy nie są znane.
- 10 ELŻBIETA AUSTRIACKA (VON ÖSTERREICH). W 1531 poślubiła LUDWIKA III VON DER MARCK, hrabiego Rochefort od 1525 (zm. po 6.05.1544), syna Ludwika II von der Marck, hrabiego Rochefort, oraz jego żony Anny von Rodemachern; nie mieli dzieci. Zmarła przed 1584.
- 11 BARBARA AUSTRIACKA (VON ÖSTERREICH), żona WOLFGANGA PLAISS.
- 12 KRZYSZTOF FERDYNAND AUSTRIACKI (VON ÖSTERREICH). Wzmiankowany w 1522, jego losy nie są znane.

Z nieznaną kobietą:

- 13 WILHELMINA AUSTRIACKA (VON ÖSTERREICH). Poślubiła ona RÜDIGERA (RIEGERA) VON WESTERNACH i miała z nim córkę.

KAROL V

1519-1556

Ojciec: FILIP PIĘKNY → BIOGR. MAKSYMILIANA I, s. 376

Matka: JOANNA KASTYLIJSKA → s. 376

Rodzeństwo: BIOGR. MAKSYMILIANA I

*

Przez Hiszpanów zwany był ZŁOCISTYM (EL DORADO). Urodził się 24 lutego 1500 w pałacu Prinzenhof w Gandawie. Po śmierci ojca (1506) odziedziczył Niderlandy, lecz ze względu na małoletniość pozostawał pod kuratelą ciotki Małgorzaty, sprawującej z ramienia Maksymiliana I rządy namiestnicze. 5 lutego 1515 w zamku brukselskim nastąpiło oficjalne przejęcie rządów osobistych przez Karola. Po śmierci Ferdynanda V Aragońskiego 23 stycznia 1516 Karol polecił mianować się współpanującym matki, prawowitej królowej Kastylii, Leónu, Aragonii, Nawarry, Neapolu, Sycylii i Sardynii oraz tytularnej królowej Jerozolimy, i jako taki przybrał imię KAROLA I. 13 marca 1516 w katedrze św. Michała i Guduli w Brukseli oboje zostali uroczystie ogłoszeni władcami Hiszpanii, a biskup Badajoz wręczył Karolowi poświęcony uprzednio miecz jako symbol jego urzędu. Po śmierci dziada w styczniu 1519 został arcyksięciem Austrii etc., a 28 czerwca 1519 we Frankfurcie nad Menem został wybrany królem rzymskim; koronacja Karola V miała miejsce 23 października (wedle innych danych 22 lub 26 tegoż miesiąca) 1520 w kaplicy Karola Wielkiego w katedrze akwizgrańskiej. Na mocy traktatu w Wormacji 21 kwietnia 1521 przekazał młodszemu bratu Ferdynandowi Arcyksięstwo Austrii (Austria Górna i Dolna, inaczej Właściwa), ponadto część Austrii Wewnętrznej (Styrię, Karyntię i Krainę), a w myśl umowy brukselskiej z 7 lutego 1522, scedował na niego również Tyrol i Mar-

chię Windyjską, Istrię z Triestem i Gorycję oraz Austrię Przednią (habsburskie dobra rodowe w Szwajcarii, Szwabii i Alzacji). 22 lutego 1530 w kościele św. Petroniusza w Bolonii Klemens VII koronował go na króla Italii (Longobardów), a 24 lutego tamże nałożył mu na głowę koronę cesarską – była to ostatnia cesarska sakra władcy Niemiec, dopełniona przez papieża. W 1535 wcielił do posiadłości hiszpańskich Mediolan, co potwierdził 18 czerwca 1538 pokój nicejski. W 1540 nadał Mediolan swemu synowi Filipowi, 25 lipca 1554 przekazał mu korony Neapolu i Sardynii, 25 października 1555 abdykował na jego rzecz w Niderlandach, a 16 stycznia 1556 w Hiszpanii. 12 września 1556 we Frankfurcie nad Menem formalnie zrezygnował z korony cesarskiej. Zmarł wskutek ataku malarycznego i podagry 21 września 1558 w klasztorze hieronimitów w San Yuste koło Toledo, gdzie też został pochowany. W 1568 na polecenie Filipa II szczątki jego ojca złożono w panteonie królów w zespole pałacowo-klasztornym w Eskurialu nieopodal Madrytu

Małżonka Karola V:

Poślubiona 10 marca 1526 w alkazarze w Sewilli:

IZABELA PORTUGALSKA

Była ona córką Manuela I Wielkiego, króla Portugalii i Algarve, potomka dynastii Aviz, i jego drugiej żony Marii, córki Ferdynanda V Aragońskiego i Izabeli I Kastylijskiej, Królów Katolickich, rodzonej siostry Joanny, matki Karola. Urodziła się 4 października 1503 w pałacu Ribeira w Lizbonie. Podczas częstych nieobecności małżonka w Hiszpanii sprawowała tam rządy w jego imieniu; 24 lutego 1530 w Bolonii została wraz z nim ukoronowana na cesarzową. Zmarła wskutek gorączki popołożowej 1 maja 1539 w alkazarze w Toledo. Jej zwłoki przewieziono do katedry grenadzkiej i złożono w kaplicy królewskiej obok jej dziadków, Królów Katolickich. W 1568 pochowano je wraz z prochami cesarza Karola V w panteonie królów w podmadryckim Eskurialu.

Potomstwo Karola V:

LINIA HISZPAŃSKA HABSBUURGÓW

Dzieci małżeńskie cesarza (1–6):

Poza tytułami austriackimi, jego pochodzącym z legalnych małżeństw zstępnym przysługiwały tytuły infantów/infantek hiszpańskich

1 FILIP II. Urodził się 21 maja 1527 w pałacu Bernardina Pimentela w Valladolid. W kwietniu 1528 został uznany następcą hiszpańskiej korony jako książę Asturii, Viany i Girony, książę Montblanc, hrabia Cervera i pan Balaguer. W 1540 ojciec przekazał mu Mediolan, a 25 lipca 1554 desygnował królem Neapolu, Sycylii i Sardynii, tytułarnym królem Jerozolimy (w celu uzyskania równorzędnej rangi przed planowanym mariażem z królową angielską). Od ślubu z Marią I 25 lipca 1554 do jej śmierci 17 listopada 1558 był królem Anglii i Irlandii. Abdykacja ojca uczyniła go 25 października 1555 władcą Niderlandów, a 16 stycznia 1556 królem Hiszpanii (w Kastylii FILIP II, w Aragonii FILIP I). Po bezpotomnej śmierci kardynała infanta Henryka, od 1578 króla Portugalii i Algarve, zgłosił pretensje do portugalskiego tronu. 26 października 1580 przyjął tytuł króla Portugalii i Algarve. Po pokonaniu pretendenta, infanta Antoniego, 16 kwietnia 1581 w Tomar został oficjalnie obwołany królem Portugalii i Algarve jako FILIP I. 26 lipca 1581 utracił północne prowincje Niderlandów. Zmarł 13 września 1598 we wzniesionym na swoje polecenie zespole pałacowo-klasztornym Eskurial (el Escorial) pod Madrytem i spoczął w panteonie królów tamże.

Małżonki Filipa II, króla Hiszpanii:

1. Poślubiona 12 listopada 1543 w Salamance:

MARIA, córka Jana III Pobożnego, króla Portugalii i Algarve z dynastii Aviz, i jego żony Katarzyny, młodszej siostry Karola V (zob. biogr. cesarza Maksymiliana I, s. 379). Urodziła się 15 października 1527 na zamku w Coimbrze. Zmarła w połogu 12 lipca 1545 w alkazarze w Valladolid i została pochowana w królewskiej kaplicy w katedrze w Grenadzie, skąd na polecenie Filipa jej szczątki przeniesiono później do Eskurialu i złożono w panteonie infantów.

2. Poślubiona 25 lipca 1554 w Winchesterze:

MARIA I KRWAWA, córka Henryka VIII, króla Anglii i Irlandii z dynastii Tudorów, i jego pierwszej żony Katarzyny, rodzonej siostry Joanny Szalonej, babki ojczystej Filipa II, córki Królów Katolickich. Urodziła się ona 18 lutego 1516 w pałacu Palcentia w Greenwich. 19 lipca 1553 została proklamowana królową Anglii i Irlandii, a 1 października tego roku w opactwie Westminster miejsce jej koronacja. Zmarła bezpotomnie 17 listopada 1558 w pałacu św. Jakuba w Londynie i spoczęła w opactwie Westminsterkim.

3. Poślubiona *per procura* 22 lipca 1559 w katedrze Notre-Dame w Paryżu i osobiście 31 stycznia 1560 w Guadalajarze:

ELŻBIETA (IZABELA). Jej ojcem był Henryk II, król Francji z dynastii Walezjuszy, matką zaś jego żona Katarzyna, księżna Owernii, regentka Francji, córka Wawrzyńca II Medyceusza (de' Medici), księcia Urbino, władcy Florencji. Na świat przyszła 2 kwietnia 1545 w pałacu w Fontainebleau, a zmarła podczas porodu 3 października 1568 w alkazarze madryckim i spoczęła w panteonie infantów w Eskuriale.

4. Poślubiona 12 listopada 1570 w Segowii:

ANNA, córka cesarza Maksymiliana II (zob. jego biogr., s. 413). Potomkowie Filipa II stanowili HISZPAŃSKĄ LINIĘ Habsburgów; wygaśnięła ona po mieczu w 1700.

- 2 MARIA, małżonka cesarza MAKSYMILIANA II (szczegóły w jego biogr., s. 413).
- 3 FERDYNAND. Urodził 22 listopada 1529 w Bolonii, gdzie zmarł 13 lipca 1530. Został pochowany w królewskiej kaplicy w katedrze w Grenadzie, skąd jego prochy wraz ze szczątkami młodszego brata Jana oraz królowej Marii, pierwszej żony Filipa II, przeniesiono na polecenie tego ostatniego do zespołu pałacowo-klasztornego w Eskuriale i złożono w panteonie infantów.
- 4 JOANNA. Urodziła się 24 czerwca 1537 w alkazarze w Madrycie. Jej mężem został poślubiony dnia 7 grudnia 1552 w Toro JAN MANUEL, infant portugalski (ur. Evora 3.06.1537, zm. Lizbona 2.01.1534), syn Jana III Pobożnego, króla Portugalii i Algarve z dynastii Aviz, i jego żony Katarzyny, rodzonej siostry cesa-

rza Karola V (zob. s. 379). Dochowali się syna Sebastiana, króla Portugalii i Algarve (ur. 1554, poległ pod Al-Kasr al-Kabir 1578). Po przedwczesnej śmierci męża Joanna powróciła do Hiszpanii, gdzie sprawowała regencję podczas nieobecności brata. W sekrecie, za wiedzą Ignacego Loyoli, została przyjęta do zakonu jezuitów, nie składając jednak ślubów (jako „wieczny scholastyk”). Zmarła ona 7 września 1573 w pałacu w Eskurialu i spoczęła w ufundowanym przez siebie madryckim klasztorze klarysek (Santa Clara de las Descalzas Reales).

- 5 JAN. Urodził się 19 października 1537 w pałacu w Valladolid, gdzie zmarł 20 marca 1538. Spoczął w katedrze w Grenadzie, skąd w późniejszym czasie jego prochy przeniesiono do panteonu infantów w Eskurialu.
- 6 MARTWY SYN. Urodził się 20 kwietnia 1539 w tolekańskim alkarzarze i spoczął w katedrze w Grenadzie, a następnie panteonie infantów w Eskurialu. Najprawdopodobniej nosił imię JAN.

Bastardy Karola V (1–5):

Z GERMANĄ DE FOIX (ur. ok. 1488 lub 1490, zm. Leria 15.10.1538), córką Jana de Foix, infanty Nawarry, hrabiego Etampes oraz wicehrabiego Narbony, oraz jego żony Marii, córki Karola, księcia Orleanu, wdową po FERDYNANDZIE II (V) KATOLICKIM, królu Kastylii i Aragonii (zm. 1516) oraz JANIE, margrabim brandenburskim z Kulmbach (zm. 1525), od 1526 żoną FERDYNANDA ARAGOŃSKIEGO, księcia Kalabrii i wicekróla Walencji (zm. 1550):

- 1 MARIA KASTYLIJSKA (DE CASTILLA). Urodziła się 20 sierpnia 1518 w Walencji. Na ojcostwo przyszłego cesarza wskazuje w jej przypadku pośrednio kilka dokumentów, w tym testament królowej Germany de Foix. W dokumentach pojawia się z tytułem infantki kastylijskiej. Wychowywała się w klasztorze Nuestra Señora de Gracia Real de Madrigal w Avilli wraz z dwoma naturalnymi córkami króla Ferdynanda. Zmarła po 1537, kiedy to jest po raz ostatni wzmiankowana, być może stało się to w 1565.

Z JOANNĄ MARIĄ VAN DER GHENYST, służącą Karola de Lalaing, pana Montigny, gubernatora Oudenaarde (ur. ok. 1500, zm. Bruskela 15.12.1541), córką Gillesa Jana van der Gheynst, wytwórcy gobelinów, oraz jego żony Joanny van der Caye van Cocambi; 13 października 1525 poślubioną przez JANA VAN DEN DYKE (DIJCK),

pana Zandvliet i Berendrecht, prawnika (ur. 1500, zm. 1572, owocem tego małżeństwa były liczne dzieci):

2 MAŁGORZATA AUSTRIACKA (DE AUSTRIA). Urodziła się ona 28 lipca 1522 w Pamele lub Oudenaarde lub 28 grudnia 1522 w Oudenaarde. 9 lipca 1529 została legitymizowana przez ojca. 29 lutego 1536 w Neapolu jej mężem został ALEKSANDER MEDYCEUSZ (DE' MEDICI), władca Florencji od 1531, od 1532 noszący tytuł księcia (ur. Florencja 22.07.1510, zamordowany tamże 6.01.1537), który był nieślubnym synem Wawrzyńca II Medyceusza, władcy Florencji i księcia Urbino, lub jego kuzyna Juliusza, władcy Florencji, od 1523 papieża Klemensa VII, i czarnoskórej niewolnicy Simunetty. Krótkotrwałe to małżeństwo pozostało bezdzietne, a 4 listopada 1537 w bazylice św. Piotra w Rzymie Małgorzata została wydana za OKTAWIUSZA FARNESE, księcia Parmy i Piacenzy od 1547 (ur. Valentano koło Lajum 9.10.1524, zm. Parma 18 lub 21.09.1586), syna Piotra Ludwika Farnese, księcia Parmy i Piacenzy (bastarda papieża Pawła III), oraz jego żony Joanny (Giovanelli), córki Ludwika Orsiniego, hrabiego Pitigliano; miała z nim dwóch synów. W maju 1559 objęła z ramienia przyrodniego brata, króla hiszpańskiego Filipa II, stanowisko generalnego namiestnika Niderlandów. Po wybuchu rewolty przeciw rządóm hiszpańskim i wobec fiaska prowadzonych z rebeliantami negocjacji, 22 grudnia 1567 złożyła urząd i wyjechała do Włoch. Tam małżonek wyznaczył ją gubernatorem Abruzzów. Zmarła 18 stycznia 1586 na zamku w Ortonie i spoczęła w kościele św. Sykstusa w Piacenzie.

Z nieznaną szlachcianką z Nassau:

3 JOANNA AUSTRIACKA (DE AUSTRIA). Urodzona w 1522 lub 1523 w Kastylii, umarła w 1530.

Z ORSOLINĄ (URSOLINĄ) DELLA PENNA zwaną PIĘKNĄ Z PERUGII (ur. Bolonia 1500, zm. ok. 1536):

4 TADEA (TEODEA) AUSTRIACKA (DE AUSTRIA). Urodziła się w 1522 lub 1523 (w Bolonii), a ok. 1536 wyszła za SINDBALDA COPESCHI DI MONTEFALCONE (zm. krótko potem). Zmarła po październiku 1562, gdy po raz ostatni jest o niej mowa w źródłach.

Z BARBARĄ BLOMBERG (ur. Ratyżbona 1527, zm. Ambrosero 18.12.1597, spoczywa w klasztorze San Sebastián de Hano), córką możnego ratyżbońskiego mieszczanina Wolfganga Blumberga (Plumbergera) i jego żony Sybilli Lohman; śpiewaczką, w listopadzie 1576 wydaną za HIERONIMA KEGLA, cesarskiego urzędnika (mieli kilkoro dzieci):

5 JAN AUSTRIACKI (DO JUAN DE AUSTRIA). Na świat przyszedł 24 lutego 1547 w Ratyzbonie (Regensburgu); początkowo nosił imię HIERONIM. Wychowywany w Hiszpanii, został uznany przez Karola V za jego naturalnego syna dopiero w testamencie cesarza z 1558. W 1568 król Filip II mianował go kapitanem generalnym floty hiszpańskiej na Morzu Śródziemnym; 7 października 1571 Jan odniósł świetne zwycięstwo nad Turkami pod Lepanto. W 1576 z rozkazu Filipa objął godność generalnego namiestnika Niderlandów. Zmarł na złośliwą febrę, być może otruty, 1 października 1578 w Bouges nieopodal Namur. Ciało złożono w katedrze w Namur, a w 1579 na polecenie Filipa II zabalsamowano je i przewieziono do Hiszpanii, po czym uroczystie pochowano w panteonie infantów w Eskurialu.

Bastardy Jana de Austria (A–C):

Z MARIĄ DE MENDOZA (ur. 1545, zm. 22.04.1570), damą dworu infantki Joanny, córki Karola V, córką Jakuba Hurtado de Mendoza, księcia Melito i Francavilla:

A MARIA ANNA DE AUSTRIA. Urodzona w listopadzie 1569 w Madrycie, była cysterką, a od 1611 przeoryszą mniszek w Las Huelgas pod Burgos. Zmarła 27 listopada 1629 w klasztorze Las Huelgas i tam również spoczęła.

Z ZENOBIA SAROTOSIA (ur. ok. 1540), córką Wincentego Sarastrosio i jego żony Jolanty Garofano:

B BEZIMIENNY SYN. Urodził się w 1574 i zmarł wnet po narodzinach.

Z DIANĄ FALANGOLA (ur. 1556, zm.?), córką Scypiona Falangola, pana na Fagnano:

C JOANNA DE AUSTRIA. Urodziła się 11 września 1573 w Neapolu, a 20 kwietnia lub w lipcu 1603 w Palermo poślubiła FRANCISZKA BRANCIFORTE, księcia Pietrapersia (zm. 1622), i dochowała się pięciu córek. Zmarła 7 lutego 1630 w Militello.

FERDYNAND I

1556-1564

Ojciec: FILIP PIĘKNY → BIOGR. MAKSYMILIANA I, s. 376

Matka: JOANNA KASTYLIJSKA → s. 376

Rodzeństwo: BIOGR. MAKSYMILIANA I

*

Urodził się 10 marca 1503 w rezydencji w Alcalá de Henares pod Madrytem. Na mocy układu zawartego 21 kwietnia 1521 w Wormacji otrzymał od swojego brata Karola Arcyksięstwo Austrii (Austrię Górną i Dolną czyli Właściwą) oraz część Austrii Wewnętrznej (Styria, Karyntia i Kraina), zaś na mocy umowy brukselskiej z 7 lutego 1522 uzyskał także pozostałą część Austrii Wewnętrznej (Marchia Windyjska, Istria z Triestem, Gorycja) wraz z Tyrolem oraz Austrię Przednią (habsburskie terytoria w Szwajcarii, Szwabii i Alzacji), jak również Wirtembergię, skonfiskowaną Ulrykowi Wirtemberskiemu (księstwo zwrócił mu 29 czerwca 1534 na mocy traktatu w Kaaden). 23 października 1526 w Pradze został wybrany królem Czech, a 16 lub 17 grudnia 1526 w Pożoniu (Preszburg, obecna Bratysława) część możliwych węgierskich obwołała go królem Węgier (podczas gdy w listopadzie tego roku w Székesfehérvár grupa panów węgierskich wybrała królem Jana Zápolyę). 24 lutego 1527 w katedrze św. Wita na zamku praskim miała miejsce sakra Ferdynanda na króla Czech, a 3 listopada tego roku w bazylice Panny Marii w Székesfehérvár (Białogród Królewski) został ukoronowany na króla Węgier. 5 stycznia 1531 w Kolonii wybrano go królem rzymskim i 11 stycznia w kaplicy Karola Wielkiego w katedrze akwizgrańskiej arcybiskup koloński Herman von Wied dokonał jego koronacji – była to ostatnia sakra władcy Cesarstwa dokonana w tym miejscu. Po abdykacji

Karola V 12 września 1556 przyjął tytuł cesarza rzymskiego, a 15 marca 1558 we Frankfurcie nad Menem został uroczystie proklamowany. Zmarł na gruźlicę 25 lipca 1564 w zamku Hofburg w Wiedniu i został pochowany w katedrze św. Wita w Pradze.

Małżonka Ferdynanda I:

Poślubiona *per procura* 22 lipca 1515 w katedrze św. Stefana w Wiedniu, ponownie *per procura* 11 grudnia 1520 w kościele św. Jakuba w Innsbrucku i osobiście 26 lub 27 maja 1521 w katedrze w Linzu:

ANNA JAGIELLONKA

Jej ojcem był Władysław II, król Czech i Węgier z dynastii Jagiellonów, syn arcyksiężniczki Elżbiety (zob. biogr. króla Albrechta II, s. 363), a matką jego trzecia żona Anna, córka Gastona II de Foix de Grailly, hrabiego Candale i Benauges. Urodziła się 23 lipca 1503 na zamku w Budzie i prawdopodobnie na chrzcie otrzymała imię ELŻBIETY (na cześć babki ojczystej) i dopiero po przedwczesnej śmierci matki w 1506 ojciec nadał jej imię na pamiątkę zmarłej. 25 stycznia 1527 w katedrze św. Wita na zamku praskim Anna została ukoronowana na królową czeską, a 4 listopada 1527 w bazylice Panny Marii w Székesfehérvár (Białogrodzie Królewskim) miała miejsce jej koronacja na królową Węgier. Zmarła wskutek gorączki płożowej lub wycieńczenia porodem 27 stycznia 1547 na zamku w Pradze i spoczęła w katedrze św. Wita.

Potomstwo Ferdynanda I (1–15):

LINIA AUSTRIACKA HABSBURGÓW

Zstępnym Ferdynanda I w linii męskiej, pochodzącym z legalnie zawartych małżeństw, przysługiwały tytuły arcyksiążąt/arcyksiężniczek Austrii, królewskich książąt/księżniczek Czech i Węgier

- 1 ELŻBIETA. Urodziła się 9 czerwca lub lipca 1526 na zamku w Linzu. Jej mężem został 16 maja 1543 w katedrze śś. Stanisława i Waclawa na Wawelu ZYGMUNT II AUGUST, wielki książę litewski od 1529 oraz król Polski od 1548 (koregent ojca od 1530) (ur. Kraków 1.08.1520, zm. Knyszyn 7.07.1572), potomek dynastii Jagiellonów, syn Zygmunta I Starego (którego matką była arcyksiężniczka Elżbieta, córka Albrechta II, zob. w jego biogr., s. 363) i jego drugiej żony Bony Marii, córki Jana Gale-

azza Sforzy, księcia Mediolanu; mariaż pozostał bezdzietny. Elżbieta zmarła po kilkunastu atakach epilepsji 15 czerwca 1545 na zamku w Wilnie i została pochowana w kaplicy św. Kazimierza w obrebie wileńskiej katedry śś. Stanisława i Zygmunta. Po jej śmierci Zygmunt August poślubił Barbarę (zm. 1551), córkę Jerzego Radziwiłła, hetmana wielkiego litewskiego, a następnie rodzoną siostrę Elżbiety, arcyksiężniczkę Katarzynę (zob. s. 400).

- 2 MAKSYMILIAN II → s. 411
- 3 ANNA. Urodziła się ona 7 lipca 1528 na zamku w Pradze. 4 lipca 1546 w Ratyzbonie (Regensburgu) wyszła za ALBRECHTA V WIELKODUSZNEGO, księcia Bawarii od 1550 (ur. Monachium 29.02.1528, zm. tamże 24.10.1579), syna księcia Wilhelma IV Wytrwałego z dynastii Wittelsbachów (którego matką była arcyksiężniczka Kunegunda, córka cesarza Fryderyka III), oraz jego żony Marii Jakobiny, córki Filipa I, margrabiego Badenii. Dochowali się sześciorga dzieci; córka Maria poślubiła własnego wuja, arcyksięcia Karola II (zob. s. 402), zaś z córką ich najstarszego syna, Wilhelma V Bawariskiego – Marią Anną Bawarską, ożenił się arcyksiążę austriacki Ferdynand V, późniejszy cesarz (zob. biogr. Ferdynanda II, s. 427). Anna zmarła 16 lub 17 października 1590 na zamku w Monachium i została pochowana w tamtejszej katedrze.
- 4 FERDYNAND; w galerii władców Austrii figuruje jako FERDYNAND II. Urodził się 14 czerwca 1529 na zamku w Linzu. Od 1547 sprawował z ramienia ojca godność namiestnika Czech. Na mocy umowy rodzinnej oraz testamentu cesarza Ferdynanda I z 25 lutego 1554 określono podział terytoriów dziedzicznych austriackiej linii Habsburgów: zgodnie z nim po śmierci cesarza w 1564 młody Ferdynand otrzymał hrabstwo Tyrolu oraz namiestnictwo Austrii Przedniej, czyli habsburskich krajów dziedzicznych, rozsianych w Szwajcarii, Szwabii oraz Alzacji. W 1567 Maksymilian II odwołał go z urzędu namiestnika czeskiego. Po śmierci Stefana Batorego arcyksiążę wziął udział w wolnej elekcji o tron polski (30.06.1587), jednak jego kandydatura nie znalazła większego poparcia wśród szlachty. Zmarł 24 stycznia 1595 na zamku w Innsbruc-

ku i został pochowany w Srebrnej Kaplicy (Silbernen Kapelle) w obrębie kościoła zamkowego tamże.

Małżonki Ferdynanda II Tyrolskiego:

1. Poślubiona potajemnie między 7 a 14 stycznia 1577 na zamku w Bresnicach (związek morganatyczny):

FILIPINA WELSER. Należała ona do jednej z najbogatszych kupieckich rodzin ówczesnych Niemiec, była córką Franciszka (Fryderyka) Antoniego Welsera, kupca i patrycjusza augsburskiego, oraz jego żony Anny Adler, baronowej Zinnenburga. Urodziła się w 1527 w Augsburgu. W 1567 otrzymała od cesarza tytuł baronowej Zinneburga. Po ujawnieniu małżeństwa z arcyksięciem, co nastąpiło dopiero po śmierci Maksymiliana II, w 1578 została przez cesarza Rudolfa II podniesiona do godności księżnej Ambras i Hohenberg. Zmarła 24 kwietnia 1580 w zamku Ambras w Innsbrucku i spoczęła w innsbruckim kościele zamkowym.

2. Poślubiona 9 lub 14 maja 1582 w Innsbrucku:

ANNA KATARZYNA, córka Wilhelma I, księcia Mantui i Montferratu z dynastii Gonzagów, i poślubionej mu arcyksiężniczki Eleonory, młodszej córki cesarza Ferdynanda I. Urodziła się 17 lub 27 stycznia 1566 w pałacu Gonzagów w Mantui. W 1614 jako ANNA JULIANA została serwitką w ufundowanym wraz z Ferdynandem klasztorze w Innsbrucku. Zmarła tamże 3 sierpnia 1621 i tam również została pochowana.

Potomstwo Ferdynanda II Tyrolskiego:

LINIA TYROLSKA (STARSZA)

Morganatyczne dzieci z pierwszego małżeństwa (A–E):

A ANDRZEJ AUSTRIACKI (VON ÖSTERREICH). Urodził się 15 czerwca 1558 na zamku w Bresnicach. Od młodości przeznaczony był do kariery kościelnej. Na konsystorzu w 1576 został kreowany kardynałem diakonem, a w kolejnym roku otrzymał kapelusze kardynalski oraz diakonat rzymskiego kościoła Santa Maria Nuova. W 1578 został mianowany margrabią Burgau oraz gubernatorem Tyrolu. W 1587 uzyskał godność opata komendatariusza Murbach, zaś w 1590 został wybrany biskupem koadiutorem Brixen (z racji na wiek tytułowany administratorem). Godność koadiutora Brixen złożył po elekcji w 1589 na biskupa Konstan-

cji; jego konsekracja miała miejsce 1 stycznia 1590. W 1591 postąpił na biskupstwo Brixen. Od września 1598 do sierpnia 1599 sprawował z ramienia Filipa II Hiszpańskiego urząd namiestnika Południowych (Hiszpańskich) Niderlandów. Zmarł wskutek „gorączki” 12 listopada 1600 w Pałacu Apostolskim w Rzymie. Spoczął w niemieckim kościele Santa Maria dell’ Anima w Rzymie, a jego zabalsamowane wnętrzności złożono w pod głównym ołtarzem kościoła Santa Maria del Campo Santo Teutonico w Watykanie.

Bastardy kardynała Andrzeja Austriackiego (I–III):

Z DOROTĄ (zm. 29.07.1605), córką Jana Franciszka, hrabiego Montfort, od 1570 żoną Kamila Degli Albizzi, ambasadora tokańskiego (dzieci Andrzeja zostały przez niego uznane):

I JAN JERZY DEGLI ALBIZZI. Urodził się w 1583, a 3 sierpnia 1622 pojął za żonę ZUZANNĘ (ur. 22.04.1597), córkę Ernesta Yphofera von Yphoferstal. Nie są znane ich dalsze losy.

II ZUZANNA DEGLI ALBIZZI. Urodziła się w 1584, zaś 3 listopada 1604 poślubiła JANA SCHRATZA (zm. Wilten 6.07.1618). Zmarła 29 kwietnia 1653.

III TROJE INNYCH DZIECI (zm. młodo).

B KAROL AUSTRIACKI (VON ÖSTERREICH). Urodził się 22 listopada 1560 na zamku Krivoklat. Poświęcił się karierze wojskowej; walczył m.in. pod rozkazami Aleksandra Farnese w Niderlandach oraz, po awansie na generała lejtnanta, z Turkami na Węgrzech. Był margrabią Burgau oraz hrabią Nellenburga i Hohenbergu (należały do szwabsko-alzackich włości rodowych Habsburgów, którymi administrował w przeszłości ojciec Karola). Zmarł 30 lub 31 października 1618 w Überlingen i spoczął w kościele ufundowanego przez siebie klasztoru kapucynów w Günzburgu, a w 1821 szczątki margrabiego i jego żony przeniesiono do pobliskiego kościoła św. Marcina.

Żoną Karola Austriackiego, margrabiego Burgau, została 4 marca 1601:

SYBILLA, córka Wilhelma III Bogatego, księcia Kliwii, Juliaku i Bergu, potomka dynastii La Mark, oraz poślubionej mu arcyksiężniczki Marii, córki cesarza Ferdynanda I (zob. s. 399). Urodziła się 26 sierpnia 1557 w Kleve (Cleve), a zmarła 16 grudnia 1627 w Günzburgu i spoczęła u boku małżonka. Małżonkowie nie dochowali się dzieci.

Bastardy Karola Austriackiego, margrabiego Burgau (I–III):

Z KLARĄ ELIZĄ IZABELĄ (ur. 1567), córką Fryderyka di Ferrero, markiza della Romagnano, oraz jego żony Adrianny di Gruato Provana (*wedle innych danych opisani niżej synowie pochodzili ze związku margrabiego z nieznaną kobietą*):

I KAROL VON HOHENBERG. Urodził się w 1584. Pan Hohenbergu, radca i opiekun (Rat und Pfleger) Erbach. Dwukrotnie zawierał związki małżeńskie: 2 lutego 1615 w Günzburgu z ANNĄ KATARZYNĄ VON WALTENHOFEN (mieli potomstwo), a 25 maja 1621 z MARIĄ JAKOBINĄ VON STOTZINGEN, dziewczką Bronnhaupten (ur. 1605, zm. 1635), z którą dochował się córek. Zmarł 7 lipca 1628.

Jego potomkowie dzierżyli tytuł baronów von Hohenberg, wygaślii po mieczu w XVIII w.

II FERDYNAND VON HOHENBERG. Urodził się ok. 1586. Radca i zarządca (Rat und Hauptmann) Hohenbergu. W 1617 poślubił BARBARĘ VON BREININGEN ZU RUMERSHEIMB (zm. 1660), z którą dochował się zmarłego w młodości syna. Zmarł między 1660 a 1664.

III ANNA ELŻBIETA VON HOHENBERG. Urodziła się w 1588, a w 1607 wyszła za mąż za PIOTRA FRANCISZKA DI FERRERO, markiza della Marmora (zm. 7.03.1611). Zmarła w 1621.

C FILIP i MARIA. Bliźnięta, przyszły na świat 7 sierpnia 1562 i zmarły w następnym roku, Filip 9 stycznia, a Maria 25 stycznia.

D MARTA. Zmarła młodo.

E DWOJE DZIECI. Zmarły w dzieciństwie.

Córki Ferdynanda II Tyrolskiego z drugiego małżeństwa (A–C):

A ANNA ELEONORA. Urodziła się 26 czerwca 1583 na zamku w Innsbrucku, gdzie zmarła 15 stycznia następnego roku.

B MARIA. Urodziła się 16 czerwca 1584 na zamku w Innsbrucku. Poświęciła się życiu zakonnemu i w 1614 wspólnie z matką wstąpiła do klasztoru serwitek w Innsbrucku, gdzie przyjęła imię ANNY KATARZYNY. Zmarła 2 marca 1649 w klasztorze serwitek w Innsbrucku i została pochowana u boku matki tamże.

C ANNA, żona cesarza MACIEJA (zob. jego biogr., s. 424).

Bastardy Ferdynanda II Tyrolskiego (A–B):

Z ANNAŃ VON OBRIZON:

A WERONIKA VON VILLANDERS. Urodzona w 1551, 23 września 1584 poślubiła JANA FRANCISZKA DI GONZAGA, pana na Campitello (zm. 1564), dalekiego kuzyna mantuańskich Gonzagów (wywodzącego się od wspólnego z nimi przodka z XIV w.), który był wcześniej żonaty z Bianką Uberti i miał z nią liczne dzieci. Weronika zmarła bezdzietnie w 1589.

Z JOANNA, córką Krzysztofa Jakuba Lydl von Mayenburg oraz poślubionej mu Anny Marii Fieger:

B JAN KRZYSZTOF VON HERTENBERG. Urodził się ok. 1592–93 a 26 lutego 1612 pojął za żonę URSZULĘ, córkę Damiana Giengera. Małżeństwo to okazało się jednak krótkotrwałe i bezdzietne, jako że młody małżonek zmarł 2 września 1613.

5 MARIA. Urodziła się 15 maja 1531 na zamku w Pradze (alternatywnie w zamku innsbruckim). Jej mężem został 17 lub 18 lipca 1546 w Ratzbonie (Regensburgu) WILHELM III BOGATY, książę Klivii, Juliaku i Bergu od 1539 (ur. Düsseldorf 28.07.1516, zm. tamże 5.01.1592), syn Jana III, księcia Klivii, Juliaku i Bergu, potomka dynastii La Mark (Marck), oraz jego żony Marii, córki Wilhelma VIII, księcia Juliaku i Bergu. Pierwszą żoną Wilhelma była Joanna, późniejsza królowa Nawarry, lecz małżeństwo to zostało anulowane w 1545 przez papieża Pawła III. Maria i Wilhelm dochowali się licznych dzieci, m.in. SYBILLI, małżonki Karola Austriackiego, margrabiego Burgau (zob. s. 397). Maria zmarła 11 grudnia 1581 w zamku Hambach koło Juliaku i spoczęła w klasztorze Wniebowstąpienia NMP w Kleve (Cleve).

6 MAGDALENA. Urodziła się 14 sierpnia 1532 na zamku w Innsbrucku. Po śmierci ojca (1564) wspólnie z młodszymi siostrami Małgorzatą oraz Heleną złożyła śluby czystości, przy czym przyrzekła ufundować klasztor żeński wzorowany na zakonie jezuitów, którego reguła zabraniała przyjmowania kobiet. 12 maja 1567 brat Magdaleny, arcyksiążę Ferdynand, położył kamień węgielny pod żeńską fundację klasztorną w Hall (Haller Damenstift) w Tyrolu; na czele tego zgromadzenia stała Magdalena do końca życia. Zmarła 10 września 1590

w Hall i spoczęła u boku młodszych siostr w tamtejszym kościele jezuitów. W 1706 prochy Magdaleny, jej siostr i bratanic przeniesiono do podziemi kolegiaty żeńskiego zgromadzenia w Hall, obecnej bazyliki Serca Jezusowego.

- 7 KATARZYNA. Urodziła się 15 lub 25 września 1533 na zamku w Innsbrucku lub w wiedeńskim Hofburgu. 22 października 1549 w Mantui została poślubiona przez FRANCISZKA III, księcia Mantui od 1540 (ur. Mantua 10.03.1533, utonął w jeziorze Como w Mantui 22.02.1550), syna Fryderyka II, księcia Mantui i margrabiego (markiza) Montferratu, potomka dynastii Gonzagów, oraz jego żony Małgorzaty, córki Wilhelma XI Paleologa, margrabiego Montferratu; jego młodszy brat Wilhelm I został w późniejszym czasie mężem młodszej siostry Katarzyny – Eleonory. Po rychłej śmierci Fryderyka III powróciła do Austrii. 23 czerwca 1553 w Wiedniu miały miejsce jej zaślubiny *per procura*, a 30 lub 31 lipca tego roku w katedrze pw. św. Stanisława i Wacława na Wawelu ślub osobisty z ZYGMUNTEM II AUGUSTEM, królem Polski i wielkim księciem litewskim, wdowcem po starszej siostrze Katarzynie Elżbiecie (szczegóły zob. s. 394). W 1566 Katarzyna opuściła na zawsze Polskę. Zmarła 28 lub 29 lutego 1572 na zamku w Linzu i została początkowo pochowana w kaplicy zamkowej, skąd w 1576 jej zwłoki przeniesiono do tamtejszego klasztoru św. Floriana. Uroczystości pogrzebowe odbyły się dopiero w 1614 na polecenie cesarza Macieja.
- 8 ELEONORA. Urodziła się 2 listopada 1534 w zamku Hofburg w Wiedniu, a 26 kwietnia 1561 w Mantui poślubiła WILHELMA I, księcia Mantui i margrabiego (markiza) Montferratu od 1540, w 1575 kreowanego księciem Montferratu (ur. Mantua 24.04.1538, zm. Bozzolo lub Goito 14.08.1587), młodszego brata księcia mantuańskiego Fryderyka III, pierwszego męża arcyksiężniczki Katarzyny (zob. wyżej). Spośród ich trojga dzieci jedyny syn Wincenty I, książę Mantui i Montferratu, poślubił w drugim małżeństwie siostrzenicę Eleonory i jej imienniczkę, córkę Franciszka I Medyceusza, wielkiego księcia Toskanii i księcia Sieny, oraz poślubionej mu arcyksiężniczki Joanny (zob. s. 409), natomiast córka Anna Katarzyna

poślubiła arcyksięcia Ferdynanda II Tyrolskiego (zob. s. 396). Eleonora zmarła 5 sierpnia 1594 w pałacu książęcym w Mantui i spoczęła w kaplicy dell' Incoronata w matuańskiej katedrze św. Piotra.

- 9 MAŁGORZATA. Urodziła się 16 lutego (może 16 grudnia) 1536 na zamku w Innsbrucku. Po śmierci ojca (1564) wraz z siostrami Magdaleną i Heleną złożyła śluby czystości. Zmarła 12 marca 1567 w Hall w Tyrolu i została pochowana w kościele jezuitów tamże. W 1706 szczątki Małgorzaty, jej sióstr oraz bratanic przeniesiono do kolegiaty żeńskiego zgromadzenia w Hall (Haller Damenstift), obecnej bazyliki Serca Jezusowego.
- 10 JAN. Urodził się 10 kwietnia 1538 na zamku w Pradze, a zmarł 20 marca 1539 na zamku w Innsbrucku i został pochowany w krypcie Zygmuntońskiej (Sigismundgruft) w podziemiach klasztoru cysterek w Stams pod Innsbruckiem.
- 11 BARBARA. Urodziła się 30 kwietnia 1539 w wiedeńskim Hofburgu. Jej mężem został w grudniu 1565 w Ferrarze ALFONS II, książę Modeny, Ferrary i Reggio od 1559 (ur. Ferrara 22 lub 28.II.1533, zm. tam 27.X.1597), syn Herkulesa II, księcia Modeny, Ferrary i Reggio z dynastii Este, i jego żony Renaty, księżnej Chartres, córki Ludwika XII, króla Francji. Pierwszą żoną Alfonsa była zmarła bezpotomnie w 1562 Lukrecja Medycejska, córka Kosmy I, wielkiego księcia Toskanii i księcia Sieny. Małżeństwo Barbary okazało się bezdzietne; zmarła na gruźlicę 19 września 1572 w Ferrarze i spoczęła w krypcie rodowej Estów w kościele jezuitów (Chiesa del Gesù). Alfons ożenił się z jej siostrzenicą, księżniczką mantuańską Eleonorą Gonzagą, córką arcyksiężniczki Eleonory (zob. s. 411).
- 12 KAROL FRANCISZEK; w galerii władców austriackich figuruje jako KAROL II (drugi tego imienia po cesarzu Karolu V). Urodził się 3 czerwca 1540 w wiedeńskim zamku Hofburg. Zgodnie z testamentem cesarza Ferdynanda I z 25 lutego 1554 otrzymał po śmierci cesarza w 1564 we władanie Austrię Wewnętrzną, czyli Styrię, Karyntię, Krainę i Gorycję, Marchię Windyjską, Istrię i Triest. W latach 1564, 1566–67, 1570–71 i w 1575 pełnił z ramienia starszego brata, Maksymiliana II, urząd

cesarskiego namiestnika Austrii oraz habsburskiej części Węgier. Zmarł na kamicy nerkową 10 lipca 1590 w swoim zamku w Grazu i spoczął w rodzinnym mauzoleum własnej fundacji, znajdującym się w bazylice opactwa benedyktynów w Seckau w Styrii. Pusty pozostał grobowiec arcyksięcia w cesarskim mauzoleum przy kościele św. Katarzyny w Grazu, wzniesiony dla Karola przez jego syna, cesarza Ferdynanda II.

Małżonka Karola II Styryjskiego, poślubiona 26 sierpnia 1571 w Wiedniu:

MARIA, córka Albrechta V, księcia Bawarii z dynastii Wittelsbachów, oraz arcyksiężniczki Anny (zob. s. 395). Urodziła się 21 marca 1551 na zamku w Monachium, a zmarła 29 kwietnia 1608 na zamku w Grazu i została pochowana w ufundowanym przez siebie klasztorze klarysek w Grazu, skąd jej prochy przeniesiono później do mauzoleum w Grazu.

Dzieci małżeńskie Karola II Styryjskiego (A–O):

LINIA STYRYJSKA

- A FERDYNAND. Urodzony 15 lipca, zmarł 3 sierpnia 1572 w Judenburgu i spoczął w bazylice benedyktynów w Seckau.
- B ANNA. Urodziła się 16 sierpnia 1573 na zamku w Grazu, a 31 maja 1592 w katedrze św. Stanisława i Wacława na Wawelu w Krakowie poślubiła ZYGMUNTA III, króla Polski i wielkiego księcia litewskiego od 1587, króla Szwecji w latach 1592–1599 (ur. Gripsholm 20.06.1566, zm. Warszawa 25.04.1632), syna Jana III, króla Szwecji z dynastii Wazów, oraz jego pierwszej żony Katarzyny, córki Zygmunta I Starego, króla Polski i wielkiego księcia litewskiego. Dochowali się kilku dzieci; jedyny ich syn Władysław Zygmunt, od 1632 król Polski i wielki książę litewski Władysław IV, poślubił arcyksiężniczkę Cecylię Renatę (zob. w biogr. Ferdynanda II, s. 428). Anna zmarła na skutek zatrucia ciążowego 10 lutego 1598 na zamku w Warszawie i spoczęła w katedrze wawelskiej; Zygmunt III poślubił później jej młodszą siostrę Konstancję. (zob. s. 408).
- C MARIA KRYSZYNA. Urodziła się 10 listopada 1574 na zamku w Grazu. Jej mężem został 6 sierpnia 1595 w katedrze

- w Gyulafehérvár (dziś Alba Julia w Rumunii) ZYGMUNT I, książę Siedmiogrodu w latach 1581–99 i 1601–02 (ur. Nagyvárad 20.03.1572, zm. Praga 28.03.1613), syn Krzysztofa, księcia Siedmiogrodu z dynastii Batorych, oraz jego żony Elżbiety, córki Jerzego Bocskay z Kismarja. Bezdzietne to małżeństwo zakończyło się rozwodem w 1599, po czym Maria Krystyna powróciła do Austrii. W 1612 została przełożoną żeńskiej fundacji w Hall w Tyrolu (Haller Damenstift). Zmarła 6 kwietnia 1621 w klasztorze w Hall w Tyrolu i spoczęła w kościele jezuitów tamże, skąd w 1706 jej prochy przeniesiono do kolegiaty zgromadzenia w Hall, obecnej bazyliki Serca Jezusowego.
- D KATARZYNA RENATA. Urodziła się 4 stycznia 1576 na zamku w Grazu, gdzie zmarła 29 czerwca 1595, krótko po zaręczynach z księciem Parmy RANUCCIO I z dynastii Farnese (ur. 1569). Spoczęła w mauzoleum rodzinnym linii styryjskiej w bazylice opactwa benedyktynów w Seckau.
- E ELŻBIETA. Urodziła się 13 marca 1577 na zamku w Grazu, gdzie 29 stycznia 1586 zmarła. Spoczęła w Seckau.
- F FERDYNAND II → s. 425
- G KAROL. Urodził się 17 lipca 1579 na zamku w Grazu, gdzie zmarł 17 maja 1580. Spoczął w bazylice w Seckau.
- H GEORGIA MAKSYMILIANA. Urodziła się ona 22 marca 1581 na zamku w Grazu. Zaręczona ze swoim kuzynem, księciem Asturii FILIPEM (późniejszy król Hiszpanii FILIP III), zmarła na krótko przed zaślubinami 20 września 1597 na zamku w Grazu i została pochowana w bazylice opactwa benedyktynów w Seckau.
- I ELEONORA. Urodziła się 25 września 1582 na zamku w Grazu. W 1599 wstąpiła do zakonu żeńskiego w Hall, założonego przez jej ciotkę, arcyksiężniczkę Magdalенę, i tam również zmarła 28 stycznia 1620. Spoczęła w kościele jezuitów w Hall, skąd w 1706 jej prochy wraz ze szczątkami innych pochowanych tam Habsburżanek przeniesiono do kolegiaty żeńskiego zgromadzenia w Hall – obecnej bazyliki Serca Jezusowego.

J MAKSYMILIAN ERNEST. Urodzony 17 listopada 1583 na zamku w Grazu, w 1615 wstąpił do zakonu krzyżackiego, gdzie funkcję wielkiego mistrza sprawował jego kuzyn, arcyksiążę Maksymilian III (zob. biogr. cesarza Maksymiliana II, s. 415). W 1616 został mianowany komturem krajowym zakonu na Austrię oraz koadiutorem kuzyna, zmarł jednak nieoczekiwanie 18 lutego 1616 na zamku w Grazu. Pochowano go obok ojca i rodzeństwa w mauzoleum rodzinnym w bazylice opactwa benedyktynów w Seckau.

Bastard Maksymiliana Ernesta (matka nie jest znana):

I KAROL DE AUSTRIA (zm. po 1638)

K MARIA MAŁGORZATA. Urodziła się 25 grudnia 1584 na zamku w Grazu, a 18 czerwca 1599 w Walencji poślubiła niedoszłego małżonka starszej siostry Georgii Maksymiliany, FILIPA III zwanego POBOŻNYM, króla Hiszpanii oraz (jako FILIP II) Portugalii i Algarve od 1621 (ur. Madryt 14.04.1578, zm. tamże 31.03.1621), syna z czwartego małżeństwa króla hiszpańskiego Filipa II (zob. biogr. Karola V, s. 387); dochowali się licznych dzieci, m.in. Filipa IV, króla Hiszpanii, małżonka Marii Anny, córki cesarza Ferdynanda III, oraz Marii Anny, pierwszej żony tego cesarza (zob. ss. 432 i 433). Zmarła 3 października 1611 w pałacu w Eskuriale pod Madrytem i spoczęła w panteonie królów tamże.

L LEOPOLD FERDYNAND. W galerii władców austriackich figuruje pod imieniem LEOPOLDA V. Urodził się 9 października 1586 na zamku w Grazu i od dzieciństwa był przez ojca przeznaczony do kariery kościelnej. W latach 1590–94 był kanonikiem w Pasawie, 14 listopada 1597 został mianowany koadiutorem pasawskim, a 4 września 1598 objął tron biskupi. W sierpniu 1599 otrzymał urząd koadiutora strasburskiego, zaś na biskupstwo postąpił w styczniu 1608. Po śmierci kuzyna, arcyksięcia Maksymiliana III (zob. biogr. cesarza Maksymiliana II, s. 415), uzyskał 11 marca 1619 urząd gubernatora Tyrolu oraz Austrii Przedniej. Na podstawie umów sukcesyjnych, zawartych z cesarzem 15 listopada 1623, 14 września 1625 oraz 24 września 1630, otrzy-

mał wspomniane terytoria w dziedziczne posiadanie dla siebie i swoich legalnych męskich potomków. Z końcem 1625 udał się do Rzymu, gdzie w 1626 złożył na ręce Urbana VIII rezygnację z urzędów kościelnych. Zmarł 13 września 1632 na zamku w Schwaz opodal Innsbrucka i został pochowany w innsbruckim kościele jezuitów.

Małżonka Leopolda V Tyrolskiego:

Poślubiona 18 lub 19 kwietnia 1626 w kościele zamkowym w Innsbrucku:

KLAUDIA, córka Ferdynanda I, wielkiego księcia Toskanii i księcia Sieny z dynastii Medyceuszy (de' Medici), oraz poślubionej mu Krystyny, córki Karola III Wielkiego, księcia Lotaryngii i Baru. Urodzona 4 czerwca 1604 w pałacu Pitti we Florencji, 29 kwietnia 1621 w Pesaro poślubiła FRYDERYKA UBALDA I, księcia Urbino od 1621 (ur. Pesaro 16.05.1605, zamordowany w Urbino 28.06.1623), syna Franciszka Marii II, księcia Urbino z dynastii della Rovere, oraz jego żony Liwii, córki Hipolita della Rovere, markiza San Lorenzo; owocem ich małżeństwa była córka. Po śmierci Leopolda V (1632) Klaudia została regentką Tyrolu na czas małoletniości starszego syna, jednakże faktyczne rządy sprawował kanclerz Biener. Regencję złożyła po osiągnięciu przez syna pełnoletniości w 1646. Zmarła w dzień Bożego Narodzenia 1648 na zamku w Innsbrucku i spoczęła w podziemiach kościoła jezuitów innsbruckich.

Potomstwo Leopolda V Tyrolskiego (I–V):

LINIA TYROLSKA (MŁODSZA)

- I MARIA ELEONORA. Urodzona 12 lutego 1627 na zamku w Innsbrucku, zmarła tamże 6 sierpnia 1629 i spoczęła w kościele jezuitów w Innsbrucku.
- II FERDYNAND KAROL. Urodził się 17 maja 1628 na zamku w Innsbrucku. Po śmierci ojca 13 września 1632 objął władzę w Tyrolu i Austrii Przedniej, lecz z uwagi na małoletniość pozostawał pod regencją: oficjalnie matki, a faktycznie kanclerza Bienera. W 1646 nastąpiło usamodzielnienie arcyksięcia, który, dą-

żąc do sprawowania władzy absolutnej w podległych mu ziemiach, doprowadził do uwięzienia i stracenia kanclerza (1651). Zmarł 30 grudnia 1662 w Kaltern w Tyrolu Południowym (obecnie Caldaro sulla Stada del Vino we Włoszech) i został pochowany w kościele jezuitów w Innsbrucku.

Małżonka Ferdynanda Karola Tyrolskiego:

Poślubiona 10 czerwca 1646 w kościele zamkowym w Innsbrucku:

ANNA. Jej ojcem był Kosma II, wielki książę Toskanii i książę Sieny z dynastii Medyceuszy (de' Medici), matką zaś arcyksiężniczka Maria Magdalena, młodsza siostra Ferdynanda Karola (zob. s. 408). Na świat przyszła 21 lipca 1616 w pałacu Pitti we Florencji, a zmarła 11 września 1676 w Wiedniu i została pochowana w kościele dominikanów tamże.

Córki Ferdynanda Karola Tyrolskiego (a–c):

- a KLAUDIA FELICYTA, druga żona cesarza LEOPOLDA I (szczegóły w jego biogr., s. 439).
- b BEZIMIENNA CÓRKA. Urodziła się 17 lub 19 lipca 1654 na zamku w Innsbrucku i zmarła wkrótce potem (być może w dniu narodzin). Została pochowana w kościele jezuitów w Innsbrucku.
- c MARIA MAGDALENA. Urodziła się 17 sierpnia 1656 na zamku w Innsbrucku, gdzie zmarła 21 stycznia 1669. Znalazła spoczynek w kościele jezuitów w Innsbrucku.

III IZABELA KLARA. Na świat przyszła 12 sierpnia 1629 na zamku w Innsbrucku. Jej mężem został 7 listopada 1649 KAROL II, książę Mantui i Montferratu od 1637 oraz (jako KAROL III) książę Nevers i Rethel od 1637 (ur. Mantua 3.10.1629, zm. tamże 14.08.1665), syn Karola II, księcia Nevers i Rethel z dynastii Gonzagów, oraz jego żony i kuzynki Marii z Gonzagów, córki Franciszka IV, księcia Mantui i Montferratu. Mieli jedynego syna, Ferdynanda Karola I, księcia

Mantui i Montferratu oraz, pod imieniem Karola IV, księcia Nevers i Rethel, który zmarł bezpotomnie w 1708 kończąc mantuańską linię Gonzagów. Po śmierci męża Izabela Klara przeniosła się do klasztoru urszulanek w Mantui, gdzie zmarła 24 lutego 1685 i gdzie także została pochowana.

- IV ZYGMUNT FRANCISZEK. Urodził się 27 listopada 1630 na zamku w Innsbrucku. Jako młodszy syn był przeznaczony do kariery kościelnej; 21 maja 1640 został wyznaczony koadiutorem w Augsburgu, a tron biskupi objął 25 czerwca 1646. 2 listopada 1653 uzyskał godność biskupa Gurk (zatwierdzony na urządzie 25.02.1654). W 1655 otrzymał z rąk papieża kapelusze kardynalski, a 7 lutego 1659 został mianowany biskupem Trydentu. Po śmierci starszego brata 30 grudnia 1662 odziedziczył Tyrol i Austrię Przednią, a 28 maja 1665 zrezygnował ze sprawowanych urzędów kościelnych. Zmarł już 25 czerwca 1665 na zamku w Innsbrucku jako ostatni męski potomek tyrolskiej linii Habsburgów i został pochowany w tamtejszym kościele jezuitów; jego włości zostały przez cesarza Leopolda I przyłączone do domeny cesarskiej.

3 lub 13 czerwca 1665 w kaplicy zamku w Sulzbach poślubił *per procura*:

MARIĘ JADWIGĘ AUGUSTĘ, córkę Chrystiana Augusta, księcia Sulzbach z bocznej linii dynastii Wittelsbachów, oraz jego żony Amalii, córki Jana VII, hrabiego Nassau na Siegen. Urodziła się 15 kwietnia 1650 na zamku w Sulzbach. Z uwagi na śmierć Zygmunta Franciszka nie zawarła z nim ślubu osobistego. Dnia 9 kwietnia 1668 w Sulzbach jej mężem został książę sasko-lauenburski JULIUSZ FRANCISZEK (zm. 1689) z bocznej linii dynastii askańskiej, posiadacz znacznych włości w Czechach; mieli trzy córki. Zmarła 23 marca 1681 w Hamburgu i została pochowana w kościele Zwiastowania NMP w czeskim Ostrowie.

V MARIA LEOPOLDYNA, druga małżonka cesarza FERDY-
NANDA III (szczegóły w jego biogr., s. 432).

- M KONSTANCJA. Urodziła się ona 24 grudnia 1588 na zamku w Grazu, gdzie 23 października 1605 miał miejsce jej ślub *per procura* z ZYGMUNTEM III, królem polskim i wielkim księciem litewskim oraz dziedzicznym królem Szwecji, wdowcem po jej starszej siostrze Annie (dalsze szczegóły zob. s. 402). Ślub osobisty Zygmunta i Konstancji oraz jej koronacja na królową polską odbyły się 11 grudnia 1605 w katedrze pw. św. Stanisława i Waclawa na Wawelu, a ich małżeństwo zaowocowało licznym potomstwem. Zmarła wskutek udaru 10 lipca 1631 na zamku w Warszawie i po przewiezieniu do Krakowa została pochowana wspólnie ze zmarłym krótko potem Zygmuntem w krypcie Wazów w podziemiach katedry wawelskiej.
- N MARIA MAGDALENA. Urodziła się 7 października 1589 na zamku w Grazu. Jej mężem został poślubiony 19 października 1608 we Florencji KOSMA II, wielki książę Toskanii i książę Sieny od 1608 (1609) (ur. Florencja 12.05.1590, zm. tamże 28.02.1621), syn Ferdynanda I, wielkiego księcia Toskanii i księcia Sieny z dynastii Medyceuszy, oraz jego żony Krystyny, córki Karola III Wielkiego, księcia Lotaryngii i Baru. Rodzoną siostrą Kosmy II była arcyksiężna Klaudia, żona Leopolda V Tyrolskiego, starszego brata Marii Magdaleny (zob. s. 405). Kosma oraz Maria Magdalena dochowali się ośmiorga dzieci, w tej liczbie Anny, małżonki arcyksięcia Ferdynanda Karola Tyrolskiego (zob. s. 406). Maria Magdalena zmarła w drodze do Wiednia 1 listopada 1631 w Pasawie, skąd jej ciało przewieziono do Florencji i złożono w bazylice San Lorenzo.
- O KAROL. Urodził się jako pogrobowiec 7 sierpnia 1590 na zamku w Grazu. Od urodzenia był przeznaczony do kariery kościelnej i już w 1598 przyjął święcenia kapłańskie. W 1602 został kanonikiem w Salzburgu, w 1603 otrzymał kanonikat w Pasawie, w 1606 w Triencie i Brixen, w 1608 we Wrocławiu, a w 1618 w Kolonii. 7 lipca 1608 przy wsta-

wiennictwie starszego brata (późniejszego cesarza Ferdynanda II) oraz szwagra, króla Polski Zygmunta III, uzyskał nominację na biskupstwo wrocławskie. W 1613 został biskupem Brixen (konsekrowany w 1619). Po śmierci arcyksięcia Maksymiliana III, wielkiego mistrza krzyżackiego (zob. biogr. cesarza Maksymiliana II, s. 415) został wybrany jego następcą na tym urzędzie, co nastąpiło 14 stycznia 1619. W 1624 jego kuzyn i siostrzeniec, król hiszpański Filip IV, mianował go wicekrólem Portugalii, jednak w drodze do Lizbony niespodziewanie zapadł na febrę i zmarł 27 lub 28 grudnia 1624 krótko po przybyciu do Madrytu w tamtejszym alkazarze. Został pochowany w panteonie infantów w Eskurialu, zabalsamowane serce przewieziono na Śląsk i umieszczono w kościele jezuitów w Nysie.

Córka pozamałżeńska Karola II Styryjskiego:

Z nieznaną kobietą:

A ELŻBIETA. W 1589 poślubiła ZYGMUNTA STUBICH ZU ZMÖLL.

- 13 URSZULA. Na świat przyszła 24 lipca 1541 na zamku w Wiener Neustadt pod Wiedniem, a zmarła 30 kwietnia 1543 na zamku w Innsbrucku i znalazła pochówek w krypcie Zygmunto-wskiej (Sigismundgruft) w klasztorze cysterek w Stams pod Innsbruckiem.
- 14 HELENA. Urodziła się ona 7 stycznia 1543 w zamku Hofburg w Wiedniu. Wraz z siostrami Magdaleną i Małgorzatą złożyła po śmierci ojca (1564) śluby czystości, a w 1567 wstąpiła do założonego przez Magdalenę klasztoru w Hall (Haller Damenstift) w Tyrolu. Zmarła tam 5 marca 1574 i spoczęła u jezuitów w Hall. W 1706 prochy Heleny, jej sióstr oraz bratanic, Eleonory i Marii Krystyny, przeniesiono do kolegiaty żeńskiego zgromadzenia w Hall, dzisiejszej bazyliki Serca Jezusowego.
- 15 JOANNA. Urodziła się 24 stycznia 1547 na zamku w Pradze, a 18 grudnia 1565 we Florencji poślubiła FRANCISZKA I, wielkiego księcia Toskanii i księcia Sieny od 1574 (ur. Florencja 25.03.1541, zm. tamże 19.10.1587), syna wielkiego księcia Kosmy I z dynastii Medyceuszy (de' Medici) oraz jego pierwszej żony Eleonory, markizy Villafranca, córki Piotra Alvarez de To-

Ideo, markiza Villafranca oraz wicekróla Neapolu; mieli liczne dzieci. Joanna zmarła podczas porodu 10 kwietnia 1578 w pałacu Pitti we Florencji i została pochowana w kaplicy Medycejskiej w bazylice św. Wawrzyńca (San Lorenzo) tamże. Po jej śmierci Franciszek I ożenił się powtórnie w 1578 ze swoją metresą Bianką, córką Bartłomieja Capello, patrycjusza weneckiego, z którą dochował się syna.

MAKSYMILIAN II

1564-1576

Ojciec: FERDYNAND I → s. 392

Matka: ANNA JAGIELLONKA → s. 394

Rodzeństwo: BIOGR. FERDYNANDA I

*

Urodził się 31 lipca 1527 w zamku Hofburg w Wiedniu. Po ślubie z córką Karola V (1548) został przezeń desygnowany namiestnikiem (wicekrólem) Hiszpanii; funkcję tę sprawował do września 1550, kiedy to ojciec zawezwał go do Niemiec. 14 lutego 1549 został oficjalnie uznany następcą Ferdynanda I na tronie czeskim, a w testamencie podpisanym 25 lutego 1554 w Wiedniu cesarz ustanowił go swoim sukcesorem w Austrii, Czechach i na Węgrzech. 14 maja 1562 w Pradze Maksymilian został wybrany królem Czech, a 20 września w katedrze św. Wita odbyła się jego koronacja. Podczas obrad sejmu Rzeszy 24 listopada 1562 we Frankfurcie nad Menem książęta elektorzy wybrali go królem rzymskim; sakra miała miejsce 30 listopada 1562 w katedrze św. Bartłomieja we Frankfurcie. 16 lipca 1563 w Preszburgu (obecna Bratysława), stanowiącym od 1536 stolicę należącego do Habsburgów Królestwa Węgier, został przez stany węgierskie obwołany królem i 8 września 1563 koronowany w katedrze św. Marcina. Po śmierci ojca 25 lipca 1564 został cesarzem i objął rządy w Austrii. 16 sierpnia 1570 w Spirze zawarł układ z królem węgierskim Janem I Zápolyą, od którego uzyskał zrzeczenie się tytułu królewskiego. 12 grudnia 1575 prymas Jakub Uchański ogłosił Maksymiliana królem Polski i wielkim księciem litewskim, ponieważ jednakże cesarz zwlekał z zatwierdzeniem paktów konwentów (uczynił to dopiero 22 maja 1576), po polską koronę sięgnął książę

siedmiogrodzki Stefan Batory. Zmarł po dłuższej chorobie 12 października 1576 na zamku w Ratyzbonie (Regensburgu) i spoczął obok rodziców w katedrze św. Wita na zamku w Pradze.

Małżonka Maksymiliana II:

Poślubiona 13 września 1548 w Valladolid:

MARIA HISZPAŃSKA

Była stryjeczną siostrą męża, najstarszą córką i drugim dzieckiem cesarza Karola V oraz jego małżonki Izabeli. Urodziła się 21 czerwca 1528 w alkazarze w Madrycie. W latach 1548–50 wespół z Maksymilianem pełniła z ramienia ojca funkcję namiestnika (wicekróla) Hiszpanii. 20 września 1562 w praskiej katedrze św. Wita została ukoronowana na królową Czech, 30 listopada 1562 w katedrze św. Bartłomieja we Frankfurcie nad Menem koronowano ją wraz z mężem na królową rzymską, a 9 września 1563 w katedrze św. Marcina w Preszburgu (Bratysławie) miała miejsce koronacja Marii na królową Węgier. W 1581 (inne opracowania podają 1582) wraz z córką Małgorzatą opuściła Austrię i powróciła do Hiszpanii, po czym w 1583 wstąpiła do klasztoru św. Klary (Santa Clara de las Descalzas Reales) w Madrycie. Zmarła 26 lutego 1603 w Villamante i została pochowana w kryptach madryckiego klasztoru klarysek.

Potomstwo Maksymiliana II:

Dzieci małżeńskie cesarza (1–16):

- 1 ANNA. Na świat przyszła 2 listopada 1549 w Cigales koło Valladolid, a 12 listopada 1570 w Segowii została żoną swojego wuja i kuzyna, FILIPA II, króla Hiszpanii (zob. biogr. Karola V, s. 386), któremu urodziła kilkoro dzieci (zob. s. 389 i kolejne). Osłabiona ostatnim porodem, zmarła podczas epidemii grypy 26 października 1580 w Badajoz i została pochowana w tamtejszym klasztorze klarysek (Real Monasterio de Santa Ana), gdzie do dziś spoczywają jej trzewia, ciało zaś przeniesiono po paru latach do Eskurialu i złożono w panteonie królów.
- 2 FERDYNAND. Urodził się 28 marca 1551 w alkazarze w Cigales, a zmarł 25 czerwca 1552 w zamku Hofburg w Wiedniu i został pochowany w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w podziemiach wiedeńskiej katedry św. Stefana.

- 3 RUDOLF II → s. 418
- 4 ERNEST. Urodził się 15 czerwca 1553 w wiedeńskim Hofburgu. Po śmierci Zygmunta II Augusta (1572) był przez dwór wiedeński wysuwany jako kandydat do korony polskiej, jednak podczas wolnej elekcji 11 maja 1573 tron ofiarowano Henrykowi Walezemu. Do elekcji stanął po raz kolejny 12 grudnia 1575 u boku ojca; wówczas tron polski zdobył książę Siedmiogrodu Stefan Batory. W 1578 otrzymał od Rudolfa II namiestnictwo Węgier, a ponadto w latach 1590–93 sprawował regencję w Austrii Wewnętrznej w imieniu nieletniego kuzyna, arcyksięcia Ferdynanda III, późniejszego cesarza Ferdynanda II. 30 czerwca 1587 po raz trzeci wziął udział w wolnej elekcji, musiał jednak ustąpić pola młodszemu bratu Maksymilianowi oraz Zygmunutowi Wazie (który ostatecznie ubiegł obu Habsburgów i zasiadł na Wawelu). W 1594 król hiszpański Filip II wyznaczył go generalnym namiestnikiem Południowych Niderlandów. Arcyksiążę zmarł 20 lutego 1595 na zamku w Brukseli i spoczął w krypcie katedry śś. Michała i Guduli tamże. Nie założył rodziny.
- 5 ELŻBIETA. Na świat przyszła 5 czerwca 1554 w zamku Hofburg w Wiedniu. Jej mężem został poślubiony per procura 22 października 1570 w katedrze w Spirze i osobiście 26 listopada tego roku w Mézières-en-Champagne KAROL IX MAKSYMILIAN, król Francji od 1560 (ur. Saint Germain-en-Laye 27.06.1550, zm. Vincennes 30.05.1574), syn Henryka II, króla Francji z dynastii Walezjuszy (linia Valois-Angoulême), i jego żony Katarzyny Medycejskiej, hrabiny Owernii, córki Wawrzyńca II, władcy Florencji, księcia Urbino. Urodziła mu córkę, która zmarła w dzieciństwie. Sakra Elżbiety na królową francuską odbyła się 25 marca 1571 w katedrze Notre-Dame w Reims. Owdowiawszy, tytułem wdowiej oprawy 25 listopada 1574 otrzymała księstwo Berry. 5 grudnia opuściła dwór i osiadła w swoim apanażu, który 20 stycznia 1577 wymieniła na księstwo Bourbon (Burbonię) i Owernię. Po śmierci jedynej córki powróciła do Wiednia, gdzie z początkiem 1580 założyła klasztor klarysek pw. św. Marii Królowej Niebios, zwany Klasztorem Królowych (Königinnenkloster). Zmarła tam 22

stycznia 1592 i spoczęła przed głównym ołtarzem kościoła klasztornego. W 1782 klasztor uległ sekularyzacji, a szczątki Elżbiety przeniesiono do starszej nekropolii Habsburgów – krypty książęcej (Herzogsgruft) w podziemiach wiedeńskiej katedry św. Stefana.

6 MARIA. Urodziła się 27 lipca 1555 w zamku Hofburg w Wiedniu, a zmarła 25 czerwca 1556 na zamku w Linzu. Spoczywa zapewne w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w obrębie katedry św. Stefana w Wiedniu.

7 MACIEJ → s. 422

8 MARTWY SYN. Urodzony 20 października 1557 w wiedeńskim Hofburgu, spoczął zapewne w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w obrębie katedry św. Stefana w Wiedniu.

9 MAKSYMILIAN; w galerii władców austriackich figuruje jako MAKSYMILIAN III. Urodził się 12 października 1558 na zamku w Wiener Neustadt pod Wiedniem. 21 maja 1585 został wybrany koadiutorem wielkiego mistrza krzyżackiego Henryka von Bobenhausena i już za jego życia objął pełnię władzy w zakonie. W grudniu 1585 Bobenhausen ostatecznie zrezygnował z tytułu wielkiego mistrza, który przypadł Maksymilianowi (od 1525 oficjalnym tytułem zwierzchnika zakonu był „wielki i niemiecki mistrz”). 30 czerwca 1587 arcyksiążę wziął udział w wolnej elekcji po śmierci Stefana Batorego; 19 sierpnia 1587 stronnictwo narodowe wybrało królem Zygmunta Szwedzkiego, a w odpowiedzi 22 sierpnia zwolennicy Habsburgów (popierani przez papieża) ogłosili królem Maksymiliana. 27 września 1587 w Ołomuńcu zaprzysiął on pakta konwenta, jednak jego wyprawa do Polski zakończyła się całkowitą klęską i 5 stycznia 1588 pod Byczyną został wzięty do niewoli przez Jana Zamoyskiego. Wolność odzyskał w lipcu 1589 w zamian za obietnicę zrzeczenia się wszelkich praw do polskiej korony, co jednak uczynił dopiero w 1598. W latach 1593–1595 sprawował w imieniu nieletniego arcyksięcia Ferdynanda III (późniejszego cesarza Ferdynanda II) regencję w Austrii Wewnętrznej. 8 lipca 1602 został mianowany gubernatorem, a 20 stycznia 1612 hrabią Tyrolu. Z uwagi na bezdzietność, w statucie rodzinnym z 1617 zarówno on jak i jego

młodszy brat Albrecht zostali pominięci w kolejności cesarskiej sukcesji. Maksymilian zmarł 2 listopada 1618 w wiedeńskim Hofburgu i spoczął w mauzoleum (Maximilian-Mausoleum) w katedrze św. Jakuba w Innsbrucku.

- 10 ALBRECHT zwany POBOŻNYM, w galerii władców austriackich figuruje jako ALBRECHT VII. Urodził się 15 listopada 1559 na zamku w Wiener Neustadt koło Wiednia. 3 marca 1577 został kardynałem diakonem. W latach 1583–95 sprawował z ramienia króla hiszpańskiego Filipa II urząd wicekróla Portugalii. 7 listopada 1594 został koadiutorem arcybiskupa Toledo, po śmierci którego (12.II.1594) objął tron arcybiskupi wraz z godnością prymasa Hiszpanii. W 1596 Filip II powierzył mu urząd generalnego namiestnika Południowych Niderlandów. 6 marca lub 6 maja 1598 został wspólnie z przyszłą małżonką desygnowany suwerennym władcą Południowych Niderlandów. 31 lipca 1598 zrezygnował z pełnionych dotąd funkcji kościelnych. Zmarł 13 lipca 1621 na zamku w Brukseli i spoczął w krypcie przed głównym ołtarzem brukselskiej katedry św. Michała i Guduli. Podczas wielkiej rewolucji francuskiej jego grobowiec został zniszczony.

Małżonka Albrechta VII Pobożnego:

Poślubiona 18 kwietnia 1599 w katedrze w Walencji:

IZABELA KLARA EUGENIA, córka z trzeciego małżeństwa Filipa II, króla Hiszpanii (zob. biogr. cesarza Karola V, s. 387). Urodziła się 12 sierpnia 1566 w alkazarze w Segowii. Po wygaśnięciu dynastii Walezjuszów (1589) była przez ojca wysuwana jako kandydatka do francuskiego tronu (jako wnuczka po kądzieli Henryka II), lecz z racji na obowiązujące we Francji prawo salickie została wykluczona z sukcesji. W dniu 6 marca lub 6 maja 1598 została wspólnie z Albrechtem desygnowana suwerenną władczynią Południowych Niderlandów. Po bezpotomnej śmierci małżonka w 1621 Izabela zrzekła się tytułu i przyjęła welon klaryski, nadal jednak sprawowała rządy w południowych prowincjach Niderlandów, tym razem jako królewski namiestnik. Zmarła dnia 1 grudnia 1633 na zamku w Brukseli i spoczęła u boku męża.

Dzieci arcyksięcia Albrechta VII (A–C):

A FILIP (ur. 21.10.1605, zm. w dzieciństwie).

B ALBRECHT (ur. 27.01.1607, zm. w dzieciństwie).

C ANNA MAURYCJA (ur. 1608–09, zm. w dzieciństwie).

- 11 WACŁAW WŁADYSŁAW. Urodził się on 9 marca 1561 na zamku w Wiener Neustadt pod Wiedniem. Tak jak starszy brat Albrecht poświęcił się karierze kościelnej. W 1570 towarzyszył starszej siostrze na jej ślub królem Hiszpanii, gdzie pozostał. W 1577 objął urząd wielkiego przeora kawalerów maltańskich (joannitów) na Kastylię. Zmarł 22 września 1578 w alkazarze madryckim i spoczął w panteonie infantów w Eskurialu.
- 12 FRYDERYK. Urodzony 21 czerwca 1562 na zamku w Linzu lub w Wiener Neustadt, zmarł 16 lub 17 stycznia 1563 na zamku w Innsbrucku i spoczął w krypcie Zygmuntofskiej (Sigismundgruft) u cysterek w Stams pod Innsbruckiem.
- 13 MARIA. Urodzona 19 lutego, zmarła 26 marca 1564 w wiedeńskim lub linzowskim Hofburgu i spoczęła w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.
- 14 KAROL. Urodził się 26 września 1565 w wiedeńskim lub linzowskim Hofburgu, a zmarł 23 maja 1566 w Wiedniu i spoczął w krypcie Księżęcej w katedrze św. Stefana w Wiedniu.
- 15 MAŁGORZATA. Urodziła się 25 stycznia 1567 w zamku Hofburg w Wiedniu lub też na zamku w Linzu. W 1581 (inne opracowania podają 1582) wraz z matką przeniosła się do Hiszpanii, gdzie początkowo planowano jej mariaż z owdowiałym Filipem II. Jednak w 1583, idąc w ślady matki, arcyksiężniczka wstąpiła do klasztoru św. Klary (Santa Clara de las Descalzas Reales) w Madrycie. Zmarła tam 5 lipca 1633 i spoczęła u boku matki u klarysek madryckich.
- 16 ELEONORA. Urodzona 4 listopada 1568 w Hofburgu w Wiedniu, zmarła 12 marca 1580 w Pradze i spoczęła w katedrze św. Wita.

Nieślubna córka Maksymiliana II:

- 1 HELENA SCHARFEG. Żona barona ANDRZEJA EBERHARDA VON RAUBER, pana Thalbergu i Reineck (zm. Petronel pod Wiedniem 1575).

RUDOLF II

1576-1612

Ojciec: MAKSYMILIAN II → s. 411

Matka: MARIA HISZPAŃSKA → s. 413

Rodzeństwo: BIOGR. MAKSYMILIANA II

*

Urodził się 18 lipca 1552 na zamku Hofburg w Wiedniu. 25 września 1572 w Preszburgu (Bratysławie) został wybrany królem Węgier, a 25 października w tamtejszej katedrze św. Marcina miała miejsce jego sakra. 7 września 1575 w Pradze sejm czeski obwołał go królem Czech i 22 września został ukoronowany w katedrze św. Wita. 27 października 1575 na sejmie Rzeszy w Ratyzbonie (Regensburgu) Maksymilian II doprowadził do wyboru Rudolfa na króla rzymskiego; koronacja odbyła się 1 grudnia 1575 w ratybońskiej katedrze św. Piotra. Po śmierci ojca 20 października 1576 przejął tytuł cesarski, a także (jako RUDOLF V) Arcyksięstwo Austrii. 24 stycznia 1595 odziedziczył po arcyksięciu Ferdynandzie II Tyrolskim (zob. biogr. cesarza Ferdynanda I, s. 395) Tyrol i Austrię Przednią. W 1583 przeniósł swą siedzibę do Pragi. Z biegiem lat stracił zainteresowanie sprawami państwa, oddawał się głównie kolekcjonowaniu sztuki, astronomii, astrologii i alchemii. Nasiliły się także zaburzenia umysłowe, jakie zdradzał już w młodości. 25 kwietnia 1606, w myśl porozumienia zawartego na zjeździe arcyksiążąt austriackich w Wiedniu, władzę na Węgrzech powierzono jego młodszemu bratu, arcyksięciu Maciejowi. Na mocy traktatu z Lieben (25.06.1608) Rudolf zmuszony był oddać bratu również koronę węgierską, Austrię i Morawy, natomiast 12 kwietnia 1611 został zdetronizowany w Czechach; dożywotnio zachował jedynie tytuł cesarski. Zmarł z powodu puchliny

wodnej 20 stycznia 1612 w zamku Belweder przy zamku praskim i spoczął w katedrze św. Wita w Pradze. Mimo iż kilkakrotnie zaręczał się, ostatecznie pozostał bezzenny.

Bastardy cesarza (1–6):

Przysługiwał im tytuł margrabiów Austrii

Z KATARZYŃĄ DA STRADA (właśc. ANNA MARIĄ STRADA VON ROSSBERG) (ur. 1579, zm. 1629), pozamałżeńską córką Oktawiusza Strada ze związku z Marią, wnuczką Jakuba Strada:

- 1 JULIUSZ CEZAR AUSTRIACKI (DON JULIUS DE AUSTRIA). Jego matka nie jest pewna, mogła nią być inna kochanka cesarza. Urodził się w 1585 lub 1586 w Pradze. Od dzieciństwa zdradzał objawy choroby umysłowej, przez co został z rozkazu Rudolfa odesłany do zamku Český Krumlov (niem. Böhmisches Krumau, Krummau). W 1608 dokonał tam brutalnego mordu na swojej nałożnicy Marcecie Pichler. Zmarł na skutek powikłań wrzodu gardła, wedle innej wersji zamordowany przez własną służbę, 25 czerwca 1609 w Českým Krumlovie i spoczął w tamtejszym klasztorze franciszkańskim.
- 2 KAROL AUSTRIACKI (DON KARL DE AUSTRIA). Urodził się w 1603, a zmarł w 1628 w Wiedniu. Gwałtownego usposobienia, wedle niepotwierdzonych informacji został zabity podczas pijackiej burdy.

Z KATARZYŃĄ (DA) STRADA (zob. wyżej), EUFEMIĄ VON ROSENTHAL lub z ŁUCJĄ VON NEUHAUS:

- 3 SZARLOTTA AUSTRIACKA (DOÑA CAROLINA DE AUSTRIA). Urodziła w 1591. Jej mężem został poślubiony przypuszczalnie 10 lutego 1608 (wedle innych danych w 1607 lub 10 maja 1608) hrabia FRANCISZEK DE PERRENET-GRANVELLE, znany jako markiz FRANCISZEK TOMASZ D'OISELET, książę de Cantecroix (ur. krótko po 4.09.1589, zm. Besançon 5 lub 16.01.1629). Ze związku tego przyszedł na świat syn: Eugeniusz Leopold, hrabia de Perrenet-Granvelle, książę de Cantecroix (zm. 1637); w 1635 ożenił się on z Beatrycze de Cusance (ur. 1614, zm. 1663); ich dzieci, Franciszek i Beatrycze – jedyni znani zstępni cesarza Rudolfa II – zmarły w dzieciństwie w połowie XVII w. Szarlotta de Austria zmarła 12 stycznia 1662 w Mechelen (Malines).
- 4 MACIEJ AUSTRIACKI (DON MATTHIAS DE AUSTRIA). Urodził się w 1594. Początkowo przeznaczony do kariery kościelnej, w 1616 wstąpił do armii cesarskiej, gdzie osiągnął rangę pułkownika. Zmarł w listopadzie 1626 w Wiedniu i został pochowany u wiedeńskich franciszkańców (minorytów).

Z nieznanymi małżonkami:

- 5 ANNA DOROTA AUSTRIACKA (DOÑA ELISABETH DE AUSTRIA). Urodziła się w 1580. Była mniszką w założonym przez ciotkę, francuską królową wdowę Elżbietę, klasztorze klarysek św. Marii Królowej Niebios (tzw. Klasztor Królowych, Königinnenkloster), gdzie przyjęła zakonne imiona ELŻBIETA KONSTANCJA. Zmarła w 1624.
- 6 DOROTA AUSTRIACKA (DOÑA DOROTHEA DE AUSTRIA). Urodzona w 1611, w 1628 została mniszką w Wiedniu (wedle innych danych w Madrycie). Zmarła w 1694.

MACIEJ

1612-1619

Ojciec: MAKSYMILIAN II → s. 411

Matka: MARIA HISZPAŃSKA → s. 413

Rodzeństwo: BIOGR. MAKSYMILIANA II

*

Urodził się 24 lutego 1557 w wiedeńskim Hofburgu. 20 stycznia 1578 został mianowany generalnym namiestnikiem Niderlandów, utracił jednak stanowisko jesienią 1581 wraz z secesją północnych prowincji. Po śmierci Stefana Batorego zgłosił swoją kandydaturę do polskiego tronu, lecz podczas wolnej elekcji wyznaczonej na dzień 30 czerwca 1587 nie zyskał w Rzeczypospolitej większego poparcia. W 1593 otrzymał urząd namiestnika Austrii, którą odtąd zarządzał w zastępstwie przebywającego w Pradze cesarza Rudolfa II. W myśl porozumienia rodzinnego, zawartego w Wiedniu 25 kwietnia 1606, został uznany głową rodu Habsburgów, a cesarski brat przekazał mu rządy na Węgrzech. Na mocy traktatu z Lieben (25.06.1608) Maciej uzyskał od Rudolfa Austrię z Tyrolem, Morawy oraz zgodę na przyjęcie tytułu króla Węgier. 16 października 1608 w Preszburgu (Bratysławie) został wybrany królem węgierskim przyjmując imię MACIEJA II, a 19 listopada w katedrze św. Marcina odbyła się jego koronacja. 12 kwietnia 1611 w Pradze miał miejsce wybór, a 23 maja w katedrze św. Wita – koronacja Macieja na króla Czech. Po śmierci Rudolfa II 3 lub 13 czerwca 1612 na sejmie Rzeszy we Frankfurcie nad Menem został wybrany cesarzem rzymskim. Sakra cesarska miała miejsce 24 lub 26 czerwca 1612 we frankfurckiej katedrze św. Bartłomieja. 20 marca 1617 ustanowił swoim głównym sukcesorem arcyksięcia Ferdynanda III ze Styrii (późniejszego cesarza Ferdy-

nanda II), z pominięciem własnych bezdzietnych braci. Wiosną 1617 przekazał Ferdynandowi Styryjskiemu władzę w Czechach, a latem następnego roku także na Węgrzech, samemu zachowując jedynie Austrię i tytuł cesarski. Zmarł w następstwie ataku apopleksji 20 marca 1619 w wiedeńskim zamku Hofburg i został tymczasowo pochowany w klasztorze klarysek pw. św. Marii Królowej Niebios (Königinnenkloster). Serce cesarza umieszczono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy Hofburgu, a jego trzewia w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w podziemiach katedry św. Stefana w Wiedniu. W 1633 prochy Macieja i jego małżonki przeniesiono uroczyście do kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku i złożono w krypcie Fundatorskiej (Gründergruft).

Małżonka Macieja, poślubiona 4 grudnia 1611 w Wiedniu:

ANNA TYROLSKA

Była córką arcyksięcia Ferdynanda II Tyrolskiego (zob. biogr. cesarza Maksymiliana II, s. 395). Urodziła się 4 października 1585 na zamku w Innsbrucku. 24 lub 26 czerwca 1612 w katedrze św. Bartłomieja we Frankfurcie została wraz z mężem koronowana na cesarzową, 25 marca 1613 w katedrze św. Marcina w Preszburgu (Bratysławie) miała miejsce jej koronacja na królową Węgier, a 10 stycznia 1616 w katedrze św. Wita w Pradze została ukoronowana na królową Czech. W 1617 ufundowała kościół kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku (Neumarkt). Zmarła bezdzietnie 14 grudnia 1618 w zamku Hofburg w Wiedniu i została pochowana tymczasowo w wiedeńskim klasztorze klarysek pw. św. Marii Królowej Niebios (Klasztor Królowych, Königinnenkloster). Serce cesarzowej złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy wiedeńskim Hofburgu, jej organy wewnętrzne umieszczono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze pw. św. Stefana. W 1633 szczątki Anny Tyrolskiej przeniesiono do podziemi kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, gdzie spoczęły obok sarkofagu Macieja w krypcie Fundatorskiej (Gründergruft).

Cesarz Maciej dochował się bastarda:

1 MACIEJ DE AUSTRIA. Nic o nim nie wiadomo.

FERDYNAND II

1619-1637

Ojciec: KAROL II STYRYJSKI → BIOGR. FERDYNANDA I, s. 401

Matka: MARIA BAWARSKA → s. 402

Rodzeństwo: BIOGR. FERDYNANDA I

*

Urodził się 9 lipca 1578 na zamku w Grazu. Po śmierci ojca 10 lipca 1590 odziedziczył Austrię Wewnętrzną, z uwagi na nieletniość pozostając początkowo pod kuratelą matki oraz wuja, księcia bawarskiego Wilhelma V. 4 grudnia 1596 został ogłoszony pełnoletnim i przejął osobiste rządy w ojcowiznie jako FERDYNAND III. 20 marca 1617 cesarz Maciej ustanowił go sukcesorem godności cesarskiej z pominięciem własnych bezdzietnych braci. 5 lub 6 czerwca 1617 Ferdynand uzyskał wybór na króla czeskiego, a 29 czerwca w katedrze św. Wita na zamku praskim miała miejsce jego koronacja. 16 maja 1618 wybrano go królem Węgier i ukoronowano 1 lipca tego roku w katedrze św. Marcina w Preszburgu (obecnie Bratysława) – w obu tych państwach panował jako FERDYNAND II. 19 sierpnia 1619 sejm czeski ogłosił detronizację Habsburga i powołał na swój tron elektora Palatynatu Fryderyka. Po śmierci Macieja 20 marca 1619 Ferdynand przejął rządy w Arcyksięstwie Austrii (Austria Górna i Dolna), Austrii Przedniej i Tyrolu. 26 sierpnia 1619 we Frankfurcie nad Menem został wybrany cesarzem rzymskim, a 9 września 1619 we frankfurckiej katedrze św. Bartłomieja miała miejsce jego koronacja. Po pokonaniu Fryderyka z Palatynatu (8.11.1620 pod Białą Górą) odzyskał tron czeski. Na podstawie rodzinnych umów sukcesyjnych z 1623, 1625 i 1630 przekazał Austrię Przednią i Tyrol młodszemu bratu, Leopoldowi V. Zmarł na zapalenie płuc 15 lutego 1637 w wiedeńskim

Hofburgu i został pochowany w mauzoleum cesarskim przy kościele św. Katarzyny w Grazu, jego serce złożono krypcie Serc (Herzgruft) w obrębie kaplicy św. Jerzego (zwanej Loretańską) w kościele augustianów wiedeńskich przy Hofburgu, a trzewia umieszczono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.

Małżonki Ferdynanda II:

1. Poślubiona 23 kwietnia 1600 w kościele zamkowym w Grazu:

MARIA ANNA BAWARSKA

Jej ojcem był Wilhelm V Pobożny, książę Bawarii z dynastii Wittelsbachów, syn arcyksiężniczki Anny (zob. biogr. cesarza Ferdynanda I, s. 395), a matką jego żona Renata, córka Franciszka I, księcia Lotaryngii i Baru. Na świat przyszła 8 lub 18 grudnia 1574 w zamku monachijskim, zmarła natomiast 8 marca 1616 na zamku w Grazu. Została pochowana w mauzoleum przy kościele św. Katarzyny w Grazu, tam również spoczęło jej serce.

2. Poślubiona 2 lutego 1622 w kościele zamkowym w Innsbrucku:

ANNA ELEONORA MANTUAŃSKA

Była ona córką Wincentego I, księcia Mantui i Montferratu z dynastii Gonzagów, syna arcyksiężniczki Eleonory (zob. biogr. cesarza Ferdynanda I, s. 400), i jego drugiej żony Eleonory, córki Franciszka I, wielkiego księcia Toskanii i księcia Sieny. Urodziła się 23 września 1598 w pałacu książęcym w Mantui. 26 lipca 1622 w katedrze św. Marcina w Preszburgu (Bratysławie) została ukoronowana na królową Węgier, a 21 listopada 1627 w katedrze św. Wita w Pradze miała miejsce jej koronacja na królową Czech. Zmarła 27 czerwca 1655 w Wiedniu i została pochowana w ufundowanym przez siebie wiedeńskim klasztorze karmelitanek, jej serce spoczęło u boku małżonka w mauzoleum cesarskim w Grazu; po sekularyzacji klasztoru karmelitanek w 1782 szczątki cesarzowej przeniesiono do krypty Książęcej (Herzogsgruft) w wiedeńskiej katedrze św. Stefana.

Potomstwo Ferdynanda II

Dzieci z pierwszego małżeństwa (1–7):

- 1 KRYSZYNA. Urodziła się 25 maja 1601 na zamku w Grazu, gdzie również zmarła 21 czerwca tego roku. Spoczęła w mauzoleum rodzinnym w bazylice opactwa benedyktynów w Seckau.
- 2 KAROL. Urodził się 25 maja 1603 na zamku w Grazu i zmarł w tym samym dniu. Spoczął w mauzoleum w Seckau.
- 3 JAN KAROL. Urodził się 1 listopada 1605 na zamku w Grazu, gdzie zmarł 26 grudnia 1619. Spoczął w mauzoleum przy kościele św. Katarzyny w Grazu.
- 4 FERDYNAND III → s. 430
- 5 MARIA ANNA. Urodziła się 13 stycznia 1610 na zamku w Grazu. 15 lipca 1635 w kościele augustianów w Wiedniu poślubiła swojego rodzzonego wuja MAKSYMILIANA I, księcia Bawarii od 1597, w latach 1623–48 (po usunięciu „Króla Zimowego”) elektora Palatynatu Reńskiego, w 1623 kreowanego przez cesarza elektorem bawarskim (ur. Monachium 17.04.1573, zm. Ingolstadt 27.09.1651), syna księcia bawarskiego Wilhelma V Pobożnego i Renaty Lotaryńskiej. Jego pierwszą żoną była Elżbieta Renata, córka Karola III Wielkiego, księcia Lotaryngii i Baru (zm. 1635), z którą nie dochował się dzieci. Z Marią Anną miał dwóch synów; synem starszego, Ferdynanda Marii, elektora bawarskiego, był elektor Maksymilian II Emanuel, który ożenił się z arcyksiężniczką Marią Antonią (zob. biogr. cesarza Leopolda I, s. 440). Po śmierci męża w 1651 Maria Anna sprawowała wraz ze swoim szwagrem Albrechtem regencję w imieniu starszego syna; dobiegła ona końca w 1654. Księżna zmarła 25 września 1665 na zamku w Monachium i została pochowana u boku małżonka w krypcie monachijskiego kościoła pw. św. Michała. Serce Marii Anny spoczęło natomiast w kaplicy Łask (Gnadenkapelle) w Altötting pod Monachium.
- 6 CECYLIA RENATA. Urodziła się 16 lipca 1611 na zamku w Grazu. 15 sierpnia 1637 w kościele augustianów Wiedniu miały miejsce jej zaślubiny *per procura*, a dnia 12 września tegoż roku w kolegiacie (obecnej archikatedrze) św. Jana w Warszawie – ślub osobisty z WŁADYSŁAWEM IV ZYGMUNTEM, królem pol-

skim, wielkim księciem litewskim oraz tytularnym królem szwedzkim od 1632 (ur. Łobzów pod Krakowem 9.06.1595, zm. Merecz, Litwa 20.05.1648). Był on jej bratem ciotecznym, synem Zygmunta III i jego pierwszej żony, arcyksiężniczki austriackiej Anny, ciotki Cecylii Renaty (zob. biogr. cesarza Ferdynanda I, s. 402); owocem tego mariażu było dwoje zmarłych rychło dzieci. Cecylia Renata zmarła w położu, rodząc martwe dziecko, 24 marca 1644 na zamku w Wilnie. Spoczęła w podziemiach katedry śś. Stanisława i Waclawa na Wawelu, a jej serce umieszczono w kościele jezuitów pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Warszawie. Władysław IV ożenił się z Ludwiką Marią Gonzagą, z którą jednak nie doczekał się dzieci.

- 7 LEOPOLD WILHELM. Na świat przyszła 6 stycznia 1614 na zamku w Grazu. Przeznaczony od dzieciństwa do stanu duchownego, w 1623 został koadiutorem swojego stryja Leopolda V, biskupa Pasawy i Strasburga (zob. s. 404). Wspomniane biskupstwa objął jako administrator po złożeniu przez Leopolda sprawowanych godności kościelnych w końcu 1625. W 1626 otrzymał także od stryja opactwa Murbach, Luders i Hersfeld (to ostatnie dzierżył jedynie do 1631). Od 1628 był biskupem administratorem w Halberstadtzie i Bremie, a w 1637 uzyskał godność biskupa czeskiego Ołomuńca (niem. Olmütz). W następnym roku jego starszy brat Ferdynand III mianował go wodzem naczelnym (generalissimusem) wojsk cesarskich na czas ofensywy przeciw armii szwedzkiej. W sierpniu 1639 został koadiutorem przy wielkim mistrzu krzyżackim Janie Kasprze I von Stadion (zm. 1641), lecz stanowisko wielkiego i niemieckiego mistrza objął dopiero w maju 1642. W kwietniu 1647 król hiszpański Filip IV mianował go generalnym namiestnikiem Południowych Niderlandów – godność ową dzierżył do maja 1656. W tym samym roku, po śmierci kuzyna, Karola Ferdynanda Wazy, został jego następcą na wrocławskim tronie biskupim. Zmarł 20 listopada 1662 w Wiedniu i został pochowany w Nowej Krypcie (Neugruft) w u kapucynów tamże, serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplic św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów wiedeńskich, a wnętrzności w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

FERDYNAND III

1637-1657

Ojciec: FERDYNAND II → s. 425

Matka: MARIA ANNA BAWARSKA → s. 427

Rodzeństwo: BIOGR. FERDYNANDA II

*

Urodził się 13 lipca 1608 na zamku w Grazu i na chrzcie otrzymał imiona FERDYNAND ERNEST. Dnia 27 listopada 1625 w Sopron (niem. Ödenburg) sejm węgierski przyznał mu koronę Węgier i 8 grudnia w tamtejszym kościele klasztorным franciszkanów miała miejsce jego koronacja. 26 listopada 1627 w katedrze św. Wita w Pradze został ukoronowany na króla Czech (w obu państwach panował pod imieniem FERDYNANDA III). 22 grudnia 1636 na sejmie Rzeszy w Ratyzbonie (Regensburgu) wybrano go królem rzymskim i tego samego dnia został ukoronowany w tamtejszej katedrze św. Piotra. 15 lutego 1637 odziedziczył po ojcu tytuł cesarski oraz, jako FERDYNAND IV, rządy w Arcyksięstwie Austrii (Austria Górna, Dolna i Wewnętrzna). Zmarł 2 kwietnia 1657 w zamku Hofburg w Wiedniu i został pochowany w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku. Kościół ten stał się od tej pory aż po wiek XX nekropolią Domu Austriackiego. Serce cesarza złożono tradycyjnie w krypcie Serc (Herzgruft) w obrębie kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów przy Hofburgu, a jego wnętrzności w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.

Małżonki Ferdynanda III:

1. Poślubiona *per procura* 26 stycznia 1631 w Trieście i osobiście 20 lub 26 lutego 1631 w kościele augustianów przy wiedeńskim Hofburgu:

MARIA ANNA HISZPAŃSKA

Była ona córką Filipa III, króla Hiszpanii, i poślubionej mu arcyksiężniczki Marii Małgorzaty z linii styryjskiej (zob. biogr. Ferdynanda I, s. 404). Urodziła się 18 sierpnia 1608 w pałacu Eskurial pod Madrytem. 21 stycznia 1637 w katedrze ratyzbońskiej została koronowana na królową rzymską. 14 lutego 1638 w katedrze św. Marcina w Preszburgu (Bratysławie) miała miejsce jej sakra na królową węgierską. Umarła w trakcie przedwczesnego porodu 13 maja 1646 na zamku w Linzu, podczas szalejącej w tym mieście zarazy; przypuszczano, że przyczyną śmierci cesarzowej mogło być otrucie. Spoczęła w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach stanowiącego nową cesarską nekropolię kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku.

2. Poślubiona 2 lipca 1648 w Linzu:

MARIA LEOPOLDYNA TYROLSKA

Była ona najmłodszą córką arcyksięcia Leopolda V Tyrolskiego (zob. biogr. cesarza Ferdynanda I, s. 404). Urodziła się 6 kwietnia 1632 na zamku w Innsbrucku. Zmarła w trakcie porodu 7 sierpnia 1649 w zamku Hofburg w Wiedniu i spoczęła w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku. Z racji na przedwczesną śmierć nigdy nie została koronowana.

3. Poślubiona *per procura* 2 marca 1650 w bazylice św. Barbary w Mantui i osobiście 30 kwietnia 1651 w Wiener Neustadt:

ELEONORA MAGDALENA GONZAGA

Była córką Karola II, księcia Nevers i Rethel z bocznej linii dynastii Gonzagów, oraz jego żony i kuzynki Marii, córki Franciszka IV, księcia Mantui i Montferratu, potomka głównej, mantuańskiej linii Gonzagów. Urodziła się 18 listopada 1630 w pałacu książęcym w Mantui. 4 czerwca 1653 w katedrze św. Piotra w Ratyzbonie została koronowana na królową rzymską, 6 czerwca 1655

w katedrze św. Marcina w Preszburgu (Bratysławie) ukoronowana ją na królową Węgier, a 11 września 1656 w katedrze św. Wita przy zamku praskim – na królową Czech. Zmarła 6 grudnia 1686 w zamku Hofburg w Wiedniu i została pochowana w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów w Wiedniu. Serce cesarzowej złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w obrębie kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów przy wiedeńskim Hofburgu, a jej trzewia spoczęły w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.

Potomstwo Ferdynanda III:

Dzieci z pierwszego małżeństwa (1–6):

- 1 FERDYNAND FRANCISZEK. W numeracji władców austriackich figuruje jako FERDYNAND V. Urodził się 8 listopada 1633 w zamku Hofburg w Wiedniu. Przewidywany na następcę ojca, 5 sierpnia 1646 w katedrze św. Wita w Pradze został koronowany na króla Czech, a 16 czerwca 1647 w katedrze św. Marcina w Preszburgu (Bratysławie) miała miejsce jego koronacja na króla Węgier (w obu państwach panował jako FERDYNAND IV). 31 maja 1653 w Augsburgu książęta elektorzy wybrali go królem rzymskim i 18 czerwca tego roku w katedrze św. Piotra w Ratzbombie (Regensburgu) został koronowany, także pod imieniem FERDYNANDA IV. Po śmierci w 1653 księżnej Elżbiety Lukrecji uzyskał od ojca w lenno Księstwo Cieszyńskie. Latem 1654 zachorował na ospę i zmarł 9 lipca 1654 w wiedeńskim Hofburgu. Spoczął w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu; zgodnie z tradycją jego serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (zwanej Loretańską) w kościele augustianów przy wiedeńskim Hofburgu, a trzewia umieszczono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu. Po jego śmierci cesarz dołączył Księstwo Cieszyńskie do śląskich posiadłości Habsburgów.
- 2 MARIA ANNA (MARIANNA). Urodziła się 24 grudnia 1635 na zamku w Wiener Neustadt pod Wiedniem. 8 listopada 1649 w Navalcarnero nieopodal Madrytu poślubiła swego kuzyna i wuja, FILIPA IV, króla Hiszpanii od 1621, pod imieniem FILIPA III kró-

la Portugalii i Algarve w latach 1621–40 (ur. Valladolid 8.04.1605, zm. Madryt 17.09.1665), syna króla Filipa III z hiszpańskiej linii Habsburgów, i poślubionej mu arcyksiężniczki Marii Małgorzaty z linii styryjskiej (zob. biogr. Ferdynanda I, s. 404); był on wcześniej żonaty ze zmarłą w 1644 Elżbietą (Izabelą), córką króla francuskiego Henryka IV, która dała mu kilkoro dzieci; z arcyksiężniczką Marianną dochował się dalszych licznych potomków, m.in. Małgorzaty Marii Teresy, pierwszej małżonki cesarza Leopolda I (zob. jego biogr., s. 439). Po śmierci męża Marianna sprawowała w Hiszpanii regencję w imieniu syna, króla Karola II. W rezultacie przewrotu pałacowego w 1677 była zmuszona opuścić dwór, a rządy przejął bastard Filipa IV, Jan Józef de Austria; do władzy powróciła po jego śmierci w 1679 i sprawowała ją do śmierci. Zmarła na raka 16 maja 1696 w madryckim pałacu Rad (de los Concejos, de Uceda) i została pochowana w panteonie królów w Eskuriale.

- 3 FILIP AUGUST. Urodził się 15 lipca 1637 w wiedeńskim Hofburgu, gdzie również zmarł 22 czerwca 1639. Został pochowany w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów w Wiedniu.
- 4 MAKSYMILIAN TOMASZ. Urodził się 21 grudnia 1638 w zamku Hofburg w Wiedniu, gdzie zmarł 29 czerwca następnego roku. Został pochowany w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła wiedeńskich kapucynów.
- 5 LEOPOLD I → s. 437
- 6 MARIA. Urodzona 13 maja 1646 na zamku w Linzu, zmarła po paru godzinach życia i została pochowana w sarkofagu matki, zmarłej przy jej narodzinach.

Syn z drugiego małżeństwa:

KAROL JÓZEF. Urodził się 7 sierpnia 1649 w zamku Hofburg w Wiedniu i został przeznaczony do kariery kościelnej. W 1662 otrzymał godność koadiutora stryja, biskupa pasawskiego Leopolda Wilhelma (zob. s. 429); został ponadto desygnowany na jego następcę na stanowisku wielkiego i niemieckiego mistrza zakonu krzyżackiego. W 1663 Karol Józef postąpił po stryju na urząd biskupa (administratora) Pasawy, Ołomuńca i Wrocławia.

wia, a także opata w Murbach i Luders. Ponieważ z uwagi na młody wiek nie mógł osobiście objąć urzędu wielkiego mistrza krzyżackiego, ustanowiono dyrektorium, zarządzające zakonem w jego imieniu. Od urodzenia słabego zdrowia, zmarł już 27 stycznia 1664 na zamku w Linzu (wedle innych danych wiedeńskim Hofburgu). Jego ciało złożono w Nowej Krypcie (Neue Gruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, a wnętrzności spoczęły tradycyjnie w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w podziemiach katedry św. Stefana.

Dzieci z trzeciego małżeństwa (1–4):

- 1 TERESA MARIA JÓZEFA. Urodziła się 27 marca 1652 w wiedeńskim Hofburgu, gdzie zmarła 26 lipca 1653 (wedle innych danych w Ratyzbonie). Została pochowana w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku.
- 2 ELEONORA MARIA JÓZEFA. Urodziła się 31 maja 1653 albo na zamku Hofburg w Wiedniu, albo na zamku w Ratyzbonie (Regensburgu). 27 lutego 1670 na Jasnej Górze jej mężem został książę MICHAŁ TOMASZ KORYBUT WIŚNIOWIECKI, król Polski i wielki książę litewski od 1669 (ur. Wiśniowiec 31.05.1640, zm. Lwów 10.11.1673), syn księcia Jeremiego Michała Wiśniowieckiego, wojewody ruskiego, oraz poślubionej mu Gryzeldy Konstancji, córki Tomasza Zamoyskiego, II ordynata zamojskiego, kanclerza wielkiego koronnego; mariaż pozostał bezdzietny. Po śmierci króla Eleonora powróciła do Wiednia, a 6 lutego 1678 w podwiedeńskim Wiener Neustadt wyszła za KAROLA LEOPOLDA MIKOŁAJA SYKSTUSA, pod imieniem KAROLA V księcia Lotaryngii i Baru od 1675 (z racji na okupację władztwa przez Francuzów tytularnego) (ur. Wiedeń 14.04.1654, zm. Wels 18.04.1690), syna Mikołaja Franciszka, księcia Rethel, potomka dynastii Vaudémont, oraz jego żony i kuzynki Klaudii, córki Henryka, księcia Lotaryngii i Baru. Mieli liczne dzieci; najstarszy syn Leopold I, książę Lotaryngii i Baru, to ojciec przyszłego cesarza FRANCISZKA I. Eleonora Maria Józefa zmarła 17 grudnia 1697 w wiedeńskim Hofburgu i spoczęła w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku.

- 3 MARIA ANNA JÓZEFA. Urodziła się 30 grudnia 1654 albo w wiedeńskim Hofburgu albo na zamku w Ratyzbonie (Regensburgu). Jej mężem został 25 października 1678 w Wiener Neustadt pod Wiedniem lub w Düsseldorfie JAN WILHELM JÓZEF, elektor Palatynatu Reńskiego, książę Neuburga, Juliaku i Bergu od 1690 (ur. Düsseldorf 19.04.1658, zm. tamże 8.06.1716), syn Filipa Wilhelma, elektora Palatynatu Reńskiego, księcia Neuburga, Juliaku i Bergu, potomka neuburskiej linii dynastii Wittelsbachów, oraz jego drugiej żony Elżbiety Amalii Magdaleny, córki Jerzego II Uczzonego, landgraфа heskiego na Darmstadcie; jego rodzona siostra, Eleonora Magdalena została trzecią żoną cesarza Leopolda I (zob. s. 439). Dwoje dzieci Marii Anny Józefy umarło wnet po narodzinach. Ona sama zmarła na gruźlicę 14 kwietnia 1689 w zamku Hofburg w Wiedniu i została pochowana w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku. Owdowiała Jan Wilhelm ożenił się powtórnie z Marią Anną, córką Kosmy III, wielkiego księcia Toskanii i księcia Sieny, lecz małżeństwo to pozostało bezdzietne.
- 4 FERDYNAND JÓZEF ALOJZY. Urodził się 11 lutego 1657 w zamku Hofburg w Wiedniu, gdzie zmarł 16 czerwca następnego roku. Został pochowany w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucyńskiego na wiedeńskim Nowym Rynku, a jego wnętrzności umieszczono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

LEOPOLD I

1657-1705

Ojciec: FERDYNAND III → s. 430

Matka: MARIA ANNA HISZPAŃSKA → s. 432

Rodzeństwo: BIOGR. FERDYNANDA III

*

Urodził się 9 czerwca 1640 w zamku Hofburg w Wiedniu i na chrzcie otrzymał imiona LEOPOLD IGNACY JÓZEF. Jako młodszy syn był początkowo przeznaczony do kariery kościelnej, jednak po nieoczekiwanej śmierci starszego brata w 1654 został następcą ojca, który doprowadził do jego koronacji na króla Węgier (27 czerwca 1655 w katedrze św. Marcina w Preszburgu) i Czech (14 września 1656 w katedrze św. Wita w Pradze); w obu państwach, jak i później w Rzeszy, panował jako LEOPOLD I. Po śmierci cesarza 2 kwietnia 1657 został pod imieniem LEOPOLDA VI panującym arcyksięciem Austrii (Austria Górna i Dolna oraz Wewnętrzna). 18 lipca 1658 we Frankfurcie nad Menem miała miejsce jego elekcja na tron cesarski, zaś 31 lipca lub 1 sierpnia 1658 we frankfurckiej katedrze św. Bartłomieja odbyła się sakra, której dokonał arcybiskup koloński Maksymilian Henryk Bawarski. Bezpotomna śmierć arcyksięcia Zygmunta Franciszka Tyrolskiego w dniu 25 czerwca 1665 (zob. biogr. cesarza Ferdynanda I, s. 418) uczyniła Leopolda hrabią Tyrolu i władcą Austrii Przedniej, dzięki czemu zjednoczył on w swoim ręku całość austriackich ziem dziedzicznych. Na mocy pokoju karłowickiego 26 stycznia 1699 uzyskał od Turcji centralną część Węgier z Budą oraz tradycyjnym miejscem królewskich koronacji, Székesfehérvár (Białogród Królewski), a także Siedmiogród. Zmarł w następstwie puchliny dnia 5 maja 1705 w zamku Hofburg w Wiedniu. Ciało cesarza spoczęło

w krypcie Karolińskiej (Karlsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu, jego serce umieszczono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy Hofburgu, a trzewia w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

Małżonki Leopolda I:

1. Poślubiona *per procura* 25 kwietnia 1666 w Madrycie i osobiście 12 grudnia 1666 w kościele augustianów przy zamku Hofburg w Wiedniu:

MAŁGORZATA MARIA TERESA HISZPAŃSKA

Była jego kuzynką i siostrzenicą, córką króla hiszpańskiego Filipa IV oraz jego drugiej żony, arcyksiężniczki Marii Anny (zob. biogr. cesarza Ferdynanda III, s. 433). Urodziła się 12 lipca 1651 w królewskim alkazarze w Madrycie. Nigdy nie została koronowana. Zmarła „po ośmiu dniach gorączki”, wskutek zatrucia ciążowego, 12 marca 1673 w zamku Hofburg w Wiedniu. Ciało pochowano w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) u kapucynów w Wiedniu; jej serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy zamku Hofburg, a trzewia w krypcie książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.

2. Poślubiona 15 października 1673 w katedrze w Grazu:

KLAUDIA FELICYTA TYROLSKA

Była córką arcyksięcia Ferdynanda Karola z linii tyrolskiej (zob. biogr. cesarza Ferdynanda I, s. 405); urodziła się 30 maja 1653 na zamku w Innsbrucku. Nigdy nie koronowana, zmarła 8 kwietnia 1676 w zamku Hofburg w Wiedniu i na osobiste życzenie została pochowana u boku matki w kościele dominikanów w Wiedniu. Serce jej spoczęło w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) u wiedeńskich kapucynów, a trzewia umieszczono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.

3. Poślubiona 14 grudnia 1676 w kaplicy pałacu biskupiego w Pasawie:

ELEONORA MAGDALENA PALATYŃSKA

Była córką Filipa Wilhelma, elektora Palatynatu Reńskiego, księcia Neuburga, Juliaku i Bergu z dynastii Wittelsbachów, i jego

drugiej żony Elżbiety Amalii Magdaleny, córki Jerzego II Uczonego, landgraфа heskiego na Darmstadcie; jej brat Jan Wilhelm ożenił się z arcyksiężniczką Marią Anną Józefą (zob. biogr. cesarza Ferdynanda III, s. 436). Urodziła się 6 stycznia 1655 na zamku w Düsseldorfie i na chrzcie otrzymała imiona ELEONORA MAGDALENA TERESA. 9 listopada 1681 w Sopron (Ödenburg) została koronowana na królową Węgier, a 19 stycznia 1690 w katedrze w Augsburgu koronowano ją na cesarzową. Zmarła 19 stycznia 1720 w wiedeńskim Hofburgu i została pochowana w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) u wiedeńskich kapucynów. Serce złożono tradycyjnie w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie wiedeńskiego kościoła augustianów.

Potomstwo Leopolda I:

Dzieci z pierwszego małżeństwa (1–5):

- 1 FERDYNAND WACŁAW JÓZEF MICHAŁ ELEAZAR. Urodził się 28 września 1667 w zamku Hofburg w Wiedniu, gdzie również zmarł 13 stycznia 1668. Został pochowany w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, zaś serce i wnętrzności arcyksięcia spoczęły w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.
- 2 MARIA ANTONIA JÓZEFA BENEDYKTA ROZALIA PETRONELA. Urodziła się 18 stycznia 1669 w wiedeńskim Hofburgu. Jej mężem był poślubiony 15 lipca 1685 w kościele augustianów przy zamku Hofburg MAKSYMILIAN II EMANUEL LUDWIK MARIA JÓZEF KAJETAN ANTONI MIKOŁAJ FRANCISZEK IGNACY FELIKS, elektor Bawarii w latach 1679–1705 oraz od 1714 (jego pełen biogr. zob. w biogr. cesarza Karola VII, s. 453). Maria Antonia zmarła w pòłogu w wigilię Bożego Narodzenia 1692 w wiedeńskim Hofburgu i została pochowana w Wiedniu: ciało w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów na Nowym Rynku, serce w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy Hofburgu, a wnętrzności tradycyjnie w krypcie księżęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana. Owdowiały Maksymilian II Emanuel ożenił się następ-

nie z królową polską Teresą Kunegundą Sobieską, córką Jana III i miał z nią liczne potomstwo, w tym przyszłego cesarza Karola VII.

- 3 JAN LEOPOLD. Urodził się i zmarł 20 lutego 1670 w zamku Hofburg w Wiedniu. Spoczął w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu, a jego trzewia umieszczono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.
- 4 MARIA ANNA JÓZEFA ANTONIA APOLONIA SCHOLASTYKA. Urodziła się 9 lutego, a zmarła 23 lutego 1672 w zamku Hofburg. Ciało umieszczono w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, podczas gdy trzewia złożono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.
- 5 MARTWY SYN. Został wydobyty z łona matki już po jej śmierci 12 marca 1673.

Córki z drugiego małżeństwa (1–2):

- 1 MARIA ANNA JÓZEFA TERESA ANTONIA DOMINIKA KSAWERA DOROTA. Urodziła się 10 lub 11 września 1674 w wiedeńskim Hofburgu, gdzie umarła już 21 grudnia tego samego roku. Jej ciało złożono w sarkofagu matki w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) u wiedeńskich kapucynów, a wnętrzności w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w podziemiach katedry św. Stefana w Wiedniu.
- 2 MARIA JÓZEFA KLEMENTYNA ANNA GABRIELA ANTONIA FRANCISZKA DOMINIKA TERESA EWA PLACYDIA. Urodziła się 11 października 1675 w Hofburgu, gdzie zmarła 11 lipca 1676. Została pochowana w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach wiedeńskiego kościoła kapucynów, natomiast jej wnętrzności spoczęły w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

Dzieci z trzeciego małżeństwa (1–10):

- 1 JÓZEF I → s. 444
- 2 MARIA KRYSZYNA JÓZEFA. Urodziła się i zmarła 18 czerwca 1679 w wiedeńskim Hofburgu. Spoczęła w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w wiedeńskim kościele kapucynów.

- 3 MARIA ELŻBIETA ŁUCJA TERESA JÓZEFA. Urodziła się ona 13 grudnia 1680 na zamku w Linzu. Od 1725 była z ramienia brata Karola generalnym namiestnikiem Niderlandów Austriackich (Południowych). Zmarła niezamężnie 26 sierpnia 1741 w Mariemont koło Charleroi. Została pochowana w katedrze śś. Michała i Guduli w Brukseli, natomiast jej serce i trzewia przewieziono do Wiednia i złożono odpowiednio w krypcie Serc (Herzgruft) w obrębie należącej do kościoła augustianów kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) i w krypcie książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana. W 1749 szczątki arcyksiężniczki przeniesiono do krypty Karolińskiej (Karlsgruft) w podziemiach wiedeńskiego kościoła kapucynów.
- 4 LEOPOLD JÓZEF FILIP WILHELM ANTONI FRANCISZEK ERAZM. Na świat przyszedł 2 czerwca 1682 w zamku Laxenburg pod Wiedniem, a zmarł 3 sierpnia 1684 w Enns (lub w Hofburgu). Został pochowany w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów w Wiedniu.
- 5 MARIA ANNA JÓZEFA ANTONIA REGINA. Urodziła się 7 września 1683 na zamku w Linzu. 9 lipca 1708 w kościele augustianów przy wiedeńskim Hofburgu miały miejsce jej zaślubiny *per procura*, a 27 października 1708 w Lizbonie poślubiła osobście JANA V FRANCISZKA ANTONIEGO JÓZEFA BENEDYKTA BERNARDA zwanego WIELKODUSZNYM, króla Portugalii i Algarve od 1706 (ur. Lizbona 22.10.1689, zm. tamże 31.07.1750), syna Piotra II, króla Portugalii i Algarve z dynastii Bragança, i jego żony Marii Zofii Elżbiety, córki Filipa Wilhelma, elektora Palatynatu Reńskiego, księcia Neuburga, Juliaku i Bergu; dochowali się sześciorga dzieci. Po sparaliżowaniu męża wskutek apopleksji (1742) Maria Anna Józefa przejęła jako regentka rządu w Portugalii; regencję złożyła po śmierci Jana V w 1750. Zmarła 14 sierpnia 1754 w pałacu Belém w Lizbonie i spoczęła w podziemiach kościoła terezjanek w Lizbonie, jej serce zaś przewieziono do Wiednia i złożono w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) u wiedeńskich kapucynów.
- 6 MARIA TERESA JÓZEFA ANTONIA KSAWERA. Urodziła się 22 sierpnia 1684 w zamku Hofburg w Wiedniu, zmarła zaś 28

września 1696 w pałacu Ebersdorf pod Wiedniem. Została pochowana w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, serce umieszczono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów przy zamku Hofburg, a wnętrzości w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.

7 KAROL VI → s. 452

8 MARIA JÓZEFA KOLETTA ANTONIA. Urodziła się 6 marca 1687 w zamku Hofburg w Wiedniu, gdzie również zmarła na ospę 14 kwietnia 1703. Została pochowana w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w podziemiach kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, serce arcyksiężniczki umieszczono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy Hofburgu, a jej wnętrzości w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.

9 MARIA MAGDALENA JÓZEFA ANTONIA GABRIELA. Urodziła się 26 marca 1689 w zamku Hofburg w Wiedniu. Planowano jej zaręczyny z infantem portugalskim FRANCISZKIEM, księciem Beji (ur. 1691) oraz z owdowiałym królem hiszpańskim FILIPEM V (ur. 1683), ostatecznie jednak pozostała niezamężna. Zmarła w wiedeńskim Hofburgu 1 maja 1743. Została pochowana w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów w Wiedniu, serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustiańskiego przy zamku Hofburg, a wnętrzości w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

10 MARIA MAŁGORZATA MAGDALENA GABRIELA JÓZEFA ANTONIA. Urodziła się ona 22 lipca 1690 w zamku Hofburg w Wiedniu, gdzie zmarła 22 kwietnia 1691. Spoczęła w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, podczas gdy jej serce i wnętrzości złożono w krypcie książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana (Szczepana) w Wiedniu.

JÓZEF I

1705-1711

Ojciec: LEOPOLD I → s. 437

Matka: ELEONORA MAGDALENA PALATYŃSKA → s. 439

Rodzeństwo: BIOGR. LEOPOLDA I

*

Urodził się 26 lipca 1678 w zamku Hofburg w Wiedniu i otrzymał imiona JÓZEF JAKUB IGNACY JAN ANTONI EUSTACHY. W 1687 sejm węgierski w Preszburgu (obecna Bratysława) uznał dziedziczne prawa Habsburgów do korony św. Stefana i jeszcze w tym samym roku Józef został ogłoszony królem i ukoronowany 9 grudnia 1687 w katedrze św. Marcina w Preszburgu. 24 stycznia 1690 na sejmie Rzeszy w Augsburgu został wybrany królem rzymskim i koronowany 26 stycznia w augsburskim kościele św. Ulryka przez arcybiskupa Moguncji Anzelma Franciszka von Ingelheim. Po śmierci ojca 5 maja 1705 został cesarzem rzymskim, arcyksięciem austriackim oraz królem czeskim. Nigdy nie dokonał koronacji na króla Czech. Na zebranych w dniach 31 maja–22 czerwca 1707 sejmie w Ónod węgierscy powstańcy pod przywództwem Franciszka II Rákoczego ogłosili detronizację Józefa i niepodległość Węgier; dzięki odniesionemu 3 sierpnia 1708 zwycięstwu pod Trenczynem cesarz zdołał jednak odzyskać władzę. Zmarł na ospę 17 kwietnia 1711 w zamku Hofburg w Wiedniu. Został pochowany w krypcie Karolińskiej (Karlsgruft) w kościele kapucynów w Wiedniu. Serce cesarza spoczęło tradycyjnie w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy Hofburgu, a jego wnętrzności złożono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w podziemiach wiedeńskiej katedry św. Stefana.

Małżonka Józefa I:

Poślubiona 24 lutego 1699 w kościele augustianów przy zamku Hofburg w Wiedniu:

AMALIA WILHELMINA BRUNSZWICKA

Była córką Jana Fryderyka, księcia brunszwicko-lüneburskiego na Hanowerze, potomka dynastii Welfów, oraz jego żony Benedykty Henryki Filipiny, córki Edwarda, palatyna reńskiego. Urodziła się 21 kwietnia 1673 na zamku w Lüneburgu. Nie była koronowana. Zmarła 10 kwietnia 1742 w zamku Hofburg w Wiedniu i spoczęła w klasztorze salezjanek wiedeńskich. Serce cesarzowej złożono natomiast obok sarkofagu jej małżonka w krypcie Karolińskiej (Karlsgruft) w kościele kapucynów.

Potomstwo Józefa I (1–3):

- 1 MARIA JÓZEFA BENEDYKTA ANTONIA TERESA KSAWERA FILIPINA. Urodziła się 8 grudnia 1699 w zamku Hofburg w Wiedniu. Jej mężem został poślubiony 20 sierpnia 1719 w kościele augustianów przy wiedeńskim Hofburgu FRYDERYK AUGUST, kurprinc saski, od 1733 elektor Saksonii jako FRYDERYK AUGUST II, w 1733 obrany królem polskim i wielkim księciem litewskim (przybrał imię AUGUSTA III) (ur. Drezno 17.10.1696, zm. tamże 5.10.1763), syn Fryderyka Augusta I Mocnego, elektora saskiego oraz pod imieniem Augusta II króla polskiego i wielkiego księcia litewskiego, potomka albertyńskiej linii Wettynów, oraz jego żony Krystyny Eberhardyny, córki Chrystiana Ernesta, margrabiego brandenburskiego na Bayreuth. Dochowali się piętnaściora dzieci; syn i sukcesor ojca na tronie saskim, Fryderyk Chrystian, pojął za żonę jedną z córek cesarza Karola VII, Marię Antonię Bawarską (zob. biogr. cesarza, s. 460), córka Maria Anna Saska poślubiła jedyne go syna cesarza Karola VII, Maksymiliana III Józefa Bawarskiego (zob. s. 461), natomiast syn Albert Saski, książę cieszyński, ożenił się z córką cesarza Franciszka I, arcyksiężniczką Marią Krystyną (zob. w biogr. tegoż cesarza, s. 473). Sakra Marii Józefy – ostatnia koronacja polskiej królowej – odbyła się wspólnie z koronacją Augusta III 17 stycznia 1734 w katedrze wawelskiej w Krakowie. Zmarła 17 listopada 1757 na zamku w Dreźnie i spoczęła w nekropolii

albertyńskiej (elektorskiej, później królewskiej) linii Wettynów – krypcie Fundatorskiej (Stiftergruft) w obrębie katolickiego kościoła dworskiego (Hofkirche) pw. św. Trójcy tamże.

- 2 LEOPOLD JÓZEF. Urodził się 29 października 1700 w zamku Hofburg w Wiedniu, gdzie zmarł wskutek wodogłowia 4 sierpnia 1701. Spoczął w krypcie Karolińskiej (Karlsgruft) w kościele kapucynów w Wiedniu, a jego serce i trzewia złożono w krypcie książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.
- 3 MARIA AMALIA JÓZEFA ANNA. Małżonka cesarza KAROLA VII (dalsze szczegóły zob. w jego biogr., s. 460).

KAROL VI

1711-1740

Ojciec: LEOPOLD I → s. 437

Matka: ELEONORA MAGDALENA PALATYŃSKA → s. 439

Rodzeństwo: BIOGR. LEOPOLDA I

*

Urodził się 1 października 1685 w zamku Hofburg w Wiedniu i na chrzcie otrzymał imiona KAROL FRANCISZEK JÓZEF WACŁAW BALTAZAR JAN ANTONI IGNACY. 12 września 1703 w Wiedniu został proklamowany królem Hiszpanii, przyjmując imię KAROLA III. W 1705 zdołał zająć Barcelonę, a rok później Madryt, gdzie 2 lipca 1706 został ponownie proklamowany królem, niebawem jednak został wyparty z powrotem do Barcelony. Po śmierci brata w 1711 został arcyksięciem Austrii jako KAROL III, królem Czech (KAROL II) i Węgier (KAROL III), po czym wyjechał do Niemiec na elekcję cesarską. 12 października 1711 we Frankfurcie nad Menem został wybrany cesarzem rzymskim, a 22 grudnia 1711 w katedrze św. Bartłomieja odbyła się jego sakra. 22 maja 1712 w katedrze św. Marcina w Preszburgu (Bratysławie) został koronowany na króla Węgier. 13 września 1713 w Wiedniu wydał tzw. sankcję pragmatyczną, określającą jego posiadłości niepodzielną i nierozdzieloną całością, w razie braku męskiego potomka cesarza dziedziczoną przez jego córki, a w dalszej kolejności bratanice – córki Józefa I (co było niezgodne z rozporządzeniem Leopolda I z 1707, wedle którego zgodnie z zasadą primogenitury przewidywało sukcesję w pierwszej kolejności córek starszego z braci). Na mocy pokoju w Rastatt 7 marca 1714 zrzekł się praw do Hiszpanii (naadał postu- giwał się tytułem królewskim), zatrzymał jednak Neapol i Sardy- nię i Niderlandy Południowe, dawniej Hiszpańskie, odtąd zwane

Austriackimi. W 1720 utracił Sycylię, zyskując w zamian Sycylię oraz Mediolanu i Mantuę. 5 czerwca 1723 w katedrze św. Wita w Pradze został ukoronowany na króla Czech. W 1735 zrzekł się na rzecz Hiszpanii Neapolu i Sycylii otrzymując w zamian księstwa Parmy i Piacenzy. Zmarł 20 października 1740 w pałacu Favorita pod Wiedniem. Zwłoki cesarza złożono w krypcie Karolińskiej (Karlsgruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, jego serce umieszczono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów przy wiedeńskim Hofburgu, a wnętrzności spoczęły w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

Małżonka Karola VI:

Poślubiona *per procura* 23 kwietnia 1708 w Hietzing nieopodal Wiednia i osobiście 1 sierpnia 1708 w kościele NMP w Barcelonie:

ELŻBIETA KRYSZYNA BRUNSZWICKA

Była córką Ludwika Rudolfa, księcia brunszwickiego na Wolfenbüttel, potomka dynastii Welfów, i jego żony Krystyny Ludwiki, córki Albrechta Ernesta I, księcia Oettingen-Oettingen (Öttingen-Öttingen). Urodziła się 28 sierpnia 1691 na zamku w Brunszwiku. Przed zaślubinami 12 (1 wedle kalendarza juliańskiego) maja 1707 w Bambergu dokonała konwersji na katolicyzm. Po wyjeździe małżonka do Niemiec w 1711 pozostała w Hiszpanii jako jego przedstawiciel aż do 1713 (z tego względu nie dostąpiła cesarskiej sakry u boku Karola w grudniu 1711). 18 października 1714 w katedrze św. Marcina w Preszburgu (Bratysława) została koronowana na królową Węgier, a 5 czerwca 1723 w katedrze św. Wita przy zamku praskim otrzymała wraz z mężem koronę czeską. Zmarła 21 grudnia 1750 w zamku Hofburg w Wiedniu i spoczęła w krypcie Karolińskiej (Karlsgruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, serce umieszczono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy Hofburgu, a trzewia w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

Potomstwo Karola VI (1–4):

1 LEOPOLD JAN. Urodził się 12 kwietnia 1716 w zamku Hofburg w Wiedniu. Jako następca hiszpańskiego tronu był na dworze

wiedeńskim tytułowany księciem Asturii, Viany i Girony, księciem Montblanc, hrabią Cervera oraz panem Balaguer. Zmarł 4 listopada 1716 w wiedeńskim Hofburgu i spoczął w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów w Wiedniu. Serce i wnętrzności arcyksięcia złożono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w podziemiach katedry św. Stefana.

- 2 MARIA TERESA WALBURGA AMALIA KRYSZYNA, arcyksiężna austriacka, królowa Czech i Węgier, żona cesarza FRANCISZKA I (szczegóły w jego biogr., s. 471).
- 3 MARIA ANNA ELEONORA WILHELMINA JÓZEFA. Urodziła się 14 września 1718 w zamku Hofburg w Wiedniu, a 7 stycznia 1744 w zamkowym kościele augustianów wyszła za KAROLA ALEKSANDRA EMANUELA, księcia lotaryńskiego, od 1744 wspólnie z żoną generalnego namiestnika Austriackich Niderlandów, młodszego brata późniejszego cesarza Franciszka I (szczegóły zob. jego biogr., s. 469). 4 października 1744 w Brukseli Maria Anna dała życie martwemu dziecku, które zostało pochowane w krypcie nazwanej imieniem Marii Teresy (Maria-Theresien Gruft) w kościele kapucynów w Wiedniu; zmarła w połogu 16 grudnia 1744 na zamku w Brukseli i spoczęła w brukselskiej katedrze pw. św. Michała i Guduli. Jej serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów przy Hofburgu. W późniejszym czasie szczątki arcyksiężniczki przewieziono do Wiednia, gdzie spoczęły w krypcie Karolińskiej (Karlsgruft) w kościele kapucynów na Nowym Rynku.
- 4 MARIA AMALIA. Urodziła się 5 kwietnia 1724 w zamku Hofburg w Wiedniu, gdzie też zmarła 19 kwietnia 1730. Została pochowana w krypcie Leopoldyńskiej (Leopoldsgruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, a jej trzewia złożono w krypcie książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

*

Na Karolu VI wygasła męska linia Habsburgów. W wyniku tzw. wojny o sukcesję austriacką w 1741 tron Czech zajął elektor bawarski Karol Albrecht, który rok później koronował się na cesarza, przyjmując imię Karola VII.

KAROL VII

1742-1745

Ojciec: MAKSYMILIAN EMANUEL II BAWARSKI

Był synem Ferdynanda Marii, elektora Bawarii z bawarskiej linii Wittelsbachów, którego matką była arcyksiężniczka Maria Anna (zob. biogr. cesarza Ferdynanda II, s. 428), i jego żony Adelajdy Henryki Marii, córki Wiktora Amadeusza I, księcia Sabaudii i Piemontu. Urodził się 11 lipca 1662 na zamku w Monachium i na chrzcie otrzymał imiona MAKSYMILIAN EMANUEL LUDWIK MARIA JÓZEF KAJETAN ANTONI MIKOŁAJ FRANCISZEK IGNACY FELIKS. Po śmierci ojca 26 maja 1679 odziedziczył godność elektora Bawarii, lecz z uwagi na nieletniość do 1680 pozostawał pod regencją stryja. 12 grudnia 1691 otrzymał od króla Hiszpanii Karola II urząd generalnego namiestnika Południowych Niderlandów. Po wkroczeniu wojsk austriackich do Bawarii (w toku hiszpańskiej wojny sukcesyjnej) w 1704 opuścił kraj, powierzając regencję małżonce. Urząd namiestnika niderlandzkiego stracił po zajęciu Madrytu przez arcyksięcia Karola w 1706; wprawdzie w 1711 król Filip V desygnował go margrabią Namur, księciem Luksemburga, Brabancji, Limburgii i Geldrii lecz rządy Bawarczyka w Niderlandach trwały (i to dzięki wsparciu wojsk francuskich) niecałe trzy lata, do 1714. W tym samym roku powrócił on do rodzinnej Bawarii, gdzie władał do śmierci. Zmarł po krótkiej chorobie 26 lutego 1726 na zamku w Monachium i spoczął w krypcie monachijskiego kościoła teatynów pw. św. Kajetana.

15 lipca 1685 w kościele augustianów przy wiedeńskim Hofburgu poślubił austriacką arcyksiężniczkę MARIĘ ANTONIĘ (zob. biogr. cesarza Leopolda I, s. 440); mieli troje dzieci (zob. s. 458). Krótko po jej śmierci, 15 sierpnia 1694 w kolegiacie św. Jana w Warsza-

wie zawarł ślub *per procura*, a 12 stycznia 1695 w Wesel poślubił osobiście królową polską, córkę zwycięzcy spod Wiednia, matkę jego licznych potomków, w tym przyszłego cesarza.

Matka: TERESA KUNEGUNDA SOBIESKA

Jej rodzicami byli Jan III, król polski i wielki książę litewski, potomek rodu Sobieskich herbu Janina, oraz jego żona Maria Kazimiera Ludwika, córka Henryka Alberta, markiza d'Arquien de la Grange. Urodziła się 4 marca 1676 na zamku wawelskim w Krakowie i na chrzcie otrzymała imiona TERESA KUNEGUNDA KAROLINA KAZIMIERA. Po wygnaniu małżonka w 1704 sprawowała w jego imieniu regencję w Bawarii, już jednak rok później pod naporem Austriaków opuściła Monachium i udała się do Włoch; osiadła w Wenecji. Do Bawarii powróciła w 1715, lecz po śmierci męża przeniosła się na stałe do Italii. Zmarła w swym weneckim pałacu 10 marca 1730. Ciało elektorowej odwieziono do Monachium i złożono obok sarkofagu jej małżonka w nekropolii Wittelsbachów w krypcie kościoła teatynów św. Kajetana.

Rodzeństwo Karola VII:

Rodzzone (1–9):

- 1 MARTWO URODZONY KSIĄŻĘ. Na świat przyszedł 12 lub 13 sierpnia 1695 na zamku w Brukseli i spoczął w katedrze św. Michała i Guduli.
- 2 MARIA ANNA KAROLINA JÓZEFA DOMINIKA. Urodziła się 4 sierpnia 1696 na zamku w Brukseli. Poświęciła się życiu duchownemu i 29 października 1720 złożyła śluby w klasztorze klarysek w Monachium, przyjmując zakonne imię TERESY EMANUELI OD SERCA JEZUSOWEGO. Zmarła 9 października 1750 w Monachium i została pochowana w klasztorze klarysek, skąd w 1809 jej szczątki przeniesiono do monachijskiej katedry.
- 3 FILIP MAURYCY MARIA DOMINIK JÓZEF. Urodził się 5 sierpnia 1698 na zamku w Brukseli. Zarówno on, jak i jego młodsi bracia, Klemens August i Jan Teodor zostali przeznaczeni do stanu duchownego. W 1717 wraz z Klemensem Augustem wyprawił się na studia teologiczne do Rzymu, gdzie zmarł na ospę 12 marca 1719. Nieświadoma tego kapituła katedralna w Padeborn 14 marca powołała go na urząd biskupa, a 21 marca to samo uczyniła kapituła w Monasterze (Münster) – po dotarciu do Niemiec informacji o śmierci księcia godności te powierzono, za zgodą papieża, jego młodszemu bratu. Filip Maurycy spoczął w rzymskim kościele Santa Maria della Vittoria.

- 4 FERDYNAND MARIA INNOCENTY JÓZEF MICHAŁ. Na świat przyszedł 5 sierpnia 1699 na zamku w Brukseli. Poświęcił się karierze w armii cesarskiej, którą uwieńczył w 1738 uzyskaniem rangi feldcechmistrza (Generalfeldzeugmeister). Zmarł 9 grudnia 1738 w Monachium i został pochowany w nekropolii bawarskiej linii Wittelsbachów – kryptach monachijskiego kościoła teatynów św. Kajetana.

Jego żoną została 5 lutego 1719 w zamku Reichstadt (Zákupy):

MARIA ANNA KAROLINA LUDWIKA FRANCISZKA. Była ona jego daleką kuzynką z palatynskiej linii Wittelsbachów, córką Filipa Wilhelma Augusta, księcia neuburskiego, i poślubionej mu Anny Marii Franciszki, córki Juliusza Franciszka, księcia saskiego na Lauenburgu. Urodzona 30 stycznia 1693 w zamku Reichstadt (Zákupy) w północnych Czechach, zmarła w Ahaus 12 września 1751 i została pochowana w katedrze w Monastyrze.

Potomstwo Ferdynanda Marii Innocentego Bawarskiego:

Dzieci małżeńskie (A–C):

- A MAKSYMILIAN JÓZEF FRANCISZEK. Urodził się 11 kwietnia 1720 na zamku w Monachium, gdzie zmarł 28 kwietnia 1738. Pochowano go w monachijskim kościele teatynów pw. św. Kajetana.
- B KLEMENS FRANCISZEK DE PAULA. Urodził się 19 kwietnia 1722 na zamku w Monachium. Był hojnym mecenasem sztuki i patronem nauki. Zmarł w swym monachijskim pałacu 6 sierpnia 1770 i został pochowany u boku przodków w kryptach kościoła teatynów pw. św. Kajetana. Serce księcia złożono natomiast w kaplicy Łask (Gnadenkapelle) w Altötting koło Monachium.

Żoną Klemensa Franciszka de Paula Bawarskiego została 17 stycznia 1742 w Mannheim:

MARIA ANNA JÓZEFIA SZARLOTTA AMALIA, córka Józefa Karola, księcia Sulzbach z palatynskiej linii Wittelsbachów, i jego żony Elżbiety Augusty Zofii, córki Karola III Filipa, elektora Palatynatu Reńskiego. Urodziła się 22 czerwca 1722 w Schwetzingen, zmarła zaś 25 kwietnia 1790 w Monachium, gdzie została pochowana w kościele teatynów św. Kajetana, podczas gdy jej serce spoczęło w kaplicy Łask (Gnadenkapelle) w Altötting.

Dzieci Klemensa Franciszka de Paula Bawarskiego (I–IV):

- I MARIA (ur. i zm. 30.09.1748).
II MARTWY SYN (ur. 31.05.1754).
III ANNA MARIA (ur. i zm. 28.01.1755).
IV MARTWY SYN (ur. 23.06.1756).

C TERESA EMANUELA MARIA ANNA MAGDALENA FRANCISZKA DE PAULA WALBURGA. Urodziła się 22 lipca 1723 na zamku w Monachium, a zmarła na ospę 27 marca 1743 we Frankfurcie nad Menem. Spoczęła w kościele karmelitanek w Heidelbergu; w 1805 jej prochy przeniesiono do kościoła św. Michała w Monachium.

Bastard Ferdynanda Marii Innocentego Bawarskiego:

Z MARIĄ ADELAJDĄ FORTUNATĄ VON SPAUR (ur. 1693, zm. 1781), córką Gwidobalda Franciszka, hrabiego von Spaur, i jego żony Heleny Małgorzaty von Wolkenstein-Trostburg:

A FERDYNAND JÓZEF MARIA VON SALREN. Urodzony w 1718 w Berg koło Kling, został kreowany dziedzicznym hrabią Salern. Poświęcił się karierze wojskowej i jako generał artylerii armii bawarskiej walczył podczas wojen napoleońskich; od 1804 dowodził 4. Pułkiem Piechoty Liniowej, zwanym od jego imienia „Hrabia Salern”. Karierę uwieńczył rangą generała feldcechmistrza (Generalfeldzeugmeister). Był także wielkim łowczym dworu Bawarii, a jako generalny intendent muzyki dworskiej patronował młodemu Mozartowi. W 1779 przyjęto go w poczet członków Bawarskiej Akademii Nauk. Zmarł 7 grudnia 1805 w Monachium.

Żenił się dwukrotnie: z hrabianką MARIĄ MECHTYLDĄ ANTONIĄ TERESĄ FRANCISZKĄ VON TOERRING (TÖRRING)-SEEFELD (ur. 1734, zm. 1764) oraz z hrabianką MARIĄ JÓZEFĄ TERESĄ TERESĄ WALBURGĄ VON LA ROSÉE (ur. 1746, zm. 1772), córką feldmarszałka Jana Kaspra Basseleta, hrabiego von La Rosée.

Syn z pierwszego małżeństwa:

I MAKSYMILIAN (MAKS) VON SALERN. W 1798 ożenił się z baronówną KSAWERIĄ VON PIENZENAU, która urodziła mu dwie córki: NIEZNANĄ z IMIENIA małżonkę Adama von Pichler oraz ostatnią z rodu ZOFIĘ, zmarłą niezamężnie ok. 1849. W 1805 Maks odziedziczył po ojcu tytuł hrabiego Salern. Zmarł 31 października 1810.

Córki z drugiego małżeństwa (I–II):

I MARIA JÓZEFA. Urodziła się w grudniu 1766. 4 lutego 1790 wyszła za barona PIOTRA VON VIEREGG, a w 1812 poślubiła barona KAROLA TEODORA VON HALLBERG ZU Broich (zm. 20.09.1840). Zmarła w marcu 1820.

II ADELAJDA. Urodziła się w 1771. Została żoną barona KAROLA ELIGIUSZA VON STROMMER (zm. 4.04.1810); zmarła w dniu 22 sierpnia 1792.

5 KLEMENS AUGUST FERDYNAND MARIA HIACYNT. Urodził się on 17 sierpnia 1700 na zamku w Brukseli; wraz ze starszym Filipem Maurycym oraz młodszym Janem Teodorem od dzieciństwa przeznaczony był do kariery kościelnej. W 1715 został proboszczem w Altötting, gdzie w kaplicy Łask (Gnadenkapelle) spoczywały serca Wittelsbachów. W tym samym roku, mimo braku święceń, otrzymał nominację na koadiutora biskupa Ratzbony (Regensburga), a w 1716 został ordynariuszem ratybońskiej diecezji. Celem odbycia studiów teologicznych w 1717 u boku starszego brata Filipa Maurycyego udał się do Rzymu, a po nagłej śmierci starszego z książąt (1719) przejął ofiarowane mu biskupstwa Padeborn i Monastyr (Münster), przekazując jednocześnie biskupstwo ratybońskie młodszemu bratu Janowi Teodorowi. W 1722 jego stryj, arcybiskup koloński Józef Klemens, mianował go swym koadiutorem a jesienią 1723 Klemens August objął po nim arcybiskupstwo Kolonii wraz z towarzyszącymi mu godnościami księcia elektora Rzeszy, archikanclerza na Italię oraz księcia Westfalii. W 1724 do sprawowanych urzędów dodał biskupstwo Hildesheim. W 1725 przyjął wyższe święcenia kapłańskie, a w 1728 został wybrany biskupem Osnabrück, w lipcu 1732 postąpił na urząd wielkiego i niemieckiego mistrza. Zmarł 6 lutego 1761 w zamku Philippsburg w Ehrenbreitstein koło Koblenz i spoczął w katedrze w Kolonii. Serce złożono w kaplicy Łask (Gnadenkapelle) w Altötting, część wnętrza w kościele św. Remigiusza w Bonn, zaś mózg, oczy i język w bońskim klasztorze kapucynów.

Córka pozamałżeńska Klemensa Augusta Bawarskiego:

- A ANNA MARIA VON LÖWENFELD. Urodzona w 1735, została kreowana hrabiną von Löwenfeld. Jej mężem został w 1757 w Bonn FRANCISZEK LUDWIK VON HOLNSTEIN, bastard cesarza Karola VII; mieli kilkoro dzieci (zob. s. 463). Zmarła dnia 26 września 1783.
- 6 WILHELM. Urodził się 12 lipca 1701 w pałacu Schleißheim pod Monachium, a zmarł 12 lutego 1704 na zamku w Monachium i został pochowany w kryptach kościoła teatynów pw. św. Kajetana tamże.
- 7 ALOJZY JAN ADOLF. Urodził się 21 czerwca 1702 na zamku w Monachium, gdzie zmarł 18 czerwca 1705. Spoczął tradycyjnie w podziemiach monachijskiego kościoła teatynów.
- 8 JAN TEODOR. Urodził się 3 września 1703 na zamku w Monachium i od dzieciństwa, wraz ze starszymi braćmi Filipem Maurycym i Klemensem Augustem, był sposobiony do stanu duchownego. Po rezygnacji Klemensa Augusta w lipcu 1719 otrzymał nominację na biskupa Ratzbony (Regensburga), a w 1721 został zatwierdzony na urzęd-

dzie przez papieża (niemniej z uwagi na małoletniość Jana Teodora władzę w jego imieniu sprawowali do początku lat 30. wyznaczeni przez papieża administratorzy). W 1723 otrzymał urząd biskupa koadiutora Freising, a w 1727 został ordynariuszem diecezji. W 1724 został wyświęcony na subdiakona, a sześć lat później (8.04.1730) przyjął wyższe święcenia. 9 września 1743 papież przyznał mu w tajemnicy kapelusze kardynalski, co ogłoszono publicznie podczas konsystorza 17 stycznia 1746. W 1744 został wybrany biskupem Liège (Lüttich) i w tym samym roku ów wybór zatwierdził papież. Zmarł 27 stycznia 1763 w Liège i spoczął w katedrze św. Lamberta tamże. Serce biskupa przewieziono natomiast do Altötting i złożono w kaplicy Łask (Gnadenkapelle).

- 9 MAKSYMILIAN EMANUEL TOMASZ. Urodzony 21 grudnia 1704 na zamku w Monachium, umarł 18 lutego 1709. Został pochowany w podziemiach monachijskiego kościoła teatynów pw. św. Kajetana.

Rodzeństwo przyrodnie:

Dzieci Maksymiliana II Emanuela z pierwszego małżeństwa (1–3):

- 1 LEOPOLD FERDYNAND. Urodził się 22 maja 1689 na zamku w Monachium, gdzie umarł już 25 maja. Spoczął w krypcie monachijskiego kościoła teatynów pw. św. Kajetana.
- 2 ANTONI. Urodził się 28 listopada 1690 na zamku w Monachium i żył ledwie kilka godzin. Został pochowany w kościele teatynów św. Kajetana w Monachium.
- 3 JÓZEF FERDYNAND LEOPOLD ANTONI FRANCISZEK KAJETAN SZYMON TADEUSZ IGNACY JOACHIM GABRIEL Urodził się on 28 października 1692 w wiedeńskim Hofburgu. Testamentem podpisanym 11 listopada 1698 w Toledo jego bezdzietny wuj, król Hiszpanii Karol II, ustanowił go spadkobiercą; od tej chwili Józef Ferdynand był tytułowany księciem Asturii, Viany i Girony, księciem Montblanc, hrabią Cervera i panem Balaguer. Od urodzenia słabego zdrowia, zmarł 6 lutego 1699 na zamku w Brukseli, gdzie rezydował jego ojciec jako namiestnik Hiszpańskich Niderlandów; powszechnie podejrzewano otrucie na polecenie cesarza Leopolda I, pragnącego osadzić na madryckim tronie własnego syna Karola (późniejszy Karol VI). Młody książę spoczął w katedrze św. Michała i Guduli w Brukseli.

Bastardy Maksymiliana II Emanuela (1–2):

z AGNIESZKĄ FRANCISZKĄ (ve/ ANNA FRANCISZKA) LE LOUCHIER (ur. ok. 1660, zm. Paryż w lutym 1717), córką Jana Franciszka Le Louchier, pana Popuelles, i jego żony Szarlotty d'Aubremont; w 1694

wydaną za Ferdynanda, hrabiego d'Arco, oficera armii bawarskiej (poległ w toku hiszpańskiej wojny sukcesyjnej 24.07.1703):

1 EMANUEL FRANCISZEK JÓZEF BAWARSKI (DE BAVIÈRE). Urodzony 17 maja 1695, 20 listopada 1695 został legitymizowany przez ojca. Wraz z ojcem walczył po stronie francuskiej w wojnie o sukcesję hiszpańską; w 1723 otrzymał od króla Filipa V tytuł granda I klasy. W 1725 otrzymał od ojca tytuł hrabiego Bawarskiego (de Bavière) oraz prawo do naturalizacji we Francji. Ludwik XV z kolei kreował go markizem de Villacerf i mianował swoim ambasadorem w Monachium, a później na dworze wiedeńskim. Poległ 2 lipca 1747 pod Lauffeldt podczas wojny austriacko-francuskiej.

Pierwszą jego żoną była poślubiona w 1725 N PHELYPEAUX, a po jej śmierci ożenił się 31 maja 1736 ze swoją bratanicą MARIĄ JÓZEFĄ KAROLINĄ VON HOHENFELS, nieślubną córką cesarza Karola VII (dalsze szczegóły zob. s. 462).

Potomstwo Emanuela Franciszka Józefa Bawarskiego (A–B):

A SYN. Urodził się w 1742 i zmarł w tym samym roku.

B MARIA AMELIA DE BAVIÈRE (ur. 1744, zm. 1820). W 1761 poślubiła ARMANDA KAROLA EMANUELA, markiza d'Hautefort (zm. 1805).

Z nieznaną kobietą:

2 MARIA JÓZEFA VON SIONSPERG. Urodzona w 1723, zmarła po 1729.

*

Urodził się 6 sierpnia 1697 na zamku w Brukseli i otrzymał imiona KAROL ALBRECHT (ALBERT). Po zajęciu Bawarii przez wojska austriackie, wygnaniu ojca (1704) oraz wyjeździe matki (1705) znalazł się w niewoli u cesarza Józefa I. Do Bawarii powrócił w 1715 i po śmierci ojca 26 lutego 1726 odziedziczył godność elektora Bawarii. Kiedy w 1740 na cesarzu Karolu VI wygasła męska linia Habsburgów, wbrew podpisanej wcześniej sankcji pragmatycznej, zgłosił pretensje do habsburskiego spadku (powoływał się na stare układy sukcesyjne Wittelsbachów i Habsburgów, m.in. testament cesarza Ferdynanda I, oraz prawa dziedziczne swojej małżonki). W lipcu 1741 wkroczył do Austrii i 2 października tego roku w Linzu przyjął tytuł arcyksięcia Austrii jako KAROL IV. W listopadzie zdobył Pragę, gdzie 7 grudnia 1741 został wybrany królem Czech (KAROL III), a 19 grudnia odebrał przysięgę stanów czeskich (do koronacji wszakże nie doszło, gdyż klejnoty koron-

ne znajdowały się w posiadaniu córki Karola VI, Marii Teresy). 28 grudnia 1741 opuścił Pragę i udał się do Niemiec. 24 stycznia 1742 we Frankfurcie nad Menem został jednogłośnie wybrany cesarzem rzymskim i 12 lutego ukoronowany w katedrze św. Bartłomieja; w tym samym roku wojska austriackie zajęły Bawarię. 27 czerwca 1743 Karol zrezygnował na rzecz Marii Teresy z korony czeskiej, a 23 października 1744 powrócił do Monachium, które zdołał wyswobodzić spod austriackiej okupacji. Zmarł nagle 20 stycznia 1745 na zamku w Monachium i został pochowany w krypcie kościoła teatynów św. Kajetana w Monachium. Srebrna urna z sercem cesarza spoczęła obok urn zawierających serca jego antenatów w tzw. kaplicy Łask (Gnadenkapelle) w Altötting koło Monachium.

Małżonka Karola VII:

Poślubiona 5 października 1722 w kościele augustianów przy zamku Hofburg w Wiedniu:

AMALIA MARIA AUSTRIACKA

Była ona młodszą córką cesarza Józefa I, urodziła się 22 października 1701 w zamku Hofburg w Wiedniu i otrzymała imiona AMALIA MARIA JÓZEFA ANNA. PO elekcji męża na tron cesarski została wraz z nim koronowana 12 lutego 1742 w katedrze św. Bartłomieja we Frankfurcie nad Menem. Zmarła 11 grudnia 1756 na zamku w Monachium i spoczęła w krypcie monachijskiego kościoła teatynów pw. św. Kajetana, jej serce złożono zaś w kaplicy Łask (Gnadenkapelle) w pobliskim Altötting.

Potomstwo Karola VII:

Dzieci małżeńskie (1–7):

- 1 MAKSYMILIANA MARIA. Urodziła się 12 kwietnia 1723 na zamku w Monachium, gdzie umarła zapewne jeszcze w tym samym dniu lub krótko potem. Spoczęła w nekropolii bawarskiej linii dynastii Wittelsbachów – krypcie kościoła teatynów pw. św. Kajetana w Monachium.
- 2 MARIA ANTONIA WALBURGA SYMFOROZA. Urodziła się 18 lipca 1724 w pałacu Nymphenburg pod Monachium. Jej mężem został poślubiony *per procura* 13 czerwca 1747 w Monachium i osobiście 20 lipca tego roku w Dreźnie FRYDERYK CHRYS-

STIAN LEOPOLD JAN JERZY FRANCISZEK KSAWERY, elektor Saksonii od 1763 (ur. Dreżno 5.09.1722, zm. tamże 17.12.1763), syn Fryderyka Augusta II, elektora saskiego oraz (pod imieniem Augusta III) króla Polski i wielkiego księcia litewskiego, potomka albertyńskiej linii dynastii Wettynów, oraz poślubionej mu arcyksiężniczki Marii Józefy, córki cesarza Józefa I (zob. jego biogr., s. 456). Owocem tego mariażu były liczne dzieci; starszy syn Antoni, król saski, w drugim swoim małżeństwie pojął za żonę arcyksiężniczkę Marię Teresę, jedną z córek cesarza Leopolda II (zob. jego biogr., s. 485). Maria Antonia była hojną patronką sztuki, głównie muzyki; sama nieźle komponowała. Zmarła 23 kwietnia 1780 na zamku w Dreżnie i została pochowana w krypcie Fundatorskiej (Stiftergruft) w katolickim kościele dworskim (Hofkirche) pw. św. Trójcy w Dreżnie.

- 3 TERESA BENEDYKTA MARIA. Urodziła się 6 grudnia 1725 na zamku w Monachium, a zmarła na ospę 29 marca 1743 we Frankfurcie nad Menem. Spoczęła w krypcie kościoła św. Michała w Monachium.
- 4 MAKSYMILIAN III JÓZEF KAROL JAN LEOPOLD FERDYNAND NEPOMUCEN ALEKSANDER. Urodził się 28 marca 1727 na zamku w Monachium. Po śmierci ojca 20 stycznia 1745 został elektorem bawarskim. 22 kwietnia tego roku zrzekł się na rzecz cesarzowej Marii Teresy (zob. biogr. cesarza Franciszka I) praw dziedzicznych do tronu Czech oraz pozostałych habsburskich posiadłości – w imieniu własnym i swoich potomków. Nie дочекаł się jednak dzieci i zmarł 30 grudnia 1777 w zamku monachijskim jako ostatni potomek bawarskiej linii dynastii Wittelsbachów. Znalazł spoczynek u boku przodków w krypcie kościoła teatynów św. Kajetana w Monachoum, a serce księcia elektora złożono tradycyjnie w kaplicy Łask (Gnadenkapelle) w pobliskim Altötting nieopodal Monachium.

Małżonka Maksymiliana III Józefa Bawarskiego:

Poślubiona 9 lipca 1747 w Monachium:

MARIA ANNA ZOFIA SABINA ANIELA FRANCISZKA KSAWERA, córka Fryderyka Augusta II, elektora saskiego oraz (August III) króla polskiego i wielkiego księcia litewskiego, i poślubionej

mu arcyksiężniczki Marii Józefy, córki cesarza Józefa I (zob. w jego biogr., s. 456); jej rodzony brat, Fryderyk Chrystian, zaślubił starszą siostrę Maksymiliana III Józefa, Marię Antonię Bawarską. Maria Anna urodziła się 29 lipca 1728 na zamku w Dreźnie, a zmarła 17 lutego 1797 na zamku w Monachium i została pochowana u boku męża w monachijskim kościele teatynów pw. św. Kajetana.

- 5 JÓZEF LUDWIK LEOPOLD. Urodził się 25 sierpnia 1728 w pałacu Nymphenburg pod Monachium, a zmarł 2 grudnia 1733 na zamku w Monachium. Spoczął w kościele teatynów pw. św. Kajetana w Monachium.
- 6 MARIA ANNA JÓZEFA AUGUSTA. Urodziła się 7 sierpnia 1734 w pałacu Nymphenburg pod Monachium. Jej mężem został 20 lipca 1755 w Ettlingen LUDWIK JERZY SIMPERT, margrabia Badenii na Baden od 1707 (ur. Ettlingen 7.06.1702, zm. Rastatt 22.10.1761), syn Ludwika Wilhelma, margrabiego Badenii na Baden, potomka dynastii Zähringen, oraz jego żony Franciszki Sybilli Augusty, córki Juliusza Franciszka, księcia saskiego na Lauenburgu. Jego pierwszą żoną była Maria Anna, księżniczka von Schwarzenberg, z którą miał potomstwo, jednak jego małżeństwo z Marią Anną Bawarską pozostało bezdzietne; po śmierci męża powróciła ona do Bawarii. Zmarła 7 maja 1776 na zamku w Monachium i spoczęła w kryptach Wittelsbachów w podziemiach kościoła teatynów pw. św. Kajetana.
- 7 MARIA JÓZEFA ANTONIA WALBURGA FELICYTA REGULA, druga małżonka cesarza JÓZEFA II (szczegóły w jego biogr., s. 482).

Bastardy Karola VII (1–6):

Z nieznaną kobietą:

- 1 LUDWIK VON ESCHENBACH. Urodzony 21 listopada 1719, został później legitymizowany z tytułem hrabiego von Eschenbach. Zmarł 24 marca 1779 jako opat w Ettal.

Z N VON HASLANG lub z SZARLOTTĄ ZOFIĄ VON INGENHEIM (o której zob. dalej):

- 2 MARIA JÓZEFA KAROLINA VON HOHENFELS. Urodziła się w 1720 i w 1726 została legitymizowana przez ojca, który nadał jej tytuł hrabiny von Hohenfels. 31 maja 1736 wyszła za mąż za swojego stryja, bastarda

elektora Maksymiliana II Emanuela, HRABIEGO EMANUELA FRANCISZKA JÓZEFA DE BAVIÈRE, z którym dochowała się dwójga dzieci (zob. s. 459). Zmarła w 1797.

Z MARIĄ KAROLINĄ SZARLOTTĄ ZOFIĄ VON INGENHEIM, damą dworu elektorskiego od 1719, metresą Karola Albrechta od 1720 (ur. Wanfried 2.08.1704, zm. Monachium 27.05.1749), córką barona Daniela von Ingenheim i jego żony Marii Anny Joanny, córki Karola, landgrafa heskiego na Wanfried; od 1723 żoną hrabiego Franciszka Jana Hieronima Innocentego von Spreti, feldmarszałka lejtnata i tajnego radcę bawarskiego (ur. Rawenna 6.04.1695, zm. Monachium 25.04.1772; mieli liczne dzieci):

3 FRANCISZEK LUDWIK VON HOLNSTEIN (HOLLENSTEIN AUS BAYERN). Urodził się 4 października 1723. 4 października 1728 został legitymizowany przez ojca, który nadał mu dziedziczny tytuł hrabiego von Holnstein (Hollenstein) aus Bayern. Poświęcił się karierze wojskowej. Brał udział w wojnie o sukcesję austriacką, a podczas wojny siedmioletniej był od 1758 naczelnym wodzem bawarskich kontyngentów w stopniu generała lejtnanta. Czynną służbę zakończył w 1760 i w tym samym roku uzyskał nominację na elektorskiego namiestnika Palatynatu. Zmarł 22 maja 1780 w Monachium i spoczął rodzinnej nekropolii Wittelsbachów w monachijskim kościele teatynów.

Żoną Franciszka Ludwika von Holnstein została w 1757 w Bonn:

ANNA MARIA VON LÖWENFELD, jego siostra stryjeczna, nieślubna córka Klemensa Augusta, arcybiskupa elektora Kolonii, z jego związku z Mechtyldą Biron (zob. s. 457).

Potomstwo Franciszka Ludwika von Holnstein (A–L):

HRABIEWIE VON HOLNSTEIN AUS BAYERN

A MARIA ANNA ELŻBIETA VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 24.08.1759, zm. 19.10.1798). 15.02.1779 poślubiła barona Antoniego Alojzego Horneck von Hornberg (zm. 29.08.1836).

B MAKSYMILIAN JÓZEF VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 20.05.1760, zm. 1838); 18.02.1784 ożenił się z hrabianką Karoliną von Bretzenheim (ur. 27.01.1769, zm. 27.06.1786), a po jej rychłej śmierci pojął za żonę (21.11.1793) księżniczkę Marię Józefę zu Hohenlohe-Schillingsfürst (ur. 3.04.1774, zm. 10.09.1824); linia jego zstępnych wygasła po mieczu w XXI w.

C FRYDERYK AUGUST VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 15.10.1762, zm. 31.03.1835); ożenił się on z baronówną Józefą von Gugemos (zm. 31.03.1835), która urodziła mu córkę.

- D KLEMENS AUGUST FRANCISZEK DE PAULA ALOJZY ANTONI DE PADUA ANDRZEJ AVELIN MARCIN VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 10.11.1763, zm. 20.10.1814); 23.01.1785 poślubił hrabiankę Antonię Marię von Toerring-Jettenbach (ur. 29.11.1761, zm. 20.10.1814), z którą miał kilkoro dzieci. Linia ich potomków wygasła w XX w.
- E JÓZEFA MARIA MAGDALENA WALBURGA ANTONIA AMALIA APOLONIA AGATA VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 7.01.1765, zm. 1826). 26.09.1784 wyszła za mąż za barona Ludwika Egkher von Kapfing und Lichtenegg.
- F JÓZEF VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 14.01.1766, zm. zapewne w młodości).
- G LUDWIK VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 30.03.1767, zm. zapewne w młodości).
- H ZYGMUNT JÓZEF MARQUARD ANTONI VON PADUA FRANCISZEK VON PAULA VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 13.07.1768, zm. 2.06.1804). 12.10.1787 ożenił się z hrabianką Józefą Anną Fugger von Zinnenburg (ur. 15.12.1764, zm. 18.03.1846), i miał potomstwo, wygasłe po mieczu w XX w.
- I JÓZEF JERZY ANTONI VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 15.12.1770, zm. 1809).
- J ANNA FRANCISZKA KSAWERIA VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 17.03.1772, zm. 1809).
- K FRANCISZEK KSAWERY MAKSYMILIAN ANTONI DE PADUA ALOJZY GWIDO VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 17.08.1773, zm. 27.01.1834). 2.03.1794 pojął za żonę baronównę Marię Egkher von Kapfing und Lichtenegg (ur. 1.11.1770, zm. 21.03.1841), z którą miał potomstwo, wygasłe po mieczu w XX w.
- L MARIA AMALIA KAROLINA AUGUSTA FRANCISZKA DE PAULA VON HOLNSTEIN AUS BAYERN (ur. 1.04.1775, zm. 24.11.1864); 21.02.1792 została żoną barona Chrystiana Adama Lochner von Hüttenbach (zm. 1825).

Z hrabianką MARIĄ JÓZEFĄ HIACYNTĄ TOPOR VON MORAWITZKY (ur. 1714, zm. 1789), córką Teodora Henryka, hrabiego Topor von Morawitzky, i nieznannej z imienia hrabianki de Cernay:

4 HRABIA VON HELFENBERG. Urodził się w 1735, jego imię i dalsze losy nie są znane.

Z hrabianką ANNĄ JÓZEFĄ WALBURGĄ FUGGER ZU KITCHBERG (ur. Zinnenburg 21.05.1719, zm. Linz 11.01.1784), córką hrabiego Mak-

symiliana Józefa Fugger zu Kirchberg und Weissenhorn zu Zinnenburg oraz jego żony Marii Judyty, córki hrabiego Franciszka Józefa von Törring; żoną (od 1741) hrabiego Fryderyka Öttingen-Wallerstein (zm. 1744) oraz (od 1745) landgrafa Ludwika Augusta zu Fürstenberg (zm. 1759):

5 HRABIA VON WACHSENSTEIN. Urodził się w latach 1739–40, jego imię i dalsze losy nie są znane.

Z nieznaną kobietą:

6 N DE WART. Oficer wojsk bawarskich, jego losy nie są znane.

*

Po śmierci Karola VII kolegium elektorskie wybrało cesarzem księcia Franciszka Stefana Lotaryńskiego, męża Marii Teresy, córki i spoadkobierczyni cesarza Karola VI.

FRANCISZEK I

1745-1765

Ojciec: LEOPOLD I LOTARYŃSKI

Zwany DOBRYM, urodził się 11 września 1679 na zamku w Innsbrucku jako najstarsze z sześciorga dzieci księcia lotaryńskiego Karola V oraz arcyksiężniczki Eleonory Marii Józefy, córki cesarza Ferdynanda III (zob. s. 435); na chrzcie otrzymał imiona LEOPOLD JÓZEF KAROL DOMINIK AGAPET HIACYNT. Po śmierci ojca 18 kwietnia 1690 odziedziczył tytuł księcia Lotaryngii i Baru, lecz władzę w ojcowiznie objął dopiero po zawarciu pokoju w Ryswick 20 września 1697 (ratyfikowany dnia 13 grudnia), kończącego niemal trzydziestoletnią okupację Lotaryngii przez wojska francuskie. W 1722 cesarz Karol VI przekazał mu we władanie Cieszyn. Zmarł 27 marca 1729 w zamku Ménil opodal Lunéville i spoczął w krypcie kościoła klasztornego kordelierów w Nancy.

13 października 1698 w kaplicy pałacowej w Fontainebleau pojął za żonę bratanicę Ludwika XIV, księżniczkę orleańską.

Matka: ELŻBIETA SZARLOTTA ORLEAŃSKA

Jej ojcem był Filip I, książę Orleanu z dynastii Burbonów, a matką jego druga żona Elżbieta Szarlotta (Lizelota), córka Karola I Ludwika, elektora Palatynatu Reńskiego. Urodziła się 13 września 1676 w pałacu Saint-Cloud pod Paryżem i od tej chwili tytułowano ją MADEMOISELLE DE CHARTRES, natomiast od zamążpójścia przyrodniej starszej siostry Anny Marii do swoich własnych zaślubin nosiła tytuł MADEMOISELLE. Po śmierci męża przeniosła się do swojej oprawy wdowiej w Commercy, które w 1737 zostało podniesione do rangi księstwa. Zmarła na apopleksję 23 grudnia 1744 w pałacu w Commercy i została pochowana u boku męża w kościele klasztornym kordelierów w Nancy.

Rodzeństwo (1–12):

- 1 LEOPOLD. Urodził się 26 sierpnia 1699 w Bar-le-Duc i był od tej chwili księciem dziedzicem Lotaryngii i Baru. Zmarł 3 kwietnia 1700 w pałacu w Nancy i został pochowany w tamtejszym kościele klasztoru kordelierów.
- 2 ELŻBIETA SZARLOTTA GABRIELA. Urodziła się ona 21 października 1700 w pałacu w Nancy i zgodnie z wolą ojca w 1703 została wybrana opatką benedyktynek w Remiremont. Zmarła podczas epidemii czarnej ospy 4 maja 1711 w pałacu w Lunéville i została pochowana w kościele klasztornym kordelierów w Nancy.
- 3 LUDWIKA KRYSZYNA. Urodziła się 13 listopada 1701 w pałacu w Nancy, gdzie zmarła 19 grudnia tego samego roku. Spoczęła w kościele klasztornym kordelierów w Nancy.
- 4 MARIA GABRIELA SZARLOTTA. Urodziła się ona 30 grudnia 1702 w pałacu w Lunéville, gdzie także zmarła na ospę 11 maja 1711, dzień po śmierci młodszego brata i tydzień po najstarszej siostrze. Została pochowana w kościele klasztornym kordelierów w Nancy.
- 5 LUDWIK. Urodzony 28 stycznia 1704 w pałacu w Lunéville, był odtąd księciem dziedzicem Lotaryngii i Baru. Zaraziwszy się ospą od jednej z siostr, zmarł 10 maja 1711 w pałacu Lunewilskim i został pochowany u kordelierów w Nancy.
- 6 JÓZEFA (JÓZEFINA) GABRIELA. Na świat przyszła 16 lutego 1705 w pałacu w Lunéville i tam również zmarła 16 lub 25 marca 1708. Spoczęła w kościele klasztornym kordelierów w Nancy.
- 7 GABRIELA LUDWIKA. Urodziła się 4 marca 1706 w pałacu w Lunéville, gdzie zmarła 13 czerwca 1709. Została pochowana w grobach rodzinnych u kordelierów w Nancy.
- 8 LEOPOLD KLEMENS KAROL. Urodził się 25 kwietnia 1707 w pałacu w Lunéville i od śmierci starszego brata Ludwika w 1711 był księciem dziedzicem Lotaryngii i Baru. Przewidywany na narzeczonego dla arcyksiężniczki Marii Teresy, córki cesarza Karola VI, zmarł przedwcześnie na ospę 4 czerwca 1723 w pałacu Lunewilskim. Został pochowany w kościele klasztornym kordelierów w Nancy.
- 9 ELEONORA. Urodziła się 4 lipca 1710 w pałacu w Lunéville i tam także umarła 23 sierpnia tego samego roku. Spoczęła w kościele klasztornym kordelierów w Nancy.
- 10 ELŻBIETA TERESA. Urodziła się 15 października 1711 w pałacu w Lunéville, a 1 kwietnia 1737 w pałacu w Chambéry została żoną KAROLA EMANUELA III, księcia Sabaudii i Piemontu w latach 1720–30 i od

1732, króla Sardynii od 1730 (ur. Turyn 24.04.1701, zm. tamże 20.02.1773), syna Wiktora Amadeusza II, księcia Sabaudii i Piemontu, króla Sycylii, a następnie Sardynii, oraz jego żony Anny Marii Orleańskiej, Mademoiselle de Valois, córki Filipa I, księcia Orleanu, brata Ludwika XIV. Był on wcześniej żonaty z księżniczkami Anną Krystyną Ludwiką z Palatynatu-Sulzbach (zm. 1723) oraz Polikseną Krystyną Joanną z Hesji-Rotenburga (zm. 1735) i miał kilkoro dzieci; księżniczka lotaryńska dała mu dalszych troje. Zmarła 3 lipca 1741 w pałacu Venaria w Turynie i została pochowana w turyńskiej katedrze, skąd w 1786 jej szczątki przeniesiono do nekropolii sabaudzkiej rodziny królewskiej – turyńskiej bazyliki Superga.

- 11 KAROL ALEKSANDER EMANUEL. Urodził się 12 grudnia 1712 w pałacu w Lunéville. W 1737 i 1738 w stopniu generała wchmistrza brał udział w wojnie tureckiej, 22 listopada 1740 uzyskał awans na feldmarszałka. Z nominacji cesarzowej, od 1744 swojej szwagierki, był dowódcą armii austriackiej w trakcie wojny z Prusami; po początkowych sukcesach poniósł jednak szereg porażek z rąk Fryderyka II, które kosztowały Austrię utratę Śląska (pokój z Hubertsburga 1745). Po przegranej dla Austriaków bitwie pod Lutynią (1757) został odwołany ze stanowiska naczelnego wodza. 26 marca 1744 objął wspólnie ze świeżo poślubioną żoną godność generalnego namiestnika Niderlandów Austriackich, którą dzierżył także po przedwczesnej śmierci żony. Po śmierci Klemensa Augusta Bawarskiego, młodszego brata cesarza Karola VII (zob. w jego biogr., s. 457), w maju 1761 został wybrany jego następcą na urządzie wielkiego i niemieckiego mistrza. Zmarł 4 lipca 1780 na zamku w Tervuren (Tervueren) i spoczął w katedrze św. Michała i Guduli w Brukseli.

Małżonka Karola Aleksandra Lotaryńskiego, poślubiona 7 stycznia 1744 w kościele augustianów przy zamku Hofburg w Wiedniu:

MARIA ANNA ELEONORA WILHELMINA JÓZEFA, arcyksiężniczka austriacka, córka cesarza Karola VI (zob. biogr. cesarza, s. 451).

Owoce tego małżeństwa była:

- A BEZIMIENNA CÓRKA. Urodziła się 6 października 1744 na zamku w Brukseli, zmarła tego samego dnia i spoczęła w brukselskiej katedrze św. Michała i Guduli.

Bastardy Karola Aleksandra Lotaryńskiego (A–F):

Z REGINĄ BARTHOLOTTI VON PORTHENFELD

- A MARIA REGINA JOANNA VON MEREY (ur. Wiedeń 25.06.1744, zm. Gritzendorf 10.04.1779); 1.08.1762 wyszła za mąż za barona Jana

Ehrenreicha Józefa von Hackelberg-Landau (ur. Albrechtsberg 6.08.1732, zm. Groß Pertholz 15.12.1784).

Z nieznaną kobietą:

B KAROL FRYDERYK WÖBER (ur. 1749, zm. 19.10.1810); dochował się jedynej córki BARBETTE WÖBER.

Z ELŻBIETĄ DE VAUX:

C KAROL ALEKSANDER WILHELM JÓZEF DE VAUX (ur. 1.02.1757, zm.?): dochował się syna GUSTAWA AUGUSTA DE VAUX (ur. 1788, zm.?).

Z nieznanymi kobietami:

D ANNA FRANCISZKA DE RINONVILLE (ur. ok. 1757, zm. Saint-Josseten-Noode 4.12.1834); 1.07.1779 w Brukseli wyszła za Jana Mikołaja Marchała (ur. Longwy 2.12.1753, zm. Montmedy 22.04.1789).

E JAN MIKOŁAJ.

F MARTWA CÓRKA.

- 12 ANNA SZARLOTTA. Urodziła się 17 maja 1714 w pałacu w Lunéville. Wysuwano ją jako kandydatkę na żonę Ludwika XV, a następnie księcia orleańskiego (syna regenta), nigdy jednak nie wyszła za mąż. W maju 1738 została wybrana przełożoną opactwa benedyktyńskiego w Remiremont. Od 1754 przebywała w Niderlandach, gdzie jej brat sprawował urząd namiestnika. W tym samym roku objęła urząd świeckiej opatki kanoniczek św. Waltrudy w Mons. Ponadto w 1756 jej szwagierka, cesarzowa Maria Teresa, uczyniła ją koadiutorką opactwa w Thorn, a rok później – w Essen. Zmarła 7 listopada 1773 w Mons i spoczęła w grobach rodzinnych w kościele klasztornym kordelierów w Nancy, podczas gdy jej serce złożono w opactwie Remiremont.

*

Urodził się 8 grudnia 1708 w książęcym pałacu w Nancy jako dziewiąte dziecko i czwarty syn Leopolda I Lotaryńskiego i Elżbiety Szarлотty Orleańskiej; na chrzcie otrzymał imiona FRANCISZEK STEFAN. Po zmarłym przedwcześnie starszym bracie Leopoldzie Klemensie przejął w 1723 status lotaryńskiego księcia dziedzica i w 1729 został po śmierci ojca księciem Lotaryngii i Baru jako Franciszek III Stefan, jak również księciem cieszyńskim. 11 kwietnia 1736 w Wiedniu zrzekł się Lotaryngii i Baru (które przekazano w dożywocie teściowi króla Francji, Stanisławowi Leszczyńskiemu), otrzymując w zamian prawa do sukcesji w To-

skanii. Po bezpotomnej śmierci ostatniego Medyceusza, wielkiego księcia Jan Gastona (9.07.1737), został pod imieniem Franciszka II wielkim księciem tokańskim; od tego czasu aż do przyłączenia do zjednoczonych Włoch w 1860 Toskania należała do jego potomków. 20 października 1740 żona uczyniła go swoim współregentem w austriackich ziemiach dziedzicznych, cesarzem jednak wybrano elektora bawarskiego Karola Albrechta (Karol VII). Dopiero po jego śmierci i zrzeczeniu się praw sukcesyjnych przez jego syna, 13 września 1745 we Frankfurcie nad Menem książęta elektorzy (za wyjątkiem króla pruskiego-elektora brandenburskiego oraz elektora Palatynatu) obwołali Lotaryńczyka cesarzem rzymskim. Koronacja FRANCISZKA I odbyła się 4 października 1765 w katedrze św. Bartłomieja we Frankfurcie, a dokonał jej arcybiskup moguncki Jan Fryderyk Karol von Ostein. Zmarł na apopleksję 18 sierpnia 1765 na zamku w Innsbrucku. Został pochowany w krypcie Terezańskiej (Maria-Theresien Gruft) w podziemiach kościoła kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu, jego serce umieszczono w krypcie Serc (Herzgruft) w należącej do wiedeńskiego kościoła augustianów kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej), a wnętrzności złożono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

Małżonka Franciszka I:

Poślubiona 12 lutego 1736 w kościele augustianów przy zamku Hofburg w Wiedniu:

MARIA TERESA AUSTRIACKA

Była najstarszą córką cesarza Karola VI, na świat przysłała 13 maja 1717 w zamku Hofburg w Wiedniu i otrzymała imiona MARIA TERESA WALBURGA AMALIA KRYSZYNA. Na mocy wydanej w 1713 sankcji pragmatycznej, wobec braku męskich potomków ojca, była uznawana jego dziedziczką. Po śmierci ojca 20 października 1740 została arcyksiężną Austrii, królową Czech i Węgier, władczynią Niderlandów Austriackich, księżną Mediolanu i Mantui oraz Parmy i Piacenzy. Pretensje do dziedzictwa habsburskiego zgłosił także elektor bawarski Karol Albrecht, który w 1741 przyjął tytuł arcyksięcia Austrii i został ogłoszony królem przez stany czeskie (zob. biogr. Karola VII). 25 czerwca 1741 w katedrze św.

Marcina w Preszburgu (obecnej Bratysławie) Maria Teresa została koronowana na królową Węgier jako MARIA II TERESA. Po wycofaniu się wojsk bawarskich z Pragi, 11 maja 1743 przyjęła hołd czeskich stanów i 12 maja w katedrze św. Wita przy zamku prażskim odbyła się jej koronacja. Nigdy nie została koronowana na cesarzową, gdyż zmuszałoby to ją do przyjęcia korony z rąk męża i tym samym uznania jego nadrzędnej pozycji. Na mocy postanowień pokoju akwizgrańskiego z 18 października 1748 przekazała Parmę i Piacenzę Hiszpanii. Po śmierci męża podniosła najstarszego syna do rangi koregenta we wszystkich austriackich ziemiach dziedzicznych. Zmarła w następstwie astmy sercowej 29 listopada 1780 w wiedeńskim Hofburgu jako ostatnia po mieczu przedstawicielka dynastii Habsburgów. Spoczęła u boku męża w centralnym miejscu krypty Terezjańskiej (Maria-Theresien Gruft) w kościele kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu, jej serce umieszczono w krypcie Serc (Herzgruft) w należącej do kościoła wiedeńskich augustianów kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej), a trzewia w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w wiedeńskiej katedrze św. Stefana.

Potomstwo Franciszka I i Marii Teresy (1–16):

DYNASTIA HABSBURSKO-LOTARYŃSKA (HABSBURG-LOTHRINGEN)

Pochodzącym z legalnych małżeństw zstepnym Franciszka I w linii męskiej przysługiwały tytuły arcyksięcia/arcyksiężniczki Austrii, królewskiego księcia/księżniczki Czech i Węgier

- 1 MARIA ELŻBIETA AMALIA ANTONIA JÓZEFA GABRIELA JOANNA AGATA. Urodziła się 5 lutego 1737 na zamku Hofburg w Wiedniu, a zmarła 7 czerwca 1740 w podwiedeńskim zamku Laxenburg. Ciało arcyksiężniczki złożono w krypcie Terezjańskiej (Maria-Theresien Gruft) w wiedeńskim kościele kapucynów, natomiast jej serce oraz trzewia złożono w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w wiedeńskiej katedrze św. Stefana.
- 2 MARIA ANNA (MARIANNA) JÓZEFA ANTONIA JOANNA. Urodziła się 6 października 1738 w zamku Hofburg w Wiedniu. Po przebyciu ciężkiej choroby w 1757 nie powróciła do pełni zdrowia i z tego względu nigdy nie wyszła za mąż. W 1766 objęła godność przełożonej w żeńskiej fundacji klasztornej

terezjanek dla dam szlacheckiego pochodzenia (Damenstift) w Pradze, którą ufundowała jej matka. W 1781 złożyła urząd i przeniosła się do Klagenfurtu, gdzie przywdziała welon elżbietanki. Zmarła 19 listopada 1789 w pałacu opackim w Klagenfurcie i została pochowana w kościele klasztorным.

3 MARIA KAROLINA ERNESTYNA ANTONIA JOANNA JÓZEFA. Urodziła się 12 stycznia 1740 w wiedeńskim Hofburgu, gdzie zmarła 25 stycznia 1741. Pochowano ją w krypcie Terezańskiej (Maria-Theresien Gruft) w wiedeńskim kościele kapucynów, a jej serce i trzewia złożono w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

4 JÓZEF II → s. 480

5 MARIA KRYSZYNA JOANNA JÓZEFA ANTONIA. Na świat przyszła 13 maja 1742 w zamku Hofburg w Wiedniu. Jej mężem został poślubiony 8 kwietnia 1766 w kaplicy pałacu Schloss Hof (Schloßhof) pod Wiedniem ALBERT (ALBRECHT) KAZIMIERZ AUGUST IGNACY PIUS FRANCISZEK KSAWERY, namiestnik Węgier w latach 1765–80, 31 maja 1766 mianowany wraz z żoną księciem cieszyńskim, w latach 1780–93 wspólnie z nią generalny namiestnik Niderlandów Austriackich (ur. zamek Moritzburg 11.07.1738, zm. Wiedeń 10.02.1822), syn Fryderyka Augusta II, elektora saskiego oraz, pod imieniem Augusta III, króla Polski i wielkiego księcia litewskiego, potomka albertyńskiej linii dynastii Wettynów, oraz arcyksiężniczki austriackiej Marii Józefy, córki cesarza Józefa I (zob. s. 446). Ich jedyną córką, MARIA KRYSZYNA TERESA, urodziła się 16 maja 1767 w Wiedniu, zmarła następnego dnia i spoczęła w krypcie Terezańskiej (Maria-Theresien Gruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku. Maria Krystyna zmarła 24 czerwca 1798 w swojej rezydencji Palais Kaunitz w Wiedniu i została pochowana w krypcie Toskańskiej (Toskanergruft) w kościele kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu. Serce księżnej złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów przy zamku Hofburg, a wnętrzności umieszczono tradycyjnie w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

- 6 MARIA ELŻBIETA JÓZEFA JOANNA ANTONIA. Urodziła się 13 sierpnia 1743 w zamku Hofburg w Wiedniu. Początkowo była przez matkę swatana z owdowiałym w 1768 królem francuskim LUDWIKIEM XV, ostatecznie jednak poświęciła się życiu duchownemu i 2 stycznia 1781 została opatką w założonej przez matkę fundacji klasztornej dla dam szlacheckiego pochodzenia (Damenstift) w Innsbrucku. Urząd złożyła 20 marca 1806 po zajęciu Tyrolu przez armię napoleońską, po czym przeniosła się do Wiednia, a stamtąd do Linzu, gdzie zmarła 22 września 1808. Została pochowana w kryptach tamtejszego kościoła jezuitów, tzw. Alter Dom.
- 7 KAROL JÓZEF EMANUEL JAN NEPOMUCEN ANTONI PROKOP. Urodził się 31 stycznia lub 1 lutego 1745 w zamku Hofburg w Wiedniu, gdzie zmarł 18 stycznia 1761 na ospę. Został pochowany w krypcie Terezjańskiej (Maria-Theresien Gruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, serce arcyksięcia spoczęło w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy Hofburgu, a jego wnętrzności złożono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.
- 8 MARIA AMALIA JÓZEFA JOANNA ANTONIA. Urodziła się 26 lutego 1746 w zamku Hofburg w Wiedniu. Jej mężem został poślubiony *per procura* 27 czerwca 1769 w kościele augustianów przy zamku Hofburg w Wiedniu i osobiście 19 lipca tego roku w książęcym pałacu w Colorno FERDYNAND I MARIA FILIP LUDWIK SEBASTIAN FRANCISZEK JAKUB, książę Parmy, Piacenzy i Guastalli od 1765 (ur. Parma 20.01.1751, zm. Fontevino nieopodal Parmy 9.10.1802), potomek bocznej gałęzi hiszpańskiej linii dynastii Burbonów, syn Filipa, infanta hiszpańskiego, księcia Parmy, Piacenzy i Guastalii, i jego żony Ludwiki Elżbiety, córki Ludwika XV, króla Francji i Nawarry; jego starsza siostra Izabela Maria była od 1760 żoną starszego brata Marii Amalii, cesarza Józefa II. Maria Amalia i Ferdynand dochowali się siedmiorga dzieci. Po zajęciu Parmy przez wojska rewolucyjne 22 października 1802 owdowiała Maria Amalia przeniosła się do Pragi. Zmarła 18 czerwca 1804 w zamku praskim i spoczęła w podziemiach katedry św. Wita. Serce

księżnej złożono natomiast w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (zwanej Loretańską) u wiedeńskich augustianów przy Hofburgu.

- 9 LEOPOLD II → s. 483
- 10 MARIA KAROLINA. Urodziła się martwa lub żyła przez krótki czas 17 września 1748 w pałacu Schönbrunn pod Wiedniem. Została pochowana w krypcie Terecjańskiej (Maria-Theresien Gruft) w podziemiach kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku.
- 11 MARIA JOANNA GABRIELA JÓZEFA ANTONIA. Urodziła się 4 lutego 1750 w zamku Hofburg w Wiedniu, gdzie zmarła na ospę 23 grudnia 1762, krótko przed planowanymi zaślubinami z FERDYNANDEM IV, królem Neapolu i Sycylii. Została pochowana w krypcie Terecjańskiej (Maria-Theresien Gruft) w kościele kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu, jej serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów wiedeńskich, a trzewia umieszczono w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w podziemiach katedry św. Stefana.
- 12 MARIA JÓZEFA GABRIELA JOANNA ANTONIA ANNA. Na świat przyszła 19 marca 1751 w zamku Hofburg w Wiedniu, a zmarła na ospę 15 października 1767 w pałacu Schönbrunn pod Wiedniem, na kilka dni przed ślubem *per procura* z FERDYNANDEM IV, królem Neapolu i Sycylii, niedoszłym mężem jej starszej siostry Joanny Gabrieli, który poślubił ostatecznie młodszą arcyksiężniczkę, Marię Karolinę (niżej). Spoczęła w krypcie Terecjańskiej (Maria-Theresien Gruft) w podziemiach kościoła kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu.
- 13 MARIA KAROLINA LUDWIKA JÓZEFA JOANNA ANTONIA. Urodziła się 13 sierpnia 1752 w pałacu Schönbrunn pod Wiedniem. Jej mężem został zaślubiony *per procura* 7 kwietnia 1768 w kościele augustianów przy zamku Hofburg w Wiedniu i osobiście 12 maja tego roku w królewskim pałacu w Casercie FERDYNAND ANTONI PASKAL JAN NEPOMUCEN SERAFIN JANUARY BENEDYKT, król Neapolu (pod imieniem FERDYNANDA IV) i Sycylii (FERDYNAND III) w latach 1759–1805, król Obojga

Sycylii jako FERDYNAND I od 1815 (ur. Neapol 12.01.1751, zm. tamże 4.01.1825), syn Karola III, króla Hiszpanii z dynastii Burbonów, i jego żony Marii Amalii, księżniczki saskiej, córki króla Polski Augusta III (elektora saskiego Fryderyka Augusta II) oraz arcyksiężniczki austriackiej Marii Józefy, córki cesarza Józefa I. W małżeństwie Marii Karoliny i króla Ferdynanda przyszło na świat liczne potomstwo; najstarsza córka Maria Teresa została drugą żoną cesarza Franciszka II, późniejszego cesarza Austrii Franciszka I (zob. jego biogr., s. 502), młodsza córka, Ludwika Maria, poślubiła Ferdynanda III, wielkiego księcia toskańskiego (zob. biogr. cesarza Leopolda II, s. 486), syn Franciszek I, któl Obojga Sycylii, ożenił się z arcyksiężniczką Marią Klementyną (zob. biogr. cesarza Leopolda II, s. 491), a kolejny syn Leopold, książę Salerno, pojął za żonę inną Marię Klementynę, córkę cesarza austriackiego Franciszka I (zob. s. 506). Po zajęciu Neapolu przez rewolucyjną armię francuską w 1799 Maria Karolina zbiegła wraz z mężem i dziećmi na Sycylię; latem tego roku Ferdynand zdołał odzyskać kontrolę nad Neapolem, lecz Maria Karolina powróciła do Włoch dopiero po dwuletnim pobycie na dworze wiedeńskim w 1802. Zajęcie Neapolu przez wojska Napoleona w 1805 zmusiło neapolitańską rodzinę królewską do emigracji na Sycylię. W 1813 poróżniona z mężem królowa wyjechała do rodzinnej Austrii i osiadła w podwiedeńskim zamku Hetzendorf. Zmarła tamże wskutek ataku apopleksji 8 września 1814. Została pochowana w krypcie Toskańskiej (Toskanergruft) w kościele kapucynów w Wiedniu, jej serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów przy wiedeńskim Hofburgu, a wnętrzności w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu. Król Ferdynand IV zawarł wkrótce potem morganatyczne małżeństwo ze swoją długoletnią metresą, księżną di Florida.

- 14 FERDYNAND KAROL ANTONI JÓZEF JAN STANISŁAW. Urodził się 1 czerwca 1754 w pałacu Schönbrunn pod Wiedniem. Od 1763 był dziedzicem ostatniego Estów, Herkulesa III, księcia mo-deńskiego, którego córkę poślubił w 1771. W 1766 otrzymał

rangę feldcechmistrza (Feldzeugmeister) armii cesarskiej, a w 1772 został feldmarszałkiem (Feldmarschall). W 1770 powierzono mu urząd generalnego namiestnika Lombardii, lecz w maju 1796 pod naporem wojsk francuskich musiał wraz z rodziną opuścić Mediolan. Po śmierci teścia 14 października 1803 został pod imieniem Ferdynanda I księciem Modeny, Reggio i Mirandoli, lecz faktycznej władzy nigdy nie objął wobec francuskiej okupacji Modeny oraz jej przyłączenia do Republiki Cispałańskiej. W 1803 otrzymał jako zaślubienie Księstwo Bryzgowii, które jednak w 1805 odstąpił wielkiemu księciu badeńskiemu. Zmarł 24 grudnia 1806 w pałacu Belweder w Wiedniu i został pochowany w krypcie Toskańskiej (Toskanergruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku. Jego serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów przy zamku Hofburg w Wiedniu, a wnętrzności spoczęły w krypcie książęcej (Herzogsgruft) w podziemiach katedry św. Stefana.

Małżonka Ferdynanda I Modeńskiego:

Poślubiona 15 października 1771 w Mediolanie:

MARIA BEATRYCZE RYSZARDA, córka Herkulesa III, księcia Modeny, Reggio i Mirandoli, potomka dynastii Este, i jego żony Marii Teresy Franciszki Cybo-Malaspina, księżnej Massa i Carrara, córki Alderanda Cybo-Malaspina, księcia Massa i Carrara. Urodziła się 6 kwietnia 1750 w Modenie. Po śmierci młodszego brata 5 maja 1753 została jedyną dziedziczką ojca, natomiast po śmierci matki 29 grudnia 1790 odziedziczyła po niej tytuły księżnej Massa i Carrara, księżnej Ajello, baronowej Paduli oraz pani Lago, Laghitello, Serra i Terrati. Włości utraciła w 1796 po wkroczeniu armii napoleońskiej i odzyskała dopiero 25 grudnia 1814 na mocy ustaleń kongresu wiedeńskiego. Zmarła 14 listopada 1829 w Wiedniu i spoczęła u boku małżonka w krypcie Toskańskiej (Toskanergruft) w podziemiach kościoła kapucynów.

Potomkowie Ferdynanda I panowali w Modenie do 1859, kiedy księstwo zostało wcielone do zjednoczonych Włoch. Linia ta wygasła po mieczu z końcem XIX w.; ostatni męski pot-

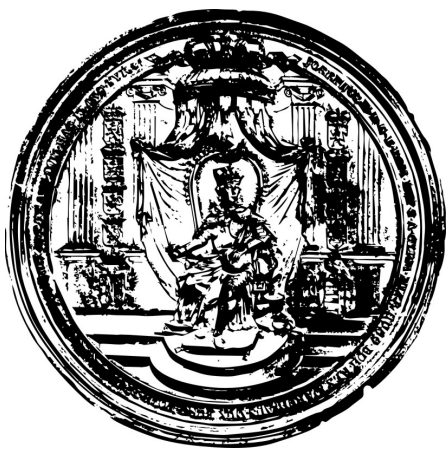
mek, Franciszek (zm. 1875) cedował prawa sukcesyjne do tronu Modeny, modeńskich tytułów i nazwiska „von Österreich-Este/d’Austria-Este” na arcyksięcia Franciszka Ferdynanda, następcę tronu austro-węgierskiej monarchii (zob. w biogr. cesarza austriackiego Franciszka I, s. 510).

- 15 MARIA ANTONIA JÓZEFA JOANNA. Od ślubu z delfinem posługiwała się francuską wersją swojego podwójnego imienia – MARIA ANTONINA (MARIE ANTOINETTE). Urodziła się 2 listopada 1755 w zamku Hofburg w Wiedniu. Jej mężem został poślubiony *per procura* 19 kwietnia 1770 w kościele augustianów przy wiedeńskim Hofburgu i osobiście 16 maja tego roku w kaplicy pałacowej w Wersalu LUDWIK AUGUST, delfin Viennois od 1765, król Francji i Nawarry pod imieniem LUDWIKA XVI w latach 1774–91, król Francuzów w latach 1791–92 (ur. Wersal 23.08.1754, zgilotynowany w Paryżu 21.01.1793), syn Ludwika Józefa, delfina Viennois, potomka dynastii Burbonów, i jego drugiej żony Marii Józefy, córki Fryderyka Augusta II, elektora saskiego oraz, pod imieniem Augusta III, króla Polski i wielkiego księcia litewskiego (zob. biogr. cesarza Józefa I). Mieli czworo dzieci. 10 sierpnia 1792 francuska para królewska została aresztowana pod zarzutem zdrady stanu i wraz z dziećmi osadzona w paryskiej twierdzy Temple. Po egzekucji Ludwika w 1793 Marię Antoninę („wdowę Kapet”) przeniesiono do więzienia Conciergerie. 14 października stanęła przed Trybunałem Rewolucyjnym, który następnego dnia uznał ją winną zdrady stanu w zмовie z obcymi mocarstwami oraz podżegania do wojny domowej i skazał na karę śmierci. Została zgilotynowana 16 października 1793 na placu Rewolucji (dzisiejszy plac Zgody) w Paryżu. Jej zwłoki złożono obok wielu ofiar terroru, w tym Ludwika XVI, na cmentarzu parafii Madeleine w Paryżu, a w 1815 wraz ze szczątkami małżonka uroczyście przeniesiono do bazyliki opactwa benedyktynów w Saint Denis pod Paryżem.
- 16 MAKSYMILIAN FRANCISZEK KSAWERY JÓZEF JAN ANTONI DE PAULA WACŁAW. Urodził się 8 grudnia 1756 w zamku Hofburg w Wiedniu. Od młodości był przeznaczony do kariery kościelnej. 3 października 1769 został mianowany koadiutorem

wielkiego i niemieckiego mistrza, swego stryja Karola Lotaryńskiego (zob. s. 469), a 3 października 1770 odbyło się jego pasowanie na rycerza zakonnego. 7 sierpnia 1780 został koadiutorem arcybiskupa Kolonii, a 16 sierpnia tego roku koadiutorem arcybiskupa Monastyru (Münster). 9 lipca 1780 w Wiedniu otrzymał tonsurę, a 1 sierpnia niższe święcenia kapłańskie. Po śmierci stryja (1780) został wielkim i niemieckim mistrzem; jego intronizacja miała miejsce 25 października 1780 w siedzibie zakonu w Mergentheim. 21 kwietnia 1784 został arcybiskupem elektorem Kolonii oraz arcybiskupem Moguncji, 21 grudnia tego roku otrzymał wyższe święcenia kapłańskie, a 8 maja 1785 uzyskał sakrę biskupią. Zmarł po długiej chorobie, na atak serca, w nocy z 26 na 27 czerwca 1801 w zamku Hetzendorf pod Wiedniem i został pochowany w krypcie Nowej (Neue Gruft) w podziemiach kościoła kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu. Serce arcybiskupa złożono tradycyjnie w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie wiedeńskiego kościoła augustianów, a wnętrzości w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

JÓZEF II

1765-1790

Ojciec: FRANCISZEK I → s. 466

Matka: MARIA TERESA AUSTRIACKA → s. 471

Rodzeństwo: BIOGR. FRANCISZKA I

*

Urodził się 13 marca 1741 w zamku Hofburg w Wiedniu i na chrzcie otrzymał imiona JÓZEF BENEDYKT AUGUST JAN ANTONI MICHAŁ ADAM. 27 marca 1764 we Frankfurcie nad Menem został wybrany królem rzymskim, a 3 kwietnia tego roku w katedrze św. Bartłomieja miała miejsce jego koronacja, której dopełnił arcybiskup moguncki Emeryk Józef von Breidbach. Po śmierci ojca 18 sierpnia 1765 odziedziczył tytuł cesarski, a 19 września matka mianowała go swoim współregentem w austriackich krajach dziedzicznych (w spadku po Franciszku I otrzymał także Cieszyn, który jednak 31 maja 1766 przekazał młodszej siostrze Marii Krysztynie i jej małżonkowi Albertowi Saskiemu). Aktem z 12 stycznia 1765 zrezygnował na rzecz młodszego brata Leopolda z praw sukcesyjnych do Toskanii. Po śmierci matki 29 listopada 1780 został arcyksięciem Austrii, królem Czech i Węgier, władcą Niderlandów Austriackich oraz Mediolanu i Mantui. Celowo zrezygnował z koronacji na króla czeskiego i węgierskiego, pragnąc w ten sposób podkreślić niepodzielność monarchii naddunajskiej. Zmarł na gruźlicę 20 lutego 1790 w zamku Hofburg w Wiedniu i znalazł spoczynek u stóp sarkofagu rodziców w krypcie Terezańskiej (Maria-Theresien Gruft) w podziemiach kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku; na osobiste życzenie cesarza nie usunięto mu serca oraz wnętrzności, których oddzielny pochówek należał do rytu pogrzebowego dynastii austriackiej.

Małżonki Józefa II:

1. Poślubiona *per procura* 7 września 1760 w Parmie i osobiście 6 października 1760 w kościele augustianów przy Hofburgu:

IZABELA MARIA PARMEŃSKA

Była ona córką Filipa, księcia Parmy, Piacenzy i Guastalii, potomka dynastii Burbonów, oraz jego żony Ludwiki Elżbiety, córki Ludwika XV, króla Francji i Nawarry; jej młodszy brat Ferdynand zostanie parę lat później mężem młodszej siostry Józefa, arcyksiężniczki Marii Amalii. Urodziła się 31 grudnia 1741 w pałacu Buen Retiro pod Madrytem i na chrzcie otrzymała imiona IZABELA MARIA LUDWIKA ANTONIA FERDYNANDA JÓZEFA KSAWERA DOMINIKA JOANNA. Zmarła na ospę 27 listopada 1763 na zamku Hofburg w Wiedniu, w pięć dni po urodzeniu drugiej córki. Spoczęła w krypcie Terecjańskiej (Maria-Theresien Gruft) w kościele kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku.

2. Poślubiona *per procura* 13 stycznia 1765 w Monachium i osobiście 23 stycznia 1765 w kaplicy pałacowej w Schönbrunn:

MARIA JÓZEFA BAWARSKA

Była najmłodszą córką cesarza Karola VII. Urodziła się 30 marca 1739 na zamku w Monachium i otrzymała imiona MARIA JÓZEFA ANTONIA WALBURGA FELICYTA REGULA. Jej małżeństwo z Józefem nie zaowocowało potomstwem. Maria Józefa zmarła na ospę 28 maja 1767 na zamku Hofburg w Wiedniu i została pochowana u boku pierwszej żony cesarza w krypcie Terecjańskiej (Maria-Theresien Gruft) u wiedeńskich kapucynów.

Potomstwo Józefa II:

Córki z pierwszego małżeństwa (1–2):

1. MARIA TERESA ELŻBIETA. Urodziła się 20 marca 1762 w pałacu Schönbrunn pod Wiedniem, gdzie zmarła 23 stycznia 1770. Spoczęła obok matki w krypcie Terecjańskiej (Maria-Theresien Gruft) w kościele kapucynów.
2. KRYSZYNA MARIA. Urodziła się 20 lub 22 listopada 1763 w zamku Hofburg w Wiedniu i umarła już 23 listopada tego roku. Została pochowana w nogach sarkofagu matki w krypcie Terecjańskiej (Maria-Theresien Gruft) u wiedeńskich kapucynów.

LEOPOLD II

1790-1792

Ojciec: FRANCISZEK I → s. 466

Matka: MARIA TERESA AUSTRIACKA → s. 471

Rodzeństwo: BIOGR. FRANCISZKA I

*

Urodził się 5 maja 1747 w pałacu Schönbrunn pod Wiedniem i na chrzcie otrzymał imiona PIOTR LEOPOLD JÓZEF. Po rezygnacji starszego brata Józefa 12 stycznia 1765 został dziedzicem Toskanii, której tron objął po śmierci ojca 13 września 1765 jako wielki książę PIOTR LEOPOLD I. Po śmierci Józefa II 20 lutego 1790 został pod imieniem Leopolda II arcyksięciem Austrii, królem Czech i Węgier, władcą Niderlandów Austriackich oraz księciem Mediolanu i Mantui. 21 lipca 1790 przekazał Toskanię młodszemu synowi, a 30 września 1790 we Frankfurcie nad Menem został wybrany cesarzem rzymskim po czym ukoronowany 9 października 1790 w katedrze św. Bartłomieja we Frankfurcie nad Menem przez arcybiskupa mogunckiego Fryderyka Karola Józefa von Erthal. 15 listopada 1790 r. w katedrze św. Marcina w Preszburgu (obecnej Bratysławie) koronował się na króla Węgier, a 6 listopada 1791 w katedrze św. Wita przy zamku praskim miała miejsce sakra Leopolda na króla Czech. Zmarł na zapalenie płuc 1 marca 1792 w zamku Hofburg w Wiedniu. Jego ciało spoczęło w krypcie Toskańskiej (Toskanergruft) w podziemiach kościoła kapucynów na Nowym Rynku, serce umieszczono w krypcie Serc (Herzgruft) w obrębie kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej), należącej do kościoła augustianów przy zamku Hofburg, natomiast trzewia złożono tradycyjnie w krypcie Książęcej (Herzoggruft) w wiedeńskiej katedrze św. Stefana.

Małżonka Leopolda II

Poślubiona *per procura* 16 lutego 1764 w Madrycie i osobiście 5 sierpnia 1765 w Innsbrucku:

MARIA LUDWIKA HISZPAŃSKA

Była ona córką Karola III, króla Hiszpanii z dynastii Burbonów, oraz jego żony Marii Amalii, córki Fryderyka Augusta II (Augusta III), elektora saskiego i króla Polski, po kądzieli wnuczki cesarza Józefa I. Urodziła się 24 listopada 1745 w pałacu w Portici koło Neapolu. 9 października 1790 we Frankfurcie koronowano ją na cesarzową, a 13 listopada 1791 w Pradze na królową Czech, nigdy natomiast nie została koronowana na królową węgierską. Zmarła 15 maja 1792 w wiedeńskim Hofburgu. Została pochowana u boku męża w krypcie Toskańskiej (Toskanergruft) w kościele kapucynów, jej serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskich) w kościele augustianów, a wnętrzności w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana.

Potomstwo Leopolda II:

Dzieci małżeńskie (1–16):

- 1 MARIA TERESA JÓZEFA SZARLOTTA JOANNA. Urodziła się 14 stycznia 1767 w pałacu Pitti we Florencji. Jej mężem został poślubiony *per procura* 8 września 1787 we Florencji i osobiście 18 października 1787 w Dreźnie ANTONI KLEMENS TEODOR MARIA JÓZEF JAN EWANGELISTA JAN NEMUCEN FRANCISZEK KSAWERY ALOJZY JANUARY, król saski od 1827 (ur. Drezno 27.12.1775, zm. Pillnitz 6.06.1836), syn Fryderyka Chrystiana, elektora saskiego z albertyńskiej linii Wettynów, oraz jego żony Marii Antonii, księżniczki bawarskiej, córki cesarza Karola VII. Antoni był wdowcem po Karolinie (zm. 1782), córce Wiktora Amadeusza III, króla Sardynii, która umarła bezdzietnie; z Marią Teresą dochował się czworga zmarłych rychno dzieci. Królowa zmarła 7 listopada 1827 w Lipsku i została pochowana w krypcie Wielkiej (Grösse Gruft) w obrębie kościoła dworskiego (Hofkirche) w Dreźnie.
- 2 FRANCISZEK II → s. 495
- 3 FERDYNAND JÓZEF JAN BAPTYSTA. Urodził się 6 maja 1769 w pałacu Pitti we Florencji. 21 lipca 1790 został proklamowa-

ny wielkim księciem Toskanii jako FERDYNAND III. Po zajęciu Toskanii przez armię napoleońską 27 marca 1799 wraz z żoną i dziećmi opuścił Florencję. Jako zadośćuczynienie uzyskał 11 lutego 1803 godność księcia elektora Salzburga oraz księcia Berchtesgaden, Eichstätt i Pasawy, lecz w 1805 pod naporem wojsk francuskich musiał uchodzić i z Salzburga, zaś 1 marca 1806 formalnie zrzekł się tytułów. 1 stycznia 1806 otrzymał tytuł księcia elektora Würzburga, który po rozwiązaniu Świętego Cesarstwa zamienił 30 września 1806 na godność wielkiego księcia Würzburga. Na mocy pierwszego pokoju paryskiego 30 maja 1814 odzyskał Toskanię i 3 czerwca zrzekł się godności wielkiego księcia wüzburgskiego. Jak każdy męski potomek dynastii służył w cesarskiej armii; karierę uwieńczył rangą feldmarszałka (Feldmarshall). Zmarł 18 czerwca 1824 w pałacu Pitti we Florencji i spoczął w kaplicy Lotaryńczyków w bazylice św. Wawrzyńca (San Lorenzo) tamże.

Małżonki Ferdynanda III, wielkiego księcia Toskanii:

1. Poślubiona *per procura* 15 sierpnia 1790 w Neapolu i osobiście 19 września 1790 kościele augustianów przy zamku Hofburg w Wiedniu:

LUDWIKA MARIA AMELIA TERESA, córka Ferdynanda IV, króla Neapolu i Sycylii, od 1815 pod imieniem Ferdynanda I króla Obojga Sycylii, potomka bocznej linii dynastii Burbonów, i jego pierwszej żony, arcyksiężniczki austriackiej Marii Karoliny, rodzonej siostry ojca Ferdynanda III (zob. w biogr. cesarza Franciszka I Lotaryńskiego); starsza siostra Ludwiki Marii – Maria Teresa – została jednocześnie małżonką starszego brata Ferdynanda, przyszłego cesarza Franciszka II. Ludwika Maria urodziła się 27 lipca 1773 w pałacu królewskim w Neapolu, a zmarła podczas porodu 19 września 1802 w wiedeńskim Hofburgu. Spoczęła w krypcie Ferdynanda (Ferdinandsgruft) w kościele kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu, jej serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie kościoła augustianów przy Hofburgu, a wnętrzności spoczęły w krypcie Księżęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.

2. Poślubiona 6 maja 1821 we Florencji:

MARIA FERDYNANDA AMALIA KSAWERA TERESA JÓZEFA ANNA NEPOMUCENA ALOJZA JOANNA WINCENTA IGNACJA DOMINIKA FRANCISZKA DE PAULA FRANCISZKA DE CHANTAL. Jej ojcem był Maksymilian, książę saski z albertyńskiej linii dynastii Wettynów, a matką Karolina, córka Ferdynanda I, księcia Parmy, Piacenzy i Guastalli, oraz arcyksiężniczki Marii Amalii (zob. biogr. cesarza Franciszka I, s. 474). Urodziła się 27 kwietnia 1796 w Dreźnie. Po detronizacji pasierba, wielkiego księcia tokańskiego Leopolda II, 27 kwietnia 1859 wraz z nim i jego rodziną opuściła Włochy. Zmarła 3 stycznia 1865 w zamku Brandýs (Brandeis, obecnie Brandýs nad Łabą-Stará Bolešlav). Pochowano ją w krypcie Ferdynanda (Ferdinandsgruft) w kościele kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu, a serce wielkiej księżnej złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w kościele augustianów przy wiedeńskim Hofburgu.

Zstępni Ferdynanda III panowali w Toskanii do 1860, kiedy to utracili tron na rzecz dynastii sabaudzkiej, pod berłem której dokonano się ostateczne zjednoczenie Włoch. Licznie rozrodzona LINIA TOSKAŃSKA dynastii habsbursko-lotyaryńskiej istnieje do dziś.

- 4 MARIA ANNA FERDYNANDA JÓZEFA SZARLOTTA JOANNA. Urodziła się 21 kwietnia 1770, wedle różnych opracowań we Florencji lub w Wiedniu. Od 1790 mieszkała z rodziną w Wiedniu. W 1791 objęła godność przełożonej w żeńskiej fundacji klasztornej terezjanek Damenstift w Pradze – urząd złożyła w 1800. Zmarła 1 października 1809 w wiosce Neudorf w Banacie (obecnie na terenie Rumunii) i spoczęła w kryptach tamtejszego kościoła katolickiego.
- 5 KAROL LUDWIK JAN JÓZEF LAURENCJUSZ. Urodził się 5 września 1771 w pałacu Pitti we Florencji. Po cesarskiej akcesji ojca w 1790 zamieszkał w stolicy austriackiego imperium w Wiedniu. W 1791 został adoptowany przez bezdzietne wujostwo, arcyksiężniczkę Marię Krystynę i jej męża Alberta Saskiego (zob. w biogr. cesarza Franciszka I, s. 473). 17 marca 1793 star-

szy brat, cesarz Franciszek II, mianował go generalnym namiestnikiem Niderlandów Austriackich; godność ową złożył w 1794. Poświęcił się karierze wojskowej i od wczesnej młodości służył w austriackiej armii. W 1792 został generałem majorem (Generalmajor), a w lutym 1796 otrzymał dowództwo austriackiej armii w południowych Niemczech i Szwajcarii; rok później przeniesiono go do północnych Włoch. Ze stanowiska dowódcy zrezygnował w 1800 i w tym samym roku objął z ramienia starszego brata, cesarza Franciszka II, godność generalnego namiestnika Czech. 9 stycznia 1801 uzyskał nominację na przewodniczącego sztabu generalnego, tekę ministra wojny i marynarki wojennej oraz rangę feldmarszałka. Również w 1801, za namową stryja, Maksymiliana Franciszka (zob. s. 478), wstąpił do zakonu krzyżackiego i dnia 3 czerwca tego roku został wybrany wielkim i niemieckim mistrzem. 30 czerwca 1804 złożył jednak urząd, mianując uprzednio arcyksięcia Antoniego Wiktora swoim następcą. 1 września 1805 objął dowództwo Armii Italii, a 10 lutego 1806 cesarz Franciszek I (II) mianował go naczelnym dowódcą armii austriackiej w randze generalissimusa. W 1809 został odwołany ze stanowiska, zrezygnował wówczas także z urzędu namiestnika czeskiego i wycofał się z czynnego życia politycznego; przez krótki czas w 1815 pełnił jeszcze urząd namiestnika Moguncji. Po śmierci księcia Alberta Saskiego w lutym 1822 odziedziczył Księstwo Cieszyńskie na Górnym Śląsku, dodatkowo 6 listopada 1838 zakupił od Wielopolskich dobra żywieckie (niem. Saybusch) w Galicji. Zmarł na zapalenie płuc 30 września 1847 w Wiedniu i został pochowany w krypcie Nowej (Neue Gruft) w podziemiach kościoła kapucynów na wiedeńskim Nowym Rynku, a jego serce złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) u wiedeńskich augustianów.

Małżonka Karola Austriackiego, księcia cieszyńskiego, poślubiona 17 września 1815 w Weilburgu:

HENRYKA ALEKSANDRA FRYDERYKA WILHELMINA, córka Fryderyka Wilhelma, księcia Nassau na Weilburgu, i jego żony Ludwiki, córki Wilhelma Jerzego, hrabiego zu Sayn-Hachen-

burg, burgrabiego Kirchbergu. Urodziła się 30 października 1797 w zamku Ermitaż nieopodal Bayreuth lub też na zamku w Weilburgu, zmarła na szkarlatynę 29 grudnia 1829 w zamku Hofburg w Wiedniu i została pochowana w krypcie Nowej (Neue Gruft) w podziemiach wiedeńskiego kościoła kapucynów, gdzie osobno złożono również jej zabalsamowane serce oraz wnętrzności; jest jedyną spoczywającą tam osobą wyznania protestanckiego.

Zstępni Karola Austriackiego stanowią CIESZYŃSKO-ŻYWIECKĄ LINIĘ dynastii habsbursko-lotaryńskiej; istnieje ona do dziś.

- 6 ALEKSANDER LEOPOLD JAN JÓZEF. Urodził się 14 sierpnia 1772 w Poggio Imperiale. W 1784 został mianowany dowódcą 2. Pułku Huzarów Siedmiogrodzkich. Po objęciu przez ojca tronu cesarskiego w 1790 wraz z całą rodziną przeniósł się do stolicy imperium Habsburgów w Wiedniu, a 12 listopada tego roku objął z nominacji Leopolda II urząd generalnego namiestnika Królestwa Węgier. Zginął podczas pożaru zamku Laxenburg pod Wiedniem dnia 12 lipca 1795 i został pochowany w krypcie Franciszkańskiej (Franzensgruft) w kościele kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu. Serce arcyksięcia spoczęło w krypcie Serc (Herzgruft) w kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w obrębie wiedeńskiego kościoła augustianów, a organy wewnętrzne złożono w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w katedrze św. Stefana w Wiedniu.
- 7 ALBRECHT JAN JÓZEF. Urodził się 19 grudnia 1773 w pałacu Pitti we Florencji, gdzie zmarł 22 lipca 1774. Został pochowany w kaplicy Lotaryńczyków w kościele św. Wawrzyńca (San Lorenzo) we Florencji.
- 8 MAKSYMILIAN JAN JÓZEF. Urodził się 23 grudnia 1774 w pałacu Pitti we Florencji i tam również zmarł 9 lub 10 marca 1778. Spoczął w kaplicy Lotaryńczyków w kościele św. Wawrzyńca (San Lorenzo) we Florencji.
- 9 JÓZEF ANTONI JAN BAPTYSTA. Urodził się 9 marca 1776 w pałacu Pitti we Florencji; od cesarskiej akcesji ojca w 1790 rezydował w Wiedniu. Wraz ze śmiercią starszego brata Aleksandra Leopolda w 1795 przejął jego obowiązki jako generalny na-

miestnik Węgier, a 12 listopada został przez stany węgierskie wybrany palatynem Węgier, którą to elekcję zatwierdził następnie cesarz Franciszek II. Od 1795 sprawował także dowództwo 2. Pułku Huzarów Siedmiogrodzkich – również i tę godność przejął po bracie. Uwieńczeniem kariery wojskowej Józefa był awans na generała feldmarszałka (General Feldmarschall). Zmarł 13 stycznia 1847 na zamku w Budzie i spoczął we wzniesionej na swoje polecenie krypcie Palatyńskiej w podziemiach zamku budzińskiego.

Małżonki Józefa Austriackiego, palatyna Węgier:

1. Poślubiona 30 października 1799 w pałacu w Gatczyźnie pod Sankt Petersburgiem:

ALEKSANDRA PAWŁOWNA, córka Pawła I, cesarza Rosji z dynastii Holstein-Gottorp-Romanow, bocznej linii Oldenburgów, i jego drugiej żony Marii Fiodorownej, urodzonej jako Zofia, córka Fryderyka II Eugeniusza, księcia Wirtembergii (młodsza siostra Elżbiety, pierwszej żony cesarza Austrii Franciszka I). Urodziła się 9 sierpnia 1783 w pałacu w Carskim Siole (obecnie Puszkino) pod Sankt Petersburgiem. Zmarła w połogu 16 marca 1801 na zamku w Budzie i została pochowana w krypcie Palatyńskiej w podziemiach zamkowych, stanowiącej odtąd nekropolię węgierskiej linii dynastii.

2. Poślubiona 9 sierpnia 1815 w Schaumburgu:

HERMINA AMALIA MARIA. Jej ojcem był Wiktor II, książę Anhaltu na Bernburgu-Schaumburgu-Hoym, potomek dynastii askańskiej, matką zaś Amalia, córka Karola Chrystiana, księcia Nassau na Weilburgu. Urodzona 2 grudnia 1797 w Hoym, zmarła dając życie bliźniakom 14 września 1817 na zamku w Budzie, gdzie spoczęła w krypcie Palatyńskiej.

3. Poślubiona 24 sierpnia 1819 w Kirchheim unter Teck:

MARIA DOROTA LUDWIKA WILHELMINA KAROLINA, córka Ludwika, księcia wirtemberskiego z linii królewskiej, i jego drugiej żony Henryki, córki Karola Chrystiana, księcia Nassau na Weilburgu. Urodziła się 1 listopada 1797 w Karlsruhe, a zmarła 30 marca 1855 na zamku w Budzie, gdzie spoczęła obok małżonka.

Potomkowie Józefa Austriackiego, palatyna Węgier, stanowią WĘGIERSKĄ LINIĘ dynastii habsbursko-lotaryńskiej; istnieje ona do dziś.

- 10 MARIA KLEMENTYNA JÓZEFA JOANNA FIDELISA. Urodziła się 24 kwietnia 1777 w Poggio Imperiale. Jej mężem został posłubiony *per procura* 19 września 1790 w kościele augustianów przy zamku Hofburg w Wiedniu i osobiście dnia 25 czerwca 1797 w Foggii FRANCISZEK I JANUARY JÓZEF KSAWERY JAN BAPTYSTA, król Obojga Sycylii od 1825 (ur. Neapol 19.08.1777, zm. tamże 8.11.1830), syn króla Ferdynanda I (IV), potomka hiszpańskiej linii Burbonów, oraz arcyksiężniczki Marii Karoliny, córki cesarza Franciszka I Lotaryńskiego. Z małżeństwa tego przyszło na świat dwoje dzieci. Maria Klementyna zmarła w następstwie komplikacji porodowych 15 listopada 1801 w Neapolu i spoczęła w kościele św. Klary. Po jej śmierci Franciszek I ożenił się powtórnie (1802) z infantką hiszpańską Marią Izabelą, z którą dochował się licznego potomstwa.
- 11 ANTONI WIKTOR JÓZEF JAN BAPTYSTA. Urodził się 31 sierpnia 1779 w Poggio Imperiale; od 1790 mieszkał w Wiedniu, gdzie rezydował jego ojciec po cesarskiej akcesji. Od młodości był sposobiony do kariery wojskowej. W 1791 objął dowództwo pułku po zmarłym hrabim Karoly, jednak już w 1801 porzucił wojsko, obierając stan duchowny. Nosił godność biskupa metropolity Kolonii i Münster (Monastyru), a w 1803 został koadiutorem wielkiego mistrza krzyżackiego – swojego starszego brata arcyksięcia Karola. Po jego rezygnacji dnia 1 lipca 1804 został wielkim i niemieckim, a w sierpniu 1805 miało miejsce jego wprowadzenie na urząd. Działał również w Towarzystwie Rolniczym w Wiedniu, Towarzystwie Przyjaciół Muzyki oraz w Towarzystwie dla Ożywienia Ruchu Gospodarczego w Czechach. Zmarł 2 kwietnia 1835 w Wiedniu i znalazł spoczynek w krypcie Toskańskiej w podziemiach kościoła kapucynów, jego serce natomiast złożono w krypcie Serc (Herzgruft) w obrębie kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) w wiedeńskim kościele augustianów.
- 12 MARIA AMALIA JÓZEFA JOANNA KATARZYNA TERESA. Urodziła się 15 października 1780 w pałacu Pitti we Florencji, skąd

w 1790 wraz z całą rodziną przeniosła się do stolicy cesarstwa. Zmarła 25 grudnia 1798 w wiedeńskim Hofburgu. Została pochowana w krypcie Ferdynanda (Ferdinandsgruft) w kościele kapucynów w Wiedniu, jej serce złożono zgodnie z tradycją w krypcie Serc (Herzgruft) w obrębie kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej) należącej do kościoła augustianów przy Hofburgu, a trzewia spoczęły w krypcie księżęcej (Herzogsgruft) w podziemiach katedry św. Stefana w Wiedniu.

- 13 JAN BAPTYSTA JÓZEF FABIAN SEBASTIAN. Urodził się 20 stycznia 1782 w pałacu Pitti we Florencji. W 1800 został mianowany feldcechmistrzem (Feldzeugmeister) i otrzymał dowództwo jednego z korpusów armii cesarskiej, walczącej nad Dunajem podczas drugiej wojny koalicyjnej. Zrażony niepowodzeniami w 1801 przekazał to stanowisko starszemu bratu Karolowi i jeszcze w tym samym roku został generalnym dyrektorem inżynierii i fortyfikacji. W 1805 otrzymał urząd dyrektora Terezjańskiej Akademii Wojskowej, którą to godność dzierżył do 1849. Po wybuchu wojny z Francją dwukrotnie sprawował dowództwo Armii Italii (w 1805 i 1809), nie osiągnął jednak sukcesów. Po zawarciu morganatycznego małżeństwa w 1829 utracił prawa dynastyczne i on sam oraz jego potomstwo zostali wykluczeni z sukcesji. W 1848 cesarz Austrii Ferdynand I mianował go przedstawicielem Reichstagu, a po ucieczce rodziny cesarskiej podczas rewolucji Wiosny Ludów 24 czerwca 1848 Zgromadzenia Narodowe we Frankfurcie nad Menem przyznało Janowi – niezwykle popularnemu wśród mieszkańców monarchii – tytuł wikariusza Rzeszy: regenta nowopowstałego Cesarstwa Niemieckiego. Przestało ono istnieć po półtora roku i dnia 20 grudnia 1849 arcyksiężę Jan złożył godność wikariusza, po czym wycofał się z czynnego życia politycznego. Zmarł 11 maja 1859 w swojej rezydencji w Grazu (Styria) i został pochowany w mauzoleum cesarskim przy kościele św. Katarzyny w Grazu. W 1869 szczątki Jana przeniesiono do nowopowstałego mauzoleum przy zamku Schenna pod Meranem.

Morganatyczna małżonka Jana Austriackiego:

Poślubiona 18 lutego 1829 w Brandhof:

ANNA MARIA JÓZEFINA PLÖCHL, najstarsza z trzynastoorga dzieci Jakuba Plöchla, poczmistrza z Bad Aussee, i jego żony Marii Anny Pilz. Urodziła się 6 stycznia 1804 w Bad Aussee. W 1834 otrzymała od cesarza Ferdynanda I tytuł baronowej von Brandhofen, a w 1850 została kreowana hrabiną Meranu (von Meran). Zmarła 4 sierpnia 1885 w swoim rodzinnym Bad Aussee i spoczęła u boku małżonka przy zamku Schenna.

Owoce tego małżeństwa był syn, noszący tytuł HRABIEGO MERANU; linia jego potomków istnieje do dziś.

- 14 RAJNER JÓZEF JAN MICHAŁ FRANCISZEK HIERONIM. Urodził się 30 września 1783 w Pizie. Dla odróżnienia od syna, noszącego to samo imię, określano go niekiedy Starszym. Jak wszyscy mężczyźni z rodziny cesarskiej służył w armii austriackiej, gdzie osiągnął rangę feldcechmistrza (Feldzeugmeister). 3 stycznia 1818 objął z nominacji starszego brata, cesarza Austrii, urząd wicekróla Lombardo-Wenecji, który utracił 17 marca 1848 podczas rewolucji Wiosny Ludów. Zmarł 16 stycznia 1853 w swojej rezydencji w Bozen (obecnie Bolzano) i został pochowany w kościele Wniebowstąpienia NMP tamże.

Małżonka Rajnera (Starszego) Austriackiego:

Poślubiona 28 maja 1820 w Pradze:

MARIA FRANCISZKA ELŻBIETA SZARLOTTA JÓZEFINA, córka Karola Emanuela, księcia Carignano, potomka bocznej linii dynastii sabaudzkiej, oraz Marii Krystyny, morganatycznej córki Karola, księcia saskiego i kurlandzkiego. Urodziła się 13 kwietnia 1800 w Paryżu, a zmarła 25 grudnia 1856 w Bozen (Bolzano). Została pochowana u boku małżonka w kościele Wniebowstąpienia NMP w Bozen.

Potomkowie tego mariażu, LINIA RAJNERA, wygaśli po mieczu z początkiem XX w.

- 15 LUDWIK JÓZEF ANTONI JAN. Urodził się 13 grudnia 1784 w pałacu Pitti we Florencji. Był generalnym inspektorem granic cesarstwa, dowodził jednym z korpusów armijnych (dowództwo złożył po klęsce pod Abensbergiem w 1809), a w 1809 otrzymał awans do rangi feldmarszałka. Po śmierci feldmarszałka Colloredo-Mansfelda w 1822 objął po nim godność

generalnego dyrektora artylerii armii austriackiej. Zgodnie z testamentem cesarza austriackiego Franciszka I z 4 marca 1835 został przewodniczącym Tajnej Konferencji Państwowej (Geheime Staatskonferenz) – organu doradczego przy nowym cesarzu, ocieżałym umysłowo Ferdynandzie I, faktyczną władzę sprawował jednak Klemens Metternich. Konferencja została rozwiązana po wybuchu rewolucji Wiosny Ludów 20 marca 1848, a arcyksiążę wycofał się z życia publicznego. Zmarł 21 grudnia 1864 w Wiedniu i został pochowany w krypcie Toskańskiej (Toskanergruft) w podziemiach kościoła kapucynów na Nowym Rynku w Wiedniu. Serce arcyksięcia spoczęło w krypcie Serc (Herzgruft) w obrębie należącej do kościoła augustianów przy wiedeńskim Hofburgu kaplicy św. Jerzego (Loretańskiej). Nie założył rodziny.

- 16 RUDOLF JAN JÓZEF RAJNER. Na świat przyszedł 8 stycznia 1788 w Pizie. Początkowo przeznaczono dlań karierę wojskową, później jednak, ze względu na stan zdrowia i zapatrywania, zaczęto go sposobić do stanu duchownego. 19 marca 1805 przyjął niższe święcenia kapłańskie, a 24 czerwca tego roku został wybrany koadiutorem ołomunieckim przy arcybiskupie Teodorze von Colloredo. Po śmierci tegoż 15 września 1811, z uwagi na wiek zrezygnował jednak z godności arcybiskupiej. Arcybiskupem Ołomuńca został wybrany 24 marca 1819, a na konsystorzu w dniu 4 czerwca tego roku uzyskał godność kardynała – kapelusze przyjął z rąk nuncjusza papieskiego 28 września 1819 w Wiedniu. 26 września 1819 został konsekrowany, a 9 marca 1820 uroczystie wprowadzony na tron arcybiskupi. Zmarł 24 lipca 1831 w Baden nieopodal Wiednia i spoczął w krypcie Nowej (Neue Gruft) w wiedeńskim kościele kapucynów. Serce arcybiskupa złożono natomiast w katedrze w morawskim Ołomuńcu.

Bastard Leopolda II:

Ze związku z LIWIĄ RAIMONDI, tancerką:

- 1 LUDWIK. Urodził się w 1788 we Włoszech (we Florencji?). Po wstąpieniu ojca na tron cesarski (1790) wraz z matką i jej rodziną przeniósł się do Wiednia, jednak po rychłej śmierci cesarza w 1792 musieli opuścić stolicę cesarstwa. Ludwik zmarł na gruźlicę w 1814.

Ojciec: LEOPOLD II → s. 483

Matka: MARIA LUDWIKA HISZPAŃSKA → s. 485

Rodzeństwo: BIOGR. LEOPOLDA II

*

Urodził się 12 lutego 1768 w pałacu Pitti we Florencji i na chrzcie otrzymał imiona FRANCISZEK JÓZEF KAROL. Od 1784 przebywał zgodnie z życzeniem stryja Józefa II na jego dworze w Wiedniu, zaś po wstąpieniu na tron Leopolda II w 1790 został kronprincem. Śmierć ojca 1 marca 1792 uczyniła go arcyksięciem Austrii, królem Czech i Węgier (jako FRANCISZEK I), władcą Niderlandów Austriackich, księciem Mediolanu i Mantui. Dnia 6 czerwca 1792 w kościele NMP w Budzie (obecnie Budapeszt), zwanym popularnie kościołem Macieja, miała miejsce koronacja Franciszka na króla węgierskiego. 5 lipca 1792 we Frankfurcie nad Menem został wybrany cesarzem rzymskim i dnia 14 lipca 1792 w katedrze św. Bartłomieja odbyła się jego koronacja, dokonana przez arcybiskupa Moguncji Fryderyka Karola Józefa von Erthal. 9 sierpnia 1792 w katedrze św. Wita przy zamku w Pradze ukoronowano go na króla Czech. 25 października 1795 przyjął tytuł wielkiego księcia Krakowa, a w 1797 – księcia Friulu i Cattaro. Na mocy pokoju w Campo Formio 18 października 1797 utracił Lombardię z Mediolanem oraz Niderlandy.

10 sierpnia 1804 przyjął tytuł dziedzicznego cesarza Austrii wraz z imieniem Franciszka I, a 6 sierpnia 1806 zrezygnował z godności zwierzchnika Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego, tym samym wieńcząc jego tysiącletnią historię.

*

Dalsze szczegóły oraz rodzinę esarza przedstawiono w biogramie Franciszka, pierwszego tego imienia cesarza Austrii, otwierającym kolejny rozdział.